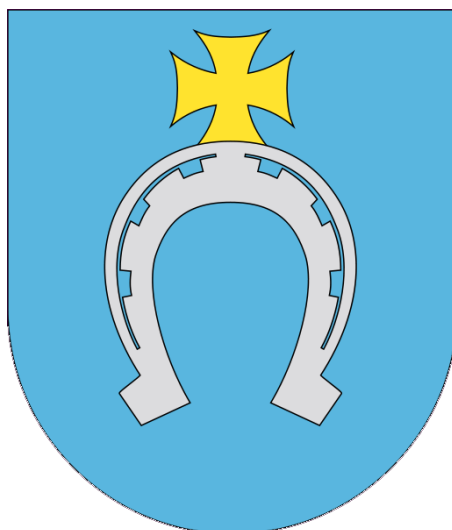

Wójt Gminy Lutowiska

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
DO PROJEKTU STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY LUTOWISKA

Autor opracowania:
mgr inż. Urszula Bereza-Tijero

Warszawa
2012

1.	PODSTAWA PRAWNA SPORZĄDZANIA PROGNOZY	4
2.	CEL I ZAKRES DOKUMENTU OBJĘTEGO PROGNOZĄ, POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI	4
3.	METODYKA PRAC.....	5
4.	INFORMACJE WSTĘPNE	5
5.	ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE	6
6.	OCENY I ANALIZY	7
6.1.	STAN ŚRODOWISKA	7
6.1.1.	ŚRODOWISKO ABIOTYCZNE	7
6.1.1.1.	KLIMAT	7
6.1.1.2.	GEOLOGIA I RZEŻBA TERENU - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA.....	7
6.1.1.3.	SUROWCE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	9
6.1.1.4.	GLEBY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	10
6.1.1.5.	WODA - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	11
6.1.1.6.	POWIETRZE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	13
6.1.1.7.	KLIMAT AKUSTYCZNY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA.....	14
6.1.1.8.	POLA ELEKTROMAGNETYCZNE - STAN, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA.....	14
6.1.2.	ŚRODOWISKO BIOTYCZNE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA.....	15
6.1.2.1.	POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE.....	16
6.1.2.2.	POWIĄZANIA WEWNĘTRZNE – SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.....	18
6.1.2.3.	LASY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	19
6.1.2.4.	ŚWIAT ROŚLINNY	22
6.1.2.5.	ŚWIAT ZWIERZĘCY	29
6.2.	OCHRONA ŚRODOWISKA	31
6.2.1.	FORMY OCHRONY PRZYRODY W GMINIE LUTOWISKA USTANOWIONE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY	31
6.2.1.1.	BIESZCZADZKI PARK NARODOWY	32
6.2.1.2.	REZERWATY PRZYRODY	33
6.2.1.3.	OBZAR NATURA 2000.....	36
6.2.1.4.	WSCHODNIOBESKIDZKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU.....	37
6.2.1.5.	PARK KRAJOBRAZOWY DOLINY SANU	38
6.2.1.6.	ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE.....	40
6.2.1.7.	UŻYTKI EKOLOGICZNE	41
6.2.1.8.	POMNIKI PRZYRODY	41
6.2.1.9.	STREFY OCHRONY OSTOI I STANOWISK GRZYBÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ LUB OSTOI, MIEJSC ROZRODU I REGULARNEGO PRZEBYWANIA ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ.....	43
1.1.1.	OBZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	47
1.1.2.	OBZARY I OBIEKTY PROPONOWANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ	47
1.1.3.	CELE OCHRONY ŚRODOWISKA NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM	49
1.1.4.	ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	50
1.2.	USTALENIA STUDIUM W ZAKRESIE PRZEZNACZENIA I ZASAD KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI	59

1.3. PRZEWIDYWANY WPLYW ORAZ ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	
USTALEŃ STUDIUM.....	78
1.3.1. ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII TERENÓW	78
1.3.2. WPLYW USTALEŃ STUDIUM NA USTAWOWE FORMY OCHRONY PRZYRODY ..	86
1.3.3. WPLYW USTALEŃ STUDIUM NA SYSTEM PRZYRODNICZY ORAZ	
FUNKCJONOWANIE PRZYRODNICZE	86
2. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ	
PRZYRODNICZĄ NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	86
2.1. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	87
3. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ZAWARTYCH W DOKUMNCIE MAJĄCE NA UWADZE	
CEL I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000.....	90
4. PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ STUDIUM	
ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ ICH PRZEPROWADZANIA	90
5. STRESZCZENIE PROGNOZY	91
6. WYKORZYSTANE MATERIAŁY	96

1. PODSTAWA PRAWNA SPORZĄDZANIA PROGNOZY

Obowiązek przeprowadzenia postępowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentów planistycznych, w tym i *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, nakłada Art. 46 pkt 1 Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227). W zakres postępowania strategicznego wchodzi opracowanie *Prognozy oddziaływania na środowisko skutków realizacji dokumentu planistycznego*. Szczegółowy zakres prognozy określa art. 51 wyżej wymienionej ustawy.

2. CEL I ZAKRES DOKUMENTU OBJĘTEGO PROGNOZĄ, POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem planistycznym, określającym politykę przestrzenną gminy oraz lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego¹, przy uwzględnieniu uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa, województwa i powiatu. Dokument ten nie ma mocy prawnej.²

Strukturę dokumentu określa Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy³. §4 określa, że dokument ten składa się z dwóch części - uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego. Każda z nich zawiera część tekstową oraz graficzną.

Część pierwsza Studium – uwarunkowania, jest zapisem stanu obecnego oraz określeniem potrzeb w zakresie infrastruktury i kierunków rozwoju (w tym zadań rozwoju ponadlokalnego).

Część druga dokumentu – kierunki zagospodarowania, przedstawia zmiany w strukturze przestrzennej wraz ze wskaźnikami zagospodarowania, rozwój infrastruktury, obszary chronione i zasady ich ochrony, obszary problemowe, występowania zagrożeń oraz obszary, dla których należy sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Poza Ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i Rozporządzeniem w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy na kształt zapisów Studium wpływa też Prawo ochrony środowiska. Nakłada ono na projektantów m.in. obowiązek zapewnienia warunków do utrzymania równowagi przyrodniczej oraz racjonalnej gospodarki zasobami przyrody, poprzez rozwiązywanie problemów z jednej i uwzględnianie wymogów związanych z ochroną środowiska z drugiej strony⁴.

¹ Art. 9 ust. 1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

² Art. 9 ust. 5 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

³ Rozp. Min. Inf. Z dnia 28 kwietnia 2004 Dz.U. 2004 nr 118 poz.1233

⁴ Art. 72. Prawa ochrony środowiska

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewnia się warunki

utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska, w szczególności przez:

1) ustalanie programów racjonalnego wykorzystania powierzchni ziemi, w tym na terenach eksploatacji złóż kopalni, i racjonalnego gospodarowania gruntami,

2) uwzględnianie obszarów występowania złóż kopalni oraz obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż,

3) zapewnianie kompleksowego rozwiązania problemów zabudowy miast i wsi, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami, systemów transportowych i komunikacji publicznej oraz urządzania i kształtowania terenów zieleni,

4) uwzględnianie konieczności ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniem w związku z prowadzeniem gospodarki rolnej,

5) zapewnianie ochrony walorów krajobrazowych środowiska i warunków klimatycznych,

5a) uwzględnianie potrzeb w zakresie zapobiegania ruchom masowym ziemi i ich skutkom,

6) uwzględnianie innych potrzeb w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby, ziemi, ochrony przed hałasem, wibracjami i polami elektromagnetycznymi.

Jak wspomniano wyżej w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* uwzględnia się ustalenia dokumentów wyższego rzędu – będące wynikiem celów polityki krajowej lub wynikające z programów i strategii województwa, zapisanych w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa*. Na podstawie Studium opracowuje się zgodny z jego zapisami *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego*, który poprzez wprowadzanie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń, precyzuje zapisy zawarte w pierwszym dokumencie.

3. METODYKA PRAC

Bazą do sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko jest *Projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lutowiska*. W analizie stanu środowiska posłużono się m.in. Opracowaniem ekofizjograficznym sporządzonym dla całego obszaru gminy, raportami Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska oraz danymi udostępnionymi przez Dyрекję Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Prognoza dostosowana jest do rodzaju i skali dokumentu jakim jest Studium – do skali dostosowano stopień szczegółowości analiz oraz opis stanu środowiska.

Rozdział *Oceny i analizy* Prognozy składa się z dwóch zasadniczych części: części pierwszej określającej aktualny stan środowiska oraz części drugiej - prognozy oddziaływania na środowisko sporządzonej dla wyznaczonych w Studium obszarów i kategorii zagospodarowania terenu.

Prognoza oddziaływania na środowisko dotyczy obszarów o podobnym sposobie zagospodarowania. Poszczególne kategorie obszarów poddano analizie możliwego znaczącego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne oraz zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy - zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 2 lit e Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227). W opisie uwzględniono przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne.

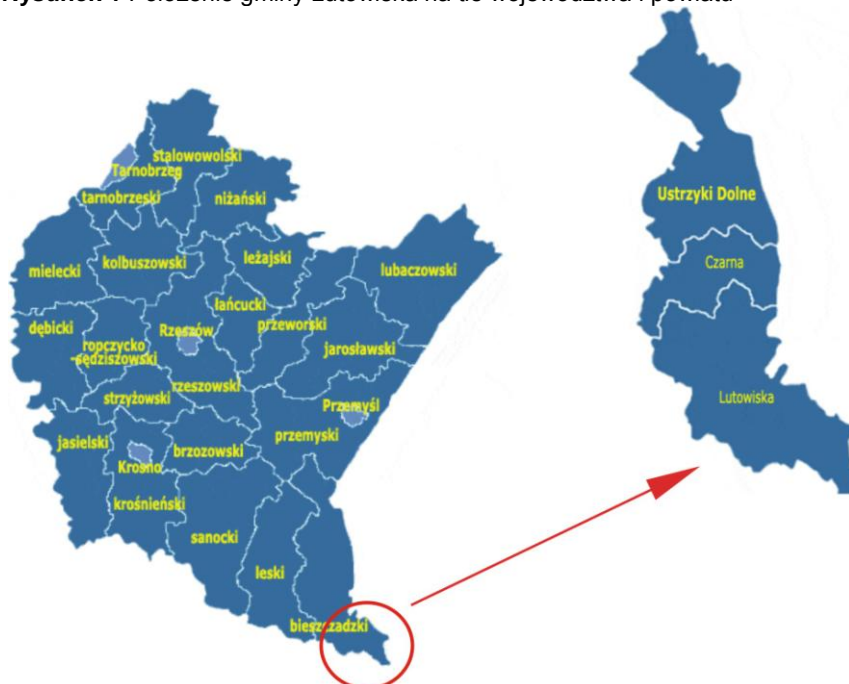
4. INFORMACJE WSTĘPNE

Gmina Lutowiska jest gminą wiejską, leżącą we wschodniej części województwa podkarpackiego, przy granicy z Ukrainą i Słowacją. Zajmuje powierzchnię 476km² i liczy 2344 mieszkańców (gęstość zaludnienia 4,5 osoby na km²).

Obszar gminy Lutowiska podzielony jest na 6 sołectw. Znajduje się tutaj 29 miejscowości wiejskich, z których najbardziej znane to: Lutowiska, Ustrzyki Górne, Chmiel, Dwernik i Smolnik.

-
2. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu, ustala się proporcje pozwalające na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia.
 3. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określa się także sposób zagospodarowania obszarów zdegradowanych w wyniku działalności człowieka, klęsk żywiołowych oraz ruchów masowych ziemi.

Rysunek 1 Położenie gminy Lutowiska na tle województwa i powiatu

Gmina położona jest w obrębie Bieszczadów, charakteryzujących się najwyższym w skali kraju wskaźnikiem zalesienia przy niskim zaludnieniu. Szata roślinna w obecnym stadium rozwojowym cechuje się wyjątkowo dużą różnorodnością, obejmuje bowiem liczne zespoły leśne, zaroślowe, łąkowe, bagienne, torfowiskowe, ziołoroślowe, źródliskowe, połoninowe i inne oraz bogatą florę roślin naczyniowych i beznaczyniowych. Występuje tu wiele gatunków endemicznych. Lasy bieszczadzkie stanowią jedną z ważniejszych w Europie ostoi dużych zwierząt puszczańskich (niedźwiedź brunatny *Ursus arctos*, żubr *Bison bonasus*, jeleń *Cervus elaphus*, ryś *Felis lynx*, zбіk *Felis silvestris*). Ta różnorodność znajduje odzwierciedlenie w ilości form ochrony przyrody, jakimi objęta jest gmina, min. Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Natura 2000 „Bieszczady”, rezerваты przyrody oraz Międzynarodowy Rezerwat Biosfery.

Aktualne użytkowanie gospodarcze jest niewielkie. Ogranicza się do ekstensywnego wypasu owiec, bydła i koni oraz lokalnego koszenia łąk. Uprawa roli jest tylko sporadyczna w obrębie zabudowy (głównie ogródki warzywne). Główną funkcją rozwijającą się na terenie gminy jest turystyka.

Gminę obsługują drogi wojewódzkie o łącznej długości 42,86 km i gęstości 9,004 km/100 km², oraz drogi powiatowe o łącznej długości 55,396 km i gęstości 11,638 km/100 km². Główne połączenia zewnętrzne gminy stanowią drogi wojewódzkie: Ustrzyki Dolne - Ustrzyki Górne i Cisna - Ustrzyki Górne – Wołowate. Uzupełniającą rolę pełni układ dróg powiatowych i gminnych.

5. ODDZIAŁYWANIE TRANSGRANICZNE

Oddziaływanie na środowisko w skutek realizacji polityki zapisanej w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lutowiska* nie będzie wykraczało poza granice kraju.

6. OCENY I ANALIZY

Rozdział opisuje aktualny stan środowiska, będący wynikiem istniejącego na terenie gminy zainwestowania oraz przewidywane oddziaływanie na środowisko wprowadzanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym.

6.1. STAN ŚRODOWISKA

Zawarte w prognozie podrozdziały dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz ich zagrożeń oparto w głównej mierze na Opracowaniu ekofizjograficznym podstawowym dla gminy Lutowiska oraz raportach o stanie środowiska i wynikach monitoringu środowiska prowadzonego przez WIOŚ.

6.1.1. ŚRODOWISKO ABIOTYCZNE

6.1.1.1. KLIMAT

Gmina Lutowiska położona jest w obrębie Bieszczad, które determinują klimat na terenie gminy. Jest on umiarkowany ciepły przejściowy, z silnymi wpływami kontynentalnymi (co skutkuje dużymi amplitudami temperatur w przebiegu rocznym) oraz cechami górskimi (topoklimat silnie zróżnicowany lokalnie, zależnie od rzeźby terenu i wysokości).

Dominującym masywem powietrza jest masyw polarno-morski (60%), następnie polarno-kontynentalny (28%) i arktyczny (7%). Powietrze polarno-kontynentalne przynosi dobrą pogodę późnym latem. Średnie temperatury latem to ok. 15 °C (niższe w wyższych partiach gór). Zdarzają się okresy bardzo gorące. Rekordowe temperatury latem zanotowano w Lesku (ok. 50 km od Lutowisk): +43°C. Powietrze arktyczne napływa zwykle wiosną, przynosząc niskie temperatury. Zimy są mroźne (75 dni mroźnych w roku, w wyższych partiach nawet do 100 dni). Średnia temperatura w dolinach wynosi ok. -5 °C, w wyżej położonych partiach poniżej -10 °C. Zdarzają się okresy z temperaturą poniżej -30°C (rekord niskich temperatur wystąpił w 1998 roku: -42°C w Stuposianach na terenie gminy, w 2005 roku w tej samej miejscowości zanotowano -34°C.). Na przełomie stycznia i lutego występuje zjawisko inwersji temperatury. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, najchłodniejszym - luty.

Bieszczady charakteryzują się najobfitszymi opadami na terenie Polski. Ilość opadów atmosferycznych waha się w granicach 800-1000 mm rocznie, a w wyższych partiach nawet do 1200-1300 mm. Największe opady notowane są w lipcu (150-170 mm), najniższe w styczniu (ok. 70 mm). Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 90-140 (w partiach szczytowych nawet do 200) i dochodzi maksymalnie do 140cm (300cm w partiach szczytowych).

Okres wegetacyjny trwa od 5.IV do 25.X. Średnia jego długość wynosi ok. 190 dni.

W strukturze wiatrów na terenie Bieszczad dominują wiatry południkowe, najczęściej wysuszające wiatry znad Niziny Węgierskiej, z kierunku S, SE, SW (36% dni w roku). Największe prędkości wiatry osiągają w miesiącach zimowych. Wiatry halne wieją średnio w roku przez 8 dni. Wiąże się z nimi spadek wilgotności (wiatry suche) oraz wzrost temperatury, co sprzyja szybkiemu topnieniu śniegu.

6.1.1.2. GEOLOGIA I RZEŻBA TERENU - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Gmina Lutowiska położona jest w obrębie Karpat Wschodnich. Karpaty Wschodnie zbudowane są ze skał fliszowych, należących do dwóch wielkich jednostek strukturalnych: Płaszczowiny Śląskiej oraz Płaszczowiny Dukielskiej. Gmina Lutowiska znajduje się w obrębie Płaszczowiny Śląskiej.

Obszar całych Bieszczad charakteryzuje się występowaniem na powierzchni terenu utworów o genezie trzeciorzędowej. Utwory te stanowi flisz karpacki, zbudowany z serii piaskowców, przewarstwianych łupkami ilastymi, mułowcami i iłowcami, często dochodzący do kilku kilometrów miąższości. Utwory te odkładały się od

górną jury na dnie dużo starszego zbiornika wodnego. W czasie późniejszych ruchów górotwórczych warstwy nałożyły się na siebie i uległy przesunięciu w kierunku północy, tworząc w efekcie szereg ponasuowanych na siebie płaszczowin. Znajduje to odzwierciedlenie w jednostkach tektonicznych jednostki śląskiej: wyróżnia się centralną depresję karpacką oraz strefę przeddukielską.

W wyniku wietrzenia na powierzchni terenu wstają twarde, odporne na wietrzenie szczyty i grzędy skalne (np. w rejonie Krzemienia, Halicza czy Dwernika-Kamienia), utworzone z piaskowców krośnieńskich lub ciśnieńskich o układzie pasmowym. Ciągną się z północnego-zachodu na południowy-wschód, tworząc charakterystyczną dla Bieszczadów rusztową rzeźbę terenu. Obniżenia dolinne nawiązują do skał piaskowcowo-łupkowych oraz do spękań i uskoków tektonicznych tworzących doliny poprzeczne. Na najwyższych grzbietach górskich, dosyć zaokrąglonych i pokrytych roślinnością trawiastą, wskutek procesów erozyjnych, odsłoniły się fragmenty litej skały, obok których powstały pola rumowisk (gołoborza).

Pod szczytowymi grzbiecami gór znajdują się źródłiska licznych potoków i rzek. W ich dolinach odkładają się osady deluwialne i terasy –zalewowa i nadzalewowa. Są to struktury dynamiczne, często ulegające przeobrażeniom.

Na terenie tym występują liczne surowce, ale sporadycznie eksploatowane. Do najważniejszych zaliczyć można ropę naftową, gaz ziemny, wapienie i piaskowce oraz surowce pospolite (piasek i kamienie budowlane). Obszar jest też miejscem występowania licznych minerałów oraz wód mineralnych.

Na obszarze gminy Lutowiska nie występują udokumentowane obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych. Wynikać to może ze stosunkowo słabego rozpoznania rzeźby i procesów geomorfologicznych na tym obszarze.

Na terenie gminy występują aktywne osuwiska przy drogach powiatowych: Dwernik – Brzegi Górne (Nasiczne), Smolnik – Zatwarnica (Chmiel) i Stuposiany – Tarnawa Niżna oraz przy drodze wojewódzkiej Ustrzyki Dolne-Ustrzyki Górne (w Bereżkach). Ze względu na budowę rzeźby terenu i strome spadki przekraczające 15°, znaczne obszary gminy można uznać za miejsca potencjalnych osuwisk.

Według podziału fizyczno-geograficznego Kondrackiego obszar gminy należy do dwóch mezoregionów: obejmujący południe gminy mezoregion Bieszczady Zachodnie, a w północnej części Góry Sanocko – Turczańskie. Oba przynależą do makroregionu Beskidy Lesiste (podprowincja Beskidy Wschodnie, prowincja Karpaty wschodnie).

Karpaty Wschodnie, których zachodni kraniec stanowią Bieszczady, wyróżniają się zwartym krajobrazem, odmiennym układem pięter roślinnych, a także sobie właściwą geologią i rzeźbą. Partie grzbietowe i strome stoki cechuje płytka i szkieletowa pokrywa zwietrzelinowa, natomiast na stokach słabiej nachylonych występują pokrywy głębsze i mniej szkieletowe. Podnóża stoków i dna dolin wypełniają pokrywy deluwialno - koluwalne oraz aluwialne o znacznej miąższości i o niewielkim zwykle udziale okruchów skalnych.

Najwyższym punktem jest Tarnica (1346 m n.p.m.), a najniższy znajduje się w dolinie Sanu (450 m n.p.m.). Dominują tu stoki o silnym nachyleniu (9° - 19°) i strome (> 19°). Stoki umiarkowanie nachylone (4° - 9°) występują w okolicach zamieszkałych przez ludzi, a miejscami (Lutowiska, Smolnik, Dwernik, Ustrzyki Górne) słabo nachylone (2° - 4°). Najczęściej tereny o najmniejszym nachyleniu położone są niesymetrycznie - na jednym z brzegów rzeki.

6.1.1.3. SUROWCE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Na terenie gminy Lutowiska występują kopaliny podstawowe (ropa naftowa i gaz ziemny) oraz kopaliny pospolite (kamienie drogowe i budowlane).

Tabela 1 Wykaz udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Lutowiska

Lp.	Kod	Id	Nazwa	Stan	Złoże kopaliny	Kopalina wg NKZ	Kopaliny	Pow. złoża	Kierunek rekultywacji
1.	KD	656	Brzegi Górne	Eksploracja złoża zaniechana	pospolitej	Złoża piaskowców	Kamienie drogowe i budowlane	-	leśny [13002]
2.	NR	9138	Dwernik	-	Podstawowej (główna) Podstawowej (towarzysząca)	Złoża ropy naftowej i gazu ziemnego	Ropy naftowe Gazy ziemne	90,00	-
3.	NR	4827	Dwernik – szac.	Eksploracja próbna Eksploracja próbna	Podstawowej (główna) Podstawowej (towarzysząca)	-	Ropy naftowe Gazy ziemne	-	-
4.	KD	655	Lutowiska	-	pospolitej	Złoża piaskowców	Kamienie drogowe i budowlane	-	leśny [13002]
5.	KD	932	Otryt	Złoże rozpoznane wstępnie	pospolitej	Złoża piaskowców	Kamienie drogowe i budowlane	59,50	-
6.	KD	936	Sękowiec	Eksploracja złoża zaniechana	pospolitej	Złoża piaskowców	Kamienie drogowe i budowlane	14,90	leśny [13002]
7.	KD	14509	Skorodne	-	pospolitej	Złoża piaskowców krośnieńskich	Kamienie drogowe i budowlane	5,90	-
8.	NR	4783	Zatwarnica	-	Podstawowej (główna) Podstawowej (towarzysząca)	Złoża ropy naftowej i gazu ziemnego Złoża gazu ziemnego towarzyszące złożom	Ropy naftowe Gazy ziemne	131,00	-

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/MIDASGIS/TabZloza:search>

W chwili obecnej na terenie gminy prowadzi się wydobywanie na terenie trzech obszarów górniczych, wymienionych w tabeli poniżej.

Tabela 2 Wykaz obszarów górniczych na obszarze gminy Lutowiska (stan na marzec 2012 r.)

Lp.	Nr rej.	Nazwa	Koncesja	Data od Plan do	Stan	Złoże kopaliny	Kopaliny wg NKZ	Właściciel
1.	2/1/209	Dwernik	5/2002	2002/11/07 2012/11/07	aktualny	Ropy naftowe Gazy ziemne	Złoża ropy naftowej i gazu ziemnego Złoża gazu ziemnego towarzyszące złożom	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie
2.	2/1/148	Zatwarnica	211/94	1994/08/26 2019/09/09	aktualny	Ropy naftowe Gazy ziemne	Złoża ropy naftowej i gazu ziemnego Złoża gazu ziemnego towarzyszące złożom	PGNiG SA Oddz. Sanocki, Z-d Górnictwa Nafty i Gazu
3.	10-9/8/690	Skorodne	RŚ-IV.7422.92.20 11.PN	2011/06/05 2031/06/30	aktualny	Kamienie drogowe i budowlane	Złoża piaskowców krośnieńskich	Zakład Produkcyjny Kruszywa „CZARNA” s.c. Augustyn Pitak i Arkadiusz Pitak

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/MIDASGIS/TabObszary:list>

Teren gminy Lutowiska w całości znajduje się na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) „Zbiornik Warstw Krosno” (Bieszczady). Obszar GZWP – 431 „Bieszczady” zajmuje powierzchnię 1220 km². Zasoby dyspozycyjne zbiornika to ok. 25 tys. m³/dobę. Zbiornik na terenie gminy posiada zasoby wody w najwyższej klasie czystości.

6.1.1.4. GLEBY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Gmina objęta jest wieloma formami ochrony przyrody, co z wynika z dużego udziału obszarów cennych przyrodniczo. Dominujący obszar gminy zajmują grunty leśne, zakrzewione lub zadrzewione (ponad 85% powierzchni).⁵ Użytki rolne stanowią zaledwie ok. 9,5% powierzchni gminy i są to głównie pastwiska (blisko 77% użytków rolnych), w dalszej kolejności łąki i pola uprawne (odpowiednio 14,8% i 8%).

Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują mniej niż 1% powierzchni gminy (dokładnie 0,83%).

W strukturze gleb przeważają gleby brunatne kwaśne i wylugowane, które np. w Bieszczadzkim Parku Narodowym zajmują około 85-90% powierzchni. W obrębie szczytów górskich, zwierzelinach i stokach skalnych występują gleby inicjalne, na obszarach o wysokim poziomie wód gruntowych (wysięki i źródlika) wykształciły się gleby glejowe, w dolinach cieków wodnych występują gleby organiczne, organiczno-mineralne i aluwialne.

Badania nad zawartością mikroelementów oraz potrzebami nawozowymi gleb prowadzi w ramach monitoringu jakości środowiska WIOŚ (wykorzystując materiały badawcze Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Rzeszowie oraz prace Instytutu Upraw i Nawożenia Gleb w Puławach, realizującego oceny jakości gleb w ramach monitoringu krajowego). Prezentowane przez WIOŚ badania odnoszą się do całego powiatu opatowskiego, należy je więc traktować poglądowo, jako dane uśrednione.

Tabela 3 Właściwości gleb powiatu bieszczadzkiego – wyniki badań prowadzonych w 2010 roku⁶

Właściwości fizyczne gleb	Opis
Odczyn	89% gleb ma odczyn kwaśny i bardzo kwaśny
Potrzeby wapnowania	dla 86% gleb wapnowanie jest konieczne i potrzebne
Zawartość fosforu	90% gleb ma niską i bardzo niską zawartość fosforu
Zawartość potasu	73% gleb ma niską i bardzo niską zawartość potasu
Zawartość magnezu	18% gleb ma niską i bardzo niską zawartość magnezu

Przytoczone z Raportu „Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2010 roku” wyniki badań wykazują znaczące niedobory mikroelementów w glebie. Największe braki na terenie powiatu opatowskiego dotyczą zawartości fosforu, wapna i potasu.

Zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi w gminie Lutowiska mieści się w granicach zawartości normalnej lub tolerowanej. Charakterystyczne są wyższe koncentracje niektórych pierwiastków w glebach (kadm, chrom, nikiel, miedź, ołów), jednak ich zawartości nie przekroczyły wartości granicznych określonych Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych. Oznaczone stężenia metali ciężkich są zawartościami naturalnymi, charakterystycznymi dla fliszu karpackiego z którego powstały.

⁵ Na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Gminy

⁶ Na podstawie Raportu „Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2010 roku”.

6.1.1.5. WODA - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

WODY POWIERZCHNIOWE

Obszar gminy charakteryzuje się bardzo bogatą siecią rzeczną. Jej gęstość nie spada poniżej 1 km/km². Tworzą ją głównie małe cieką, płynące wąwozami o stromych zboczach. Układ ma charakter kratowy, co wynika z rusztowej struktury grzbietów górskich.

Największą rzeką na tym terenie jest San, stanowiący na znacznym odcinku wschodnią granicę gminy, a zarazem granicę państwa z Ukrainą. Na terenie gminy jej odcinek wynosi 89 km długości, co stanowi 7,3 % jej całkowitego biegu. Południowa granica dorzecza górnego Sanu przebiega grzbietem pasma granicznego i stanowi część głównego europejskiego działu wód, który rozdziela zlewiska Morza Bałtyckiego i Czarnego. Sieć rzeczną uzupełniają mniejsze cieką, stanowiące dopływy Sanu, takie jak: Wołosaty (o długości 27,8km), Dwernik (ok. 14km), Muczny (ok. 5km), Smolniczek czy Roztoki oraz pomniejsze cieką je zasilające (Bystry, Terebowiec i inne).

Wszystkie cieką wodne mają zasilanie deszczowo - gruntowo – śnieżne. Zwiększenie zasilania i odpływów obserwuje się: wiosną (wezbrania roztopowe), latem (duże natężenie opadów w obrębie Bieszczad) oraz wczesnozimowe. Okresy te i związane z nimi wezbrania rzek mogą stanowić zagrożenie powodziowe. Jedyną rzeką, dla której przeprowadzono analizę zagrożenia powodzią, jest San. W 2010 r. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie opracował i przekazał gminie dokument „Wytyczenie obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w zlewni Sanu, jako integralny element studium ochrony przeciwpowodziowej”. Opracowaniem objęty został fragment rzeki San, od miejsca włączenia dopływu Wołosatego do granicy z gminą Czarna. Wyznaczone w opracowaniu obszary szczególnego zagrożenia powodzią położone są w obrębie koryta rzeki San i równiny zalewowej. Na obszarze tym nie występuje zabudowa.

Poza ciekami wodnymi na obszarze gminy występują rozlewiska utworzone przez bobry, starorzecza i pojedyncze oczka wodne. Największe położone są w rezerwacie Zwieżło – dwa jeziora osuwiskowe o powierzchni 1,25 ha i 0,45ha.

WODY PODZIEMNE

Na terenie gminy występują dwa główne użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy i trzeciorzędowy (GZWP). Największe znaczenie mają wody ujmowane z utworów czwartorzędowych (głębokość studni mieści się w przedziale 10-20m). Wody trzeciorzędu wykorzystywane są w niewielkim stopniu a wody z utworów kredowych i starszych nie mają gospodarczego znaczenia. Miąższość osadów wodonośnych wynosi ok. 15m i stanowią je głównie piaski i żwiry aluwialne.

Poza wodami wgłębnyymi na terenie gminy występują wody gruntowe, o różnej głębokości zalegania, zależnie od rzeźby terenu i składu podłoża. W kotlinach śródogórskich w osadach piasków i żwirów zalegają do 5m głębokości a w obrębie skał fliszowych nawet do 100m. Wody te są podatne na zmiany wilgotności: ich poziom podnosi się znacznie w okresie roztopów a obniża (miejscami zanika) w porze suchej.

Na obszarze gminy występuje jeden Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP): GZWP nr 431 „Zbiornik warstw Krosno (Bieszczady)”. Jest to trzeciorzędowy zbiornik szczelinowo-porowy o powierzchni 1220 km². Szacunkowe zasoby dyspozycyjne szacuje się na 25 000 m³/d. Średnia głębokość ujęć wynosi 60m.

MONITORING I JAKOŚĆ WÓD

Na terenie gminy nie ma punktów pomiarowo-kontrolnych **monitoringu wód powierzchniowych**. Brak dokładnych danych odnośnie stanu wód powierzchniowych w gminie. Najbliżej położonym punktem pomiarowo-kontrolnym jest punkt San-Rajskie, gdzie monitoringiem diagnostycznym objęte są wody Sanu od Wołosatego do

zbiornika Solina (jednolite części wód PLRW200014221199). W 2009 roku stan/potencjał ekologiczny rzeki określono jako dobry, poniżej dobrego stan chemiczny wód a stan wód określono jako zły. W 2010 roku przebadano jedynie stan chemiczny wód: poniżej dobrego. W obrębie badanych jednolitych części wód nie stwierdzono eutrofizacji.

Monitoring użytkowych poziomów wód podziemnych prowadzony jest w ramach jednolitych części wód podziemnych. Obszar gminy położony jest prawie w całości w obrębie jednostki nr 160, fragment leżący w dolinie Sanu przynależy do jednostki 158. Najbliższymi punktami pomiarowo-kontrolnymi są Dwerniczek (na terenie gminy) i Wetlina – oba położone w obrębie jednostki nr 160. Oba punkty przebadano w 2010r. Wody z punktu pomiarowo-kontrolnego zaliczono do klasy I, próby pobrane w punkcie w Wetlinie spełniają wymogi klasy II.⁷ Punkt pomiarowo kontrolny w Dwerniczku jako jedyny na terenie województwa uzyskał parametry klasy I. Stan wód podziemnych w gminie należy więc uznać za dobry.

Na terenie gminy nie występują znaczące zagrożenia dla jakości wód. W gminie nie ma dużych obiektów przemysłowych, mogących przyczynić się do skażenia wód. Miejscowości gminne charakteryzują się małą liczbą mieszkańców a ścieki komunalno-bytowe oczyszczają liczne lokalne oczyszczalnie ścieków.

Tabela 4 Wykaz oczyszczalni ścieków na terenie gminy Lutowiska

Lp.	Miejscowość	Własność	Rodzaj oczyszczalni	Przepustowość	Rok budowy	Stan techniczny
1.	Lutowiska	BdPN	NEWEKSPOL	2,0m ³ /d	1998	dobry
2.	Ustrzyki Górne	BdPN	Mech.Biolog.	18m ³ /d	1992	dobry
3.	Wołosate	BdPN	Mech. Biolog.	41m ³ /d	1993	średni
4.	Brzegi Górne	BdPN	NEWEKSPOL	2 m ³ /d	1998	dobry
5.	Bereżki	BdPN	BIOCLERE B-55	10 m ³ /d	1993	dobry
6.	Tarnawa Niżna	BdPN	Mech. Biolog.	32,5 m ³ /d	1991	średni
7.	Muczne	Gminny Zakład Komunalny	Mech-biologiczna" BIOVAC"	30 m ³ /d	1999-98	b.db
8.	Muczne	BdPN	Mech.-biol „NEWEXPOL”	1,4 m ³ /d	1996-98	b.db
9.	Procisne	Gminny Zakład Komunalny	Mech.-biol Inhoff	40,4 m ³ /d	1996-97	dobry
10.	Pszczeliny	Gminny Zakład Komunalny	Mech.-biol."BIOBLOK"-B-MU-50a	55 m ³ /d	1984	Konieczna modernizacja
11.	Dwerniczek	N-ctwo Lutowiska	Biolog. Mech.-Inhoff	2,6 m ³ /d	1979	modernizacja
12.	Zatwarnica	N-ctwo Lutowiska	Inhoff	1,3 m ³ /d	1978	modernizacja
13.	Chmiel	N-ctwo Lutowiska	Mech.Biolog.	-	1991	dobry
14.	Sękowiec	N-ctwo Lutowiska	Inhoff	-	1978	modernizacja
15.	Smolnik	N-ctwo Lutowiska	Osadnik gnilny	1,5 m ³ /d	1971	modernizacja
16.	Lutowiska	Gminny zakład Gospodarki Komunalnej	Biowac	120 m ³ /d	2011	b.db
17.	Ustrzyki Górne	BSiH PTTK	Biowac	70 m ³ /d	1992	-
18.	Ustrzyki Górne	BSiH PTTK	Sebiofikon	24 m ³ /d	1992	Przew. do modernizacji ¹⁹ .
19.	Ustrzyki Górne	Archidiecezjalny	Biokomaf 90	6 m ³ /d	1992	-

Źródło: Na podstawie danych uzyskanych z UG

⁷ Za Raportem „Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2010 roku”.

Wg danych GUS w 2010 roku na obszarze gminy istniało 9 km czynnej sieci kanalizacyjnej. Korzystało z niej 1 189 osób (około 55% mieszkańców), a podłączone są 143 budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania. Na terenach niepodłączonych do sieci stosuje się zbiorniki bezodpływowe.

Oczyszczalnia w Lutowiskach obsługuje ok. 60% mieszkańców, w Dwerniczku 80%, w Stuposianach 100%, w Pszczelinach 100%, w Ustrzykach Górnych 80%, w Zatwarnicy 40%, w Chmielu 30%, w Dwerniku 20%, w Smolniku 90%, w Bereżkach 100%, w Procisnem 100% i w Sękowcu 30%.

Osobnym zagrożeniem jest możliwość występowania powodzi. Obszar gminy szczególnego zagrożenia powodzią związany jest z doliną Sanu i jego równiną zalewową. Miejscami w wyniku zatarasowania koryta cieku wodnego oraz zwiększonych opadów w okresie letnim może dochodzić do lokalnych wezbrań.

6.1.1.6. POWIETRZE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Na terenie gminy Lutowiska nie znajdują się punkty pomiarowo-kontrolne w ramach prowadzonego przez WIOŚ monitoringu jakości powietrza. Najbliżej położonymi punktami pomiarowymi są:

- punkt pomiarowo-kontrolny w Przemysłu przy placu Dominikańskim (pomiar zanieczyszczeń: SO₂, NO₂, benzen, benzo(a)piren, WWA w PM₁₀, NO_x, PM₁₀, metale);
- punkt pomiarowo-kontrolny w Przemysłu przy ul. Mickiewicza (pomiar zanieczyszczeń: PM₁₀, PM_{2,5});
- punkt pomiarowo-kontrolny w Krośnie przy ul. Klejówki (po miary zanieczyszczeń: SO₂, NO₂, PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)piren, metale).

W roku 2009 gmina Lutowiska przynależała do strefy przemysko-bieszczadzkiej. Wyniki badań dla strefy prowadzonego przez WIOŚ monitoringu jakości powietrza pozwoliły na zaliczenie strefy do klasy A (tj. stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych). Przekroczenia poziomów docelowych odnotowano na terenie Przemysła.⁸

W roku 2010 wprowadzono nowe „Wytyczne do rocznej oceny jakości powietrza” opracowane przez Instytut Ochrony Środowiska, które wprowadzały nowy podział kraju na strefy, w ramach których prowadzi się monitoring jakości powietrza. W roku 2009 obowiązywał podział na strefy ustalony na podstawie art. 87 ustawy Prawo ochrony środowiska oraz na podstawie załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza.

Według nowego podziału cały obszar województwa przynależał do strefy podkarpackiej, co wpływa na znaczną generalizację wyników monitoringu. Wyniki zbiorcze dla strefy kwalifikują ją do klasy C.⁹ Zaliczenie do klasy C oznacza, że stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych. Przekroczenia odnotowano na terenie miast: Rzeszów, Krosno, Jasło, Przemysł, Mielec, Nisko i Jarosław. We wszystkich miastach odnotowano przekroczenia dotyczące zawartości Pyłu PM₁₀ i benzo(a)pirenu. W Jasle, Krośnie i Przemysłu zanotowano również przekroczenia zawartości PM_{2,5}.

⁸ Za Raportem „Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2009 roku”, WIOŚ Rzeszów

⁹ Za Raportem „Stan środowiska w województwie podkarpackim w 2010 roku”, WIOŚ Rzeszów; „Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim - raport za rok 2010”

Na jakość powietrza w gminie wpływają przede wszystkim lokalne źródła zanieczyszczeń pochodzące ze spalania paliw:

- lokalne kotłownie w obiektach administracji, wczasowych, oświaty, handlu, opieki zdrowotnej itp.,
- indywidualne paleniska domowe (opalane głównie biomasą – drewnem, ze względu na łatwy dostęp oraz niskie koszty tego paliw),¹⁰
- źródła technologiczne (np. wypalanie węgla drzewnego),
- komunikacja samochodowa (głównie drogi wojewódzkie).

Nie występują tu duże zakłady, mogące znacząco zagrażać jakości powietrza na tym terenie.

6.1.1.7. KLIMAT AKUSTYCZNY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Na terenie gminy Lutowiska badania hałasu nie były prowadzone. Podstawowym źródłem hałasu jest transport drogowy. Jego uciążliwość zależy od kategorii drogi oraz natężenia ruchu. Przez teren gminy nie przebiegają główne regionalne szlaki komunikacyjne oraz drogi tranzytowe w kierunku Ukrainy lub Słowacji. Jest to głównie ruch lokalny oraz okresowo zwiększający się ruch turystyczny. Na uciążliwość hałasu narażeni są głównie mieszkańcy miejscowości położonych wzdłuż dróg wojewódzkich, stanowiących główne powiązania zewnętrzne gminy:

- droga wojewódzka nr 896 Ustrzyki Dolne – Ustrzyki Górne
- droga wojewódzka nr 897 Tylawa – Komańcza – Cisna – Ustrzyki Górne – Wołowate.

Na terenie gminy nie występują zakłady emitujące ponadnormatywny hałas. Okresowo źródłem hałasu jest Zakład Produkcyjny Kruszywa „CZARNA”, w którym odbywa się wydobywanie kruszywa metodą odkrywkową z użyciem materiałów wybuchowych. Zakład zlokalizowany jest daleko od zabudowy w sołectwie Skorodne, przy drodze wojewódzkiej nr 896. Lokalnie na terenach zamieszkałych może występować negatywne oddziaływanie hałasu wynikające z sąsiedztwa z małymi zakładami usługowymi. Jest ono przejściowe (związane z czasem pracy) i ogranicza się do bezpośredniego ich sąsiedztwa.

6.1.1.8. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE - STAN, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Wg ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska pod pojęciem pola elektromagnetyczne rozumie się pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz.

Źródłem pól elektromagnetycznych na obszarze gminy są linie energetyczne, urządzenia elektroenergetyczne wysokiego napięcia oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Stacje bazowe emitują pola elektromagnetyczne na wysokości ponad 30 m n.p.t., nie stwarzając zagrożenia dla okolicznych mieszkańców.

¹⁰ „Program ochrony środowiska” 2004

Tabela 5 Wykaz masztów przekaźnikowych w gminie Lutowiska

Lp.	Operator	Pasma	Miejscowość	Lokalizacja
1.	Orange	GSM900	Ustrzyki Górne	dz. nr 217/6
2.	T - mobile	GSM900	Ustrzyki Górne	Ustrzyki Górne 21
3.	Plus	GSM900	Ustrzyki Górne	Ustrzyki Górne 21
		UMTS2100	Ustrzyki Górne	Ustrzyki Górne 21
4.	T - mobile	GSM900	Stuposiany	dz. nr 16A/2
5.	Plus	GSM900	Stuposiany	TSP Stuposiany
6.	Orange	GSM900	Stuposiany	dz. nr 95/2/37
7.	T - mobile	GSM900	Dwerniczek	dz. nr 101
8.	Plus	GSM900	Dwerniczek	dz. nr 101
9.	Plus	GSM900	Lutowiska	TSP Lutowiska
10.	T - mobile	GSM900	Lutowiska	dz. nr 150
11.	Orange	GSM900	Lutowiska	dz. nr 150
12.	Orange	CDMA450	Zatwarnica	dz. nr 45
		GSM900	Zatwarnica	dz. nr 45
13.	Plus	GSM900	Dwernik	TSR Zatwarnica, Góra Wierszek
14.	T - mobile	GSM900	Dwernik	Góra Wierszek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.btsearch.pl/>

W przypadku linii energetycznych konieczność ewentualnego wyznaczenia pasa ochronnego po przeprowadzeniu odpowiednich pomiarów ustala zarządca linii. Zazwyczaj ewentualne oddziaływanie pól elektromagnetycznych nie przekracza ustalonego i wyłączzonego spod zabudowy pasa technicznego, wyznaczanego dla prawidłowej obsługi i konserwacji linii.

Na terenie gminy Lutowiska znajdują się następujące linie energetyczne:

- linia elektroenergetyczna 110kV (praca 30kV) relacji Myczków – Smolnik,
- linie średniego i niskiego napięcia,
- stacja transformatorowa 30/15kV Smolnik.

Projektowane:

- stacja transformatorowa 110/SN (GPZ) Smolnik (rozbudowa istniejącej stacji transformatorowej 30/15kV Smolnik do napięcia 110kV),
- linia 110kV relacji Ustrzyki – Smolnik.

Ostatnie badania poziomu pól elektromagnetycznych na terenie gminy Lutowiska przeprowadzono w 2008r. Średni poziom składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego E_p [V/m] w punkcie pomiarowo kontrolnym „Lutowiska” wynosił 0,12 V/m.¹¹ Wartość ta jest dużo niższa od dopuszczalnej i nie stwarza zagrożenia. Dopuszczalny poziom składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego (parametr charakteryzujący oddziaływanie pól elektromagnetycznych) dla zakresu częstotliwości 3 MHz do 300 MHz, wynosi 7 V/m.

6.1.2. ŚRODOWISKO BIOTYCZNE - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Według podziału geobotanicznego Polski Matuszkiewicza obszar opracowania położony jest w Dziale Wschodniokarpackim w okręgu bieszczadzki. W obrębie gminy znajdują się dwa podokręgi geobotaniczne: południowa część gminy aż do doliny Sanu przynależy do podokręgu Górnoustrzyckiego "Dolina Sanu - Dolina Wetliny", a północna część obejmująca miejscowość Lutowiska znajduje się w obrębie podokręgu Lutowskiego "Dolina Strwiąża - Dolina Sanu".

¹¹ Za Raportem „Stan środowiska w województwie podkarpackim w latach 1999-2008”, WIOŚ Rzeszów

6.1.2.1. POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

Obszar gminy jest obszarem węzłowym i posiada powiązania przyrodnicze skali europejskiej. Gmina w większości położona jest w obszarach chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Na terenie gminy Lutowiska ochrona przyrody realizowana jest poprzez utworzone obszary chronione tj. Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu (razem wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”), Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwaty przyrody (Krywe, Hulskie im. Stefana Myczkowskiego, Śnieżycza wiosenna w Dwerniczku, Zakole), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne i formy ochrony indywidualnej (pomniki przyrody). Na terenie gminy wyznaczono ponadto obszary Natura 2000 tj. obszar PLC 180001 „Bieszczady”, elementy sieci ekologicznej ECONET-pl (obszar węzłowy „Bieszczady Wysokie”) oraz ostoję ptaków E-IBAE Poland 077 „Bieszczady”

Powiązania zewnętrzne gminy związane są z ciągłością obszarów chronionych w górach oraz z doliną rzeki San. Dzięki utworzeniu Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” gmina powiązana jest przyrodniczo z krajami sąsiednimi tj. Ukrainą i Słowacją. Rzeka San, przepływająca przez obszar gminy, zapewnia powiązania przyrodnicze z formami ochrony przyrody położonymi na północ od obszaru opracowania.

Międzynarodowy Rezerwat Biosfery "Karpaty Wschodnie" jest pierwszym rezerwatem biosfery UNESCO leżącym na obszarze trzech krajów: Polski, Słowacji i Ukrainy. Został utworzony w 1992. Zajmuje powierzchnię 2080,89 km² (1087,24 km² – część polska, 407,78 km² – część słowacka, 585,87 km² – część ukraińska).

W skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Karpaty Wschodnie" wchodzi:

- Bieszczadzki Park Narodowy (Polska)
- Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy (Polska)
- Park Krajobrazowy Doliny Sanu (Polska)
- Park Narodowy "Połoniny" wraz ze strefą otulinową (do 1997 Chroniony Krajobrazowy Obszar "Wschodnie Karpaty") (Słowacja)
- Użański Park Narodowy (dawniej rezerwat Stuzycia) (Ukraina)
- Nadsański Regionalny Park Krajobrazowy (Ukraina)

Na terenie Polski „strefę wewnętrzną” stanowią obszary ochrony ścisłej BdPN (ok. 70% powierzchni Parku), „strefę buforową” obszary ochrony częściowej BdPN, zaś „strefę przejściową” oba parki krajobrazowe.

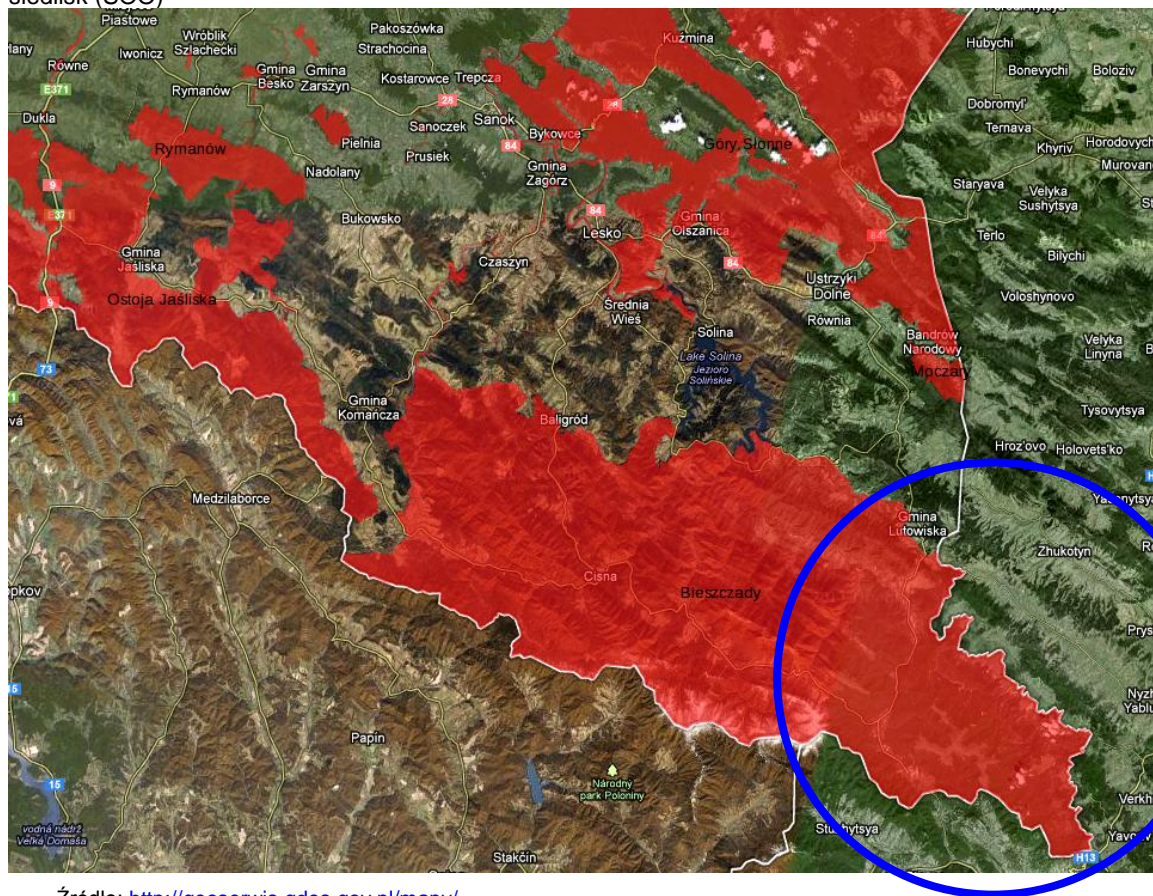
GMINA LUTOWISKA NA TLE KRAJOWEGO SYSTEMU OBSZARÓW CHRONIONYCH

Przez północny obszar gminy przechodzi fragment Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar utworzono Rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 roku (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17/98 poz. 223). Ciągnie się od granicy kraju, obejmując fragment Lutowisk, gminę Czarna i fragment Ustrzyków Dolnych, przez Solinę w kierunku Leska na północy i Komańczy na południu. Dalej przechodzi w Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego. Utworzony w 1998 r. rozporządzeniem Wojewody Krośnieńskiego Nr 10 z dnia 2 lipca 1998 r. (Dz. Urz. Województwa Krośnieńskiego Nr 17 poz. 223) obejmuje Komańczę i tereny na Zachów w kierunku gminy Iwonicz-Zdrój.

GMINA NA TLE SYSTEMU NATURA 2000

Do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 należy obszar Bieszczady (obszar ochrony siedliskowej i ptasiej), obejmujący gminy Lutowiska i Cisna. Od strony zachodniej przylega on do obszarów Natura 2000: Beskid Niski (OSO) i Ostoja Jaślicka (SOO). Na północy od gminy Lutowiska znajdują się kolejne 3 obszary Natura: Góry Słonne (OSO) i Góry Słonne (SOO) i Moczary (SOO). Powiązania pomiędzy obszarami zapewnia rzeka San i jej dopływy, również objęte ochroną w ramach sieci Natura (obszar: Dorzecze Górnego Sanu (SOO)).

Rysunek 2 Gmina Lutowiska (zaznaczona okręgiem) na tle obszarów Natura 2000 specjalnej ochrony siedlisk (SOO)

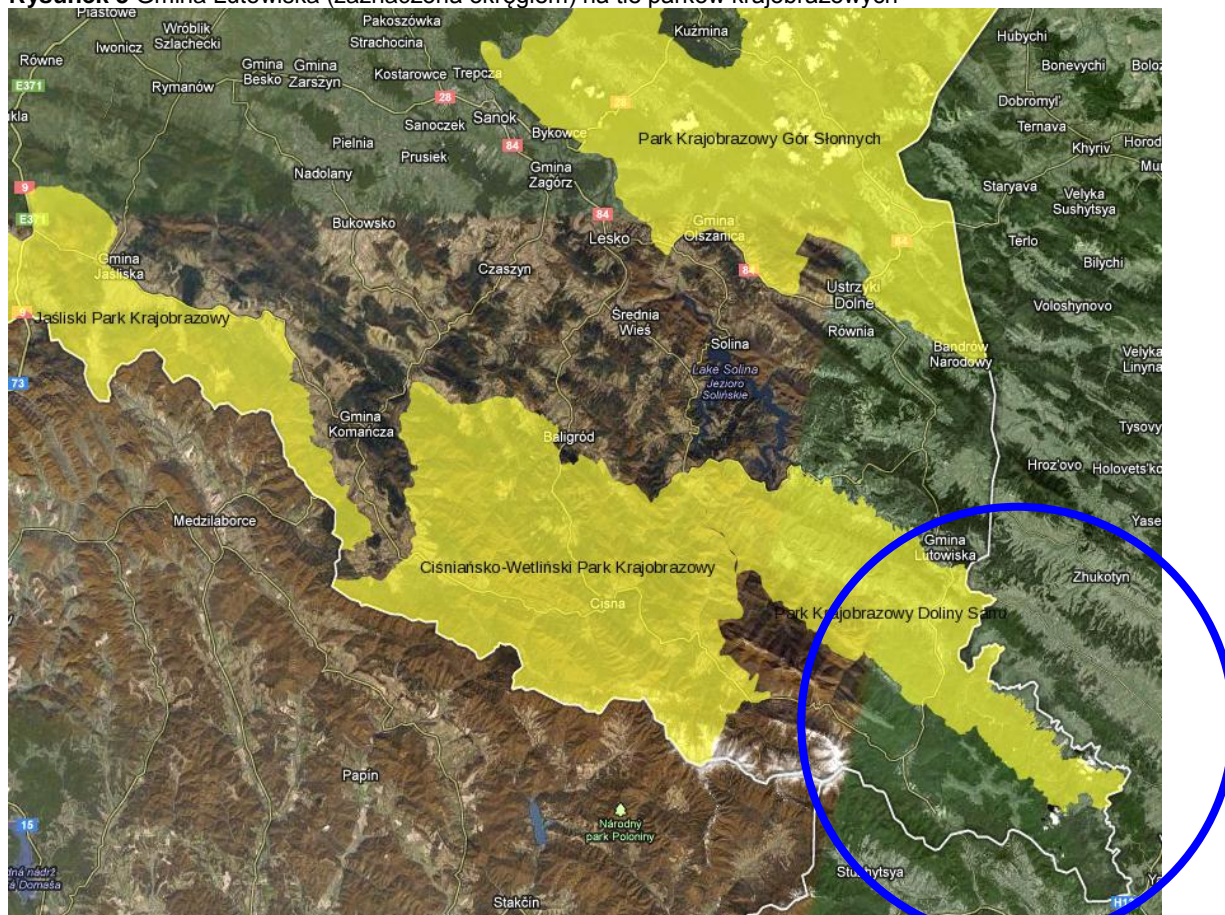

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

GMINA NA TLE PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH

Północna część gminy położona jest w obrębie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (o łącznej powierzchni 28.718ha, ustanowiony rozporządzeniem nr 61/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005r. (Podka.05.82.1386) w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu), który w zachodniej części łączy się z Ciśniańsko - Wetlińskim Parkiem Krajobrazowym (ustanowiony rozporządzeniem nr 64/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005r. (Podka.05.82.1389) w sprawie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego o łącznej powierzchni 51.013ha), obejmujący gminę Cisna. Oba Parki wraz z Czarnorzecko-Strzyżowski Parkiem Krajobrazowym (25.784ha, utworzony rozporządzeniem nr 15 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 7 kwietnia 1993 r. oraz rozporządzeniem nr 11 Wojewody Rzeszowskiego z dnia 16 marca 1993 r. i rozporządzeniem nr 6 Wojewody Tarnowskiego z dnia 23 lipca 1993 r.) i Jaśliskim Parkiem Krajobrazowym (położonym dalej na zachód od gminy Cisne o powierzchni 25.288ha, ustanowiony rozporządzeniem nr 62/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005r. (Podka.05.82.1387) w sprawie Jaśliskiego Parku Krajobrazowego) podlegają Zespołowi Parków Krajobrazowych w Krośnie.

Rysunek 3 Gmina Lutowiska (zaznaczona okręgiem) na tle parków krajobrazowych

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

6.1.2.2. POWIĄZANIA WEWNĘTRZNE – SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA

Gmina Lutowiska w większości położona jest w obszarach chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Podstawą systemu przyrodniczego gminy są położone w południowej części gminy Bieszczady Wysokie z pasmami połonin (leżące w całości w granicach Bieszczadzkiego Parku Narodowego), tereny położone na północ od BdPN, obejmujące dolinę Sanu, a od północy pasmo Otrytu (obejmujące Park Krajobrazowy Doliny Sanu będący jednocześnie otuliną BdPN, z licznymi istniejącymi i projektowanymi formami ochrony przyrody) i tereny północnej części gminy poza granicami PKDS (położone w granicach Wschodnio-beskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu)

Wymienione powyżej elementy systemu przyrodniczego gminy wchodzi w skład obszarów otwartych. Nadrzędną rolą tych obszarów jest utrzymanie i wykształcenie powiązań przyrodniczych umożliwiających właściwe funkcjonowanie przyrodnicze pozostałych obszarów funkcjonalnych.

Jako tereny wspomagające funkcjonowanie systemu przyrodniczego Studium wskazuje także tereny funkcjonalne o niskiej ekstensywności zabudowy i wysokim udziale powierzchni biologicznie czynnej, charakteryzujące się wspomaganie przepływu materii i energii w przyrodzie.

Na obszarach tworzących system przyrodniczy Studium wprowadza następujące zapisy:

1) obowiązują następujące zakazy:

- zakaz lokalizowania urządzeń i instalacji należących do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymagających sporządzania raportu oddziaływania na środowisko,

poza przedsięwzięciami infrastrukturalnymi służącymi poprawie stanu środowiska i obsłudze mieszkańców oraz ochronie przeciwpowodziowej;

- zakaz dokonywania trwałych zmian stosunków wodnych, a w szczególności prowadzenia odwodnień i innych robót powodujących trwałe obniżenie poziomu wód podziemnych lub ograniczenie zasilania poziomów wodonośnych, cieków i zbiorników wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody i racjonalna gospodarka wodna oraz ochrona przeciwpowodziowa;
- zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających naturalne formy rzeźby terenu i obniżających walory krajobrazowe, za wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświatowym, z utrzymaniem, budową, odbudową i modernizacją urządzeń wodnych oraz przedsięwzięć infrastrukturalnych służących obsłudze mieszkańców lub celom ochrony;
- zakaz regulacji koryt rzek, strumieni i cieków oraz zmian trasy ich przebiegu, poza pracami związanymi z bezpieczeństwem przeciwpowodziowym i budową ujęć wody pitnej,
- zakaz pozyskiwania surowców budowlanych z koryt potoków górskich;

2) dopuszcza się budowę zbiorników retencyjnych;

3) nakaz pozostawienia wzdłuż głównych cieków wodnych nienaruszonego pasa lasu o szerokości nie mniejszej niż wysokość drzewostanu (ok. 25m) w celu zachowania i ochrony naturalnej zabudowy biologicznej tych cieków.

Na terenach rolnictwa ekstensywnego oznaczonego symbolem Re Studium zaleca utrzymanie trwałych użytków zielonych.

6.1.2.3. LASY - JAKOŚĆ, ZAGROŻENIA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA

Lesistość w 2011 w granicach administracyjnych gminy Lutowiska wg danych pozyskanych z Urzędu Gminy wynosi 80,8%. Powierzchnia gruntów leśnych zajmuje 39.247,627 ha, co stanowi około 83% jej obszaru. Wszystkie grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują łącznie ponad 85% powierzchni gminy. Ponad 99,5% lasów to lasy publiczne.

Lasami państwowymi administrują Bieszczadzki Park Narodowy oraz Nadleśnictwa Lutowiska i Stuposiany. Nadleśnictwo Lutowiska zarządza lasami o powierzchni 20 790 ha. Administrowany teren jest podzielony na dwa obręby leśne: Lutowiska (9 leśnictw – 13.969 ha) oraz Dwernik (5 leśnictw – 6.821 ha). Powierzchnia Nadleśnictwa Stuposiany wynosi 9.445,23 ha. Podzielona jest na 7 leśnictw: Czereszenka – 1.365,63 ha, Dźwiniacz - 1 398,42 ha, Muczne – 1.463,29 ha, Procisne – 1.316,15 ha, Sokoliki – 1.438,50 ha, Tarnawa – 1.452,71 ha oraz Widelki – 1.010,53 ha.

Tabela 6 Powierzchnia (ha) gruntów leśnych i ich władania na obszarze gminy Lutowiska

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Powierzchnia gruntów leśnych						
Lasy ogółem	39469,5	39468,4	39471,6	39428,1	39418,5	39155,7
Grunty leśne publiczne	39343,2	39342,1	39345,3	39278,0	39263,5	38980,8
Grunty leśne prywatne	126,3	126,3	126,3	150,1	155,0	174,9

Źródło: Zestawienie BDL GUS

Duża część lasów na terenie gminy wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Bieszczadzkie”. LKP utworzono zarządzeniem nr 63 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 29 listopada 2011r. Łączna powierzchnia LKP wg stanu na dzień 29 listopada 2011r.¹² wynosiła 24 234ha, z czego:

- w Nadleśnictwie Stuposiany, obręb leśny Stuposiany o powierzchni 9 445ha;¹³
- w Nadleśnictwie Lutowiska, obręb leśny Dwernik o powierzchni 6 814ha;
- w Nadleśnictwie Cisna, obręb leśny Wetlina o powierzchni 7 975ha.

Głównym typem siedliskowym zarówno w nadleśnictwie Lutowiska jak i Stuposiany jest Las Górski, zajmujący odpowiednio 99,7% i 98,5% powierzchni danego nadleśnictwa. W przeważającej części są to lasy charakterystyczne dla piętra regla dolnego. Są to pierwotne lasy o charakterze klimaxowym. Stanowią one najcenniejsze przykłady pierwotnej przyrody jakie zachowały się w obrębie Karpat Wschodnich.

W drzewostanach dominują gatunki liściaste, które zajmują 65,5% powierzchni LKP „Lasy Bieszczadzkie”. Gatunkiem dominującym jest buk, stanowiący aż 74,4% ogółu drzew liściastych. Gatunki iglaste w obrębie LKP zajmują 34,4% i dominuje w nich jodła. Na terenach porolnych, podlegających naturalnej sukcesji przeważają świerk i olsza szara. W mniejszej ilości lub jako gatunki domieszkowe występują wiąz górski, jesion i grab, jawor, modrzew i sosna. Warto zauważyć że cztery podstawowe gatunki lasotwórcze w obrębie LKP (buk, jodła, świerk i olsza szara) zajmują ponad 92% powierzchni lasów. Udział poszczególnych gatunków podano w tabeli poniżej.

Tabela 7 Udział procentowy poszczególnych gatunków w powierzchni lasów LKP „Lasy Bieszczadzkie”¹⁴

Lp	Gatunek	Udział w powierzchni lasów
1	buk	48,8%
2	jodła	18,7%
3	świerk	14%
4	olsza szara	11%
5	jawor	3,4%
6	modrzew	1,2%

Lasy Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Bieszczadzkie” są mocno zróżnicowane pod względem składu gatunkowego. Największy udział mają drzewostany dwugatunkowe, które stanowią 36% powierzchni leśnej. Znaczny jest również udział drzewostanów trzygatunkowych zajmujących 27% powierzchni. Jedną czwartą powierzchni zalesionej LKP „Lasy Bieszczadzkie” to wielogatunkowe (cztery i więcej gatunkowe), wielogeneracyjne drzewostany, w których występuje ogółem 19 rodzimych gatunków drzew. Drzewostany jednogatunkowe to głównie lite buczyny zajmujące 13% powierzchni.

Średni wiek drzewostanów w obrębie LKP wynosi aż 82 lata. Wpływają na to buczyny z udziałem okazałych buków, jodeł i jaworów, gdzie drzewa często mają 80 -100 lat lub więcej (drzewostany ponad 100-letnie zajmują łącznie 31,6% powierzchni LKP i są to głównie drzewostany bukowe – 20,8% oraz w mniejszym stopniu jodłowe – 9,7%). Najwyższy przeciętny wiek drzewostanów odnotowano w Nadleśnictwie Stuposiany (89 lat), najniższy w obrębie Wetlina (75 lat). Wiekowe drzewostany zajmują też dużą powierzchnię lasów LKP. Najmłodsza grupa, do 40 lat zajmuje raptem 8,9% powierzchni lasów. Podobny powierzchniowo udział (choć z przewagą starszej grupy) zajmują drzewostany z przedziałów 41-80 lat i powyżej 80 lat.

Wśród drzewostanów LKP „Lasy Bieszczadzkie” dominują drzewostany zgodne (54,8%) oraz częściowo zgodne (33,2%) z siedliskiem. Udział drzewostanów niezgodnych z siedliskiem wynosi 12%.

¹² Za „Programem gospodarczo-ochronny Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Bieszczadzkie””, marzec 2012

¹³ Zgodnie z zarządzeniem powołującym

¹⁴ Za „Programem gospodarczo-ochronny Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Bieszczadzkie””, marzec 2012

Wszystkie lasy państwowe zaliczane są do lasów ochronnych. Na terenie obu nadleśnictw występują: lasy wodochronne, lasy glebochronne oraz lasy stanowiące drzewostany nasienne (poniżej 0,5%). Ponad połowa lasów w obrębie Nadleśnictwa Lutowiska to lasy wodochronne, w Nadleśnictwie Stuposiany zajmują one ponad 96% lasów. Drugie co do wielkości są obszary zajmowane przez lasy glebochronne (ponad 30% w Nadleśnictwie Lutowiska, 3,6 % w Stuposianach).

Szczegółowy opis zbiorowisk leśnych występujących w obrębie gminy znajduje się w rozdziale 6.1.2.4 ŚWIAT ROŚLIN.

Zagrożenie dla lasów stwarzają pożary, zaśmiecenie, szkodliwe owady i grzyby, zwierzęta oraz zagrożenia związane z zanieczyszczeniem środowiska.

Do częstych zjawisk naturalnych należą wiatrołomy i śniegołomy, w wyniku których istnieje konieczność prowadzenia prac porządkowych. Uporządkowanie wyłamanej masy drewna stanowi ważne zadanie ze względu na rozmnożenie szkodników wtórnych. Zagrożenie biologiczne stanowią szkodliwe owady oraz patogeniczne grzyby. Podejmowane działania mają charakter prewencyjny i dotyczą prowadzenia monitoringu zagrożeń oraz w razie stwierdzenia takich potrzeb okresowych oprysków, usuwaniu drzew zainfekowanych oraz szczepieniu konkurencyjną grzybnią. Do powstawania uszkodzeń mechanicznych drzewostanów przyczyniają się (oprócz człowieka) duże zwierzęta, jak sarna czy żubr.

Pożary należą do szczególnych zagrożeń – szacuje się, że najczęstszymi ich przyczynami są podpalenia (47%) oraz nieostrożność w obchodzeniu się z ogniem (np. przy okresowym wypalaniu traw, stosowane co raz rzadziej). Ponadto niekorzystnym zjawiskiem jest wzrost urbanizacji.

Wśród zagrożeń antropogenicznych należy wymienić: „dziką turystykę” – bez uzgodnień („szkoły przetrwania”), wjazdy do lasu bez zezwolenia - głównie samochodami terenowymi, zaśmiecanie terenu przez turystów i mieszkańców, pojedyncze wypadki kłusownictwa oraz niszczenie urządzeń łowieckich.

Za najpilniejszy problem uważa się uregulowanie granicy rolno-leśnej. Jak podaje opracowanie ekofizjograficzne obecnie na gruntach porolnych, będących własnością prywatną, znajdują się często ponad 50-letnie drzewostany, nie zaliczone do kategorii lasów a tym samym narażone na wycięcie. Formowanie granicy rolno-leśnej następuje w wyniku naturalnej sukcesji olszy szarej. Przebudowa drzewostanu w kierunku zgodnego z siedliskiem jest jednym z głównych celów dla nadleśnictw.

Rozwijająca się turystyka na terenie gminy może stanowić zagrożenie dla roślinności wrażliwej (szczególnie zbiorowisk wilgotnych w rejonach zasiedlonych – Dwernik, Stuposiany, Zatwarnicza czy Chmiel). Na dzień dzisiejszy znaczących zmian nie stwierdzono. Konieczny jest jednak stały monitoring i ewentualne przeciwdziałanie niekorzystnym tendencjom. Zagrożenie stwarza też przenikanie do zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych gatunków roślin obcego pochodzenia (przenikanie z ogrodów przydomowych oraz zieleni urządzonej). Co podkreśla opracowanie ekofizjograficzne: „*Właściwy podział na strefy o różnym reżimie ochrony i zainwestowania turystycznego powinien jednak w pewnym stopniu uchronić cenniejsze stanowiska roślin chronionych*”.

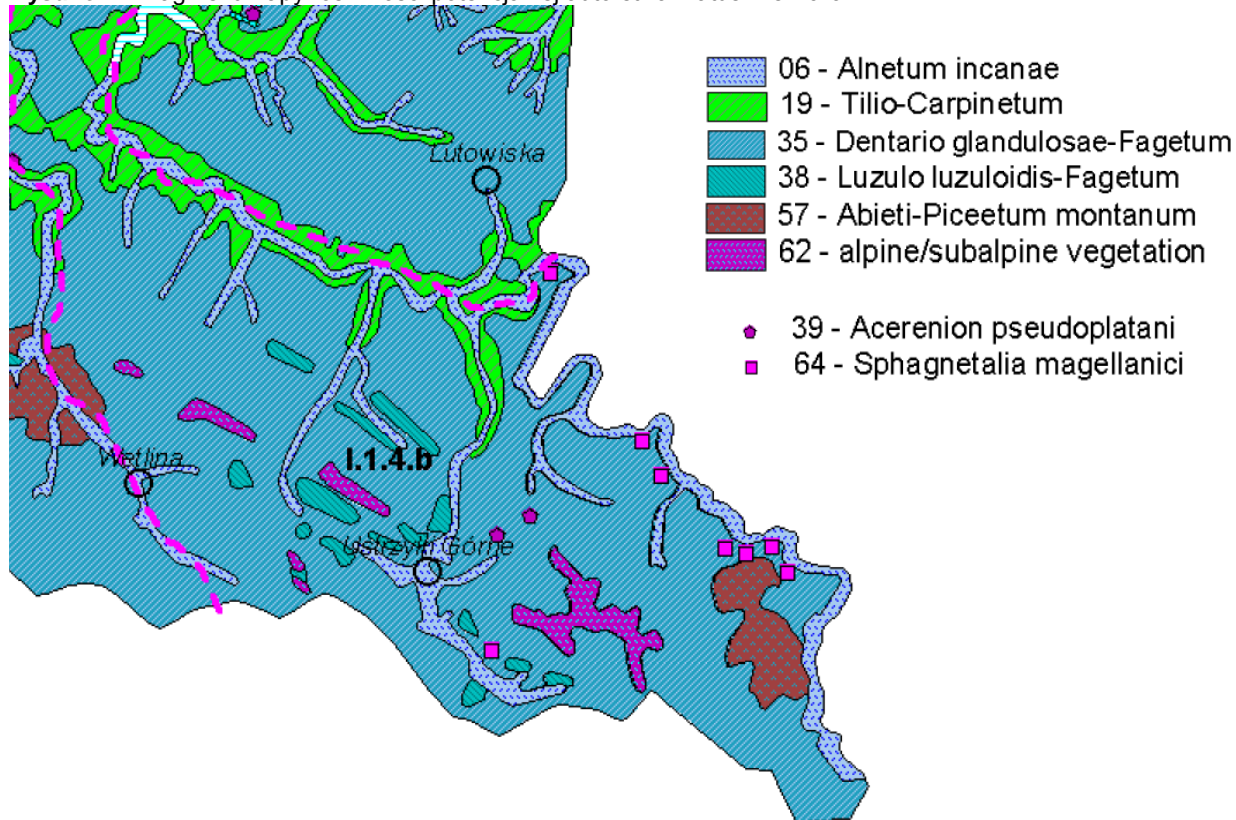
6.1.2.4. ŚWIAT ROŚLINNY¹⁵

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski wg Szafera (1972r), obszar gminy Lutowiska położony jest w podokręgu Bieszczady, okręg Karpaty Leśne w dziale Karpaty Wschodnie (podprowincja: Karpacka, Prowincja: Górská, Środkowoeuropejska)

ROŚLINNOŚĆ POTENCJALNA

Roślinność potencjalna określa typ naturalnego i względnie trwałego ekosystemu, ostatnie stadium sukcesji naturalnej, jakie występowałoby na danym terenie, w danych warunkach abiotycznego środowiska.

Rysunek 4 Fragment mapy roślinności potencjalnej autorstwa Matuszkiewicza

Największe powierzchnie zajmują siedliska żyznej buczyny karpackiej (*Dentario glandulosae-Fagetum*), odmiany wschodniokarpackiej, formy reglowej. Pomiędzy obszarami buczyny żyznej występują płaty ubogiej buczyny górskiej (*Luzulo luzuloidis-Fagetum*) – rozmieszczone plamisto w sąsiedztwie Ustrzyków Górnych. W dolinach występują siedliska związane z rzekami: Nadrzeczna olszyna górská (*Alnetum incanae*) i położony wyżej Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*), odmiana małopolska, forma podgórska, seria żyzna. We wschodniej części gminy, na stokach górskich występują dolneregłowe bory świerkowo-jodłowe (*Abieti-Piceetum*, *Galio-Piceetum*). W obrębie samych szczytów górskich występują siedliska wysokogórskich muraw i ziołorośli (*Caricetalia curvulae*, *Betulo-Adenostyletea*, *Elyno-Seslerietea*). Pojedyncze stanowiska głównie wzdłuż doliny Sanu we wschodniej części gminy zajmują siedliska mszarów wysokotorfowiskowych (*Sphagnetalia magellanici*). Na północny wschód od Ustrzyków Górnych występują siedliska zboczowych lasów jaworowych (*Acerenion pseudoplatani*).

¹⁵ Rozdział opracowano w przeważającej części na podstawie „Opracowania ekofizjograficznego podstawowego dla gminy Lutowiska” oraz „Programu ochrony środowiska” gminy. Zestawienia gatunkowe przygotowano wykorzystując informacje udostępnione przez dyrekcję Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz karty podstawowej obszaru Natura 2000 Bieszczady.

W czystorysach map potencjalnej roślinności naturalnej Bieszczadzkiego Parku Narodowego można odnotować bardziej szczegółowe wydzielenia:

1. *Caltho-Alnetum*, górskie olszyna bagienna
2. *Alnetum incanae carpaticum*, nadrzeczna olszyna karpacka
3. *Sorbo-Aceretum*, jaworzyna karpacka
- 4a. *Lunario-Aceretum*, jaworzyna górskie z miesięcznicą trwałą
- 4b. *Phyllitido-Aceretum*, jaworzyna górskie z jęczmieniem zwyczajnym
5. *Aceri-Fagetum*, jaworzyna ziołoroślowa
- 5a. *Aceri-Fagetum athyrietosum distentifoliae*, jaworzyna ziołoroślowa (postać krzywulcowa)
- 5b. *Aceri-Fagetum allietosum ursini*, jaworzyna ziołoroślowa (postać z czosnkiem niedźwiedzim)
6. *Dentario glandulosae-Fagetum typicum*, buczyna karpacka (wariant żyzny)
- 6a. *Dentario glandulosae-Fagetum lunarietosum*, buczyna karpacka (podzespół z miesięcznicą trwałą)
- 6b. *Dentario glandulosae-Fagetum allietosum*, buczyna karpacka (podzespół z czosnkiem niedźwiedzim)
- 6c. *Dentario glandulosae-Fagetum*, buczyna karpacka (podzespół wyższych położeń)
- 6e. *Dentario glandulosae-Fagetum festucetosum drymejae*, buczyna karpacka (podzespół z kostrzewą górską)
7. *Tilio-Carpinetum*, grąd subkontynentalny
8. *Luzulo nemorosae-Fagetum*, kwaśna buczyna górskie
9. *Abieti-Piceetum*, dolnoregłowy bór jodłowo-świerkowy
12. *Pulmonario-Alnetum viridis*, zbiorowisko z *Alnus viridis* i *Calamagrostis arundinacea*
13. *Athyrio-Sorbetum*, *Vaccinio-Sorbetum*, *Calamagrostio arundinaceae* - *Sorbetum*, jaworzyny wysokogórskie
- K. *Oxycocco-Sphagnetea*, torfowiska wysokie
- P. Zbiorowiska połoninowe

ROŚLINNOŚĆ RZECZYWISTA

Bioróżnorodność Bieszczadów Wysokich należy do najwyższych w skali Polski i polskiej części Karpat. Wynika to z bardzo różnorodnych warunków przyrodniczych. Najcenniejsze i najbardziej różnorodne przyrodniczo obszary położone są w południowo-wschodniej części gminy. Badania prowadzone na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego wykazały istnienie około 90 zbiorowisk roślinnych w randze zespołów i podzespołów oraz prawie 760 gatunków roślin naczyniowych w obrębie samego Parku.

Flora Bieszczadów Zachodnich ma charakter wschodniokarpacki (24 gatunki roślin wschodniokarpackich i 7 gatunków zachodniokarpackich). Występują tu również kolonie roślin alpejskich i subalpejskich (76 gatunków). Bieszczady wyróżniają się specyficznym układem pięter wysokościowych. W odróżnieniu od Karpat Zachodnich występują tu tylko trzy piętra roślinne: pogórze (do 500 m n.p.m.), regiel dolny (500-1150 m n.p.m.) oraz piętro połoninowe, uważane za alpejskie (1150-1346 m n.p.m.). Nie ma tu regła górnego ani piętra kosodrzewiny, typowych dla roślinności Karpat Zachodnich.

Piętro pogórze jest słabo zarysowane. Można je wyodrębnić jedynie w zachodniej części Przedgórze Bieszczadzkiego, na południe od doliny Sanu. Zajmuje zaledwie ok. 5% powierzchni i ogranicza się wyłącznie do dolin rzecznych. Porastają je lasy grądowe.

Regiel dolny (piętro lasów liściastych) wykazuje zróżnicowanie na partię dolną i górną. Dolną tworzą lasy mieszane z jodłą, bukiem i świerkiem, natomiast górną – głównie drzewostany bukowe o znacznej ilości kompleksów w wieku 80 – 100 lat i powyżej, miejscami z domieszką jawora. Karłowate, zdeformowane, płoczące się buki tworzą granicę piętra lasów. Pojedyncze egzemplarze skarłatych świerków trafiają się gdzieś na

północnych zboczach gór. W piętrze połonin dominują zespoły ubogiej murawy i niskich krzewinek. Mniejszą powierzchnię zajmują zarośla olchy kosej i jarzębiny.

Na obszarach granicy rolno-leśnej i dolinek źródłiskowych przeważają olszyny, wierzby, zespoły wiklin, leszczyn itp.

Znaczna część lasów posiada cechy pierwotnych naturalnych lasów wschodniokarpackich (trzeba przy tym zaznaczyć, że jest to wynik sukcesji wtórnej, będącej wynikiem znaczących zmian w strukturze osadniczej i liczbie mieszkańców Bieszczadów po II wojnie światowej). Z tego względu zostały objęte ochroną w ramach Bieszczadzkiego Parku Narodowego. W trakcie prac badawczych prowadzonych na terenie PN stwierdzono tu występowanie 15 wschodniokarpackich, bądź opisanych dotychczas jedynie z Bieszczadów, zbiorowisk roślinnych, z których do szczególnie interesujących należą:

- *Aceri-Fagetum* (jaworzyna zióloroślowa odmiana wschodniokarpacka),
- *Dentario glandulosae-Fagetum festucetosum drymejae* (podzespół trawiasto turzycowy buczyny karpackiej),
- *Dentario glandulosae-Fagetum athyrietosum distentifoliae* (podzespół zióloroślowy buczyny karpackiej typowy dla wyższych położeń, często z drzewostanem krzywulcowym),
- *Alnetum incanae*, nadrzeczna olszyna górską odmiana wschodniokarpacka z *Aconitum lasiocarpum*, *A. paniculatum* i *Leucoium vernalis* var. *carpathicum*,
- *Pulmonario-Alnetum viridis* (zarośla kosej olszy),
- *Athyrio-Sorbetum* (zarośla jarzębinowe z paprocią),
- *Salici silesiacae-Alnetum viridis* (zarośla wierzby śląskiej i olszy kosej),
- Zbiorowisko zaroślowe połonin, *Calamagrostis - Sorbus aucuparia*,
- *Vaccinio myrtilli-Sorbetum* (acidofilne zarośla jarzębinowe),
- *Nardetum carpathicum orientale* (wschodniokarpacka psiara bliźniczkowa),
- *Trollio-Centaureetum* (kwiecista łąka połoninowa),
- *Poa-Deschampsietum* (trawiasta łąka połoninowa),
- *Melampyro-Vaccinietum* (= *Vaccinietum pocuticum*) borówczysko wschodniokarpackie,
- *Calamagrostietum arundinaceae* (wschodniokarpackie traworośla trzcinnikowe).

Obecność cennych przyrodniczo zbiorowisk była również powodem włączenia obszaru do sieci Natura 2000. W tabeli poniżej zamieszczono listę siedlisk wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG występujących na terenie Obszaru Natura 2000 „Bieszczady”.

Tabela 8 Typy siedlisk występujących na Obszarze Natura 2000 Bieszczady, wymienione w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz ich udział w pokryciu terenu (siedliska o największej powierzchni dodatkowo podkreślono)

Lp	Kod	Nazwa siedliska	% pokrycia
1	3220	Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków	0.01
2	4060	Wysokogórskie borówczyska bażynowe (<i>Empetro-Vaccinietum</i>)	0.01
3	4080	Subalpejskie zarośla wierzbowe wierzby lapońskiej (<i>Salicetum lapponum</i>) lub śląskiej (<i>Salicetum silesiacae</i>)	0.00
4	6150	Wysokogórskie murawy acidofilne (<i>Juncion trifidi</i>) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (<i>Salicion herbaceae</i>)	0.01
5	6230	Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (<i>Nardion</i>) - płaty bogate florystycznie	0.20
6	6430	Ziólorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziólorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0.01
7	6510	Niżowe i górskie świeże łąki (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) użytkowane ekstensywnie	8.00
8	6520	Górskie łąki konietlicowe (<i>Polygono-Trisetion</i>) użytkowane ekstensywnie	0.14
9	7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	0.02
10	7120	Torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji	0.02
11	7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	0.50

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

12	7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	0.10
13	8110	Piargi i gołoborza krzemianowe	0.01
14	8150	Środkowoeuropejskie wyżynne piargi i gołoborza krzemianowe	0.00
15	8220	Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z Androsacion vandellii	0.00
16	9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	10.0
17	9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion</i>)	50.0
18	9140	Górskie jaworzyny ziołoroślowe (<i>Aceri-Fagetum</i>)	0.01
19	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	0.10
20	9180	Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (<i>Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani</i>)	0.14
21	91D0	Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino</i>)	0.00
22	91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion</i>)	1.20
23	9410	Górskie bory świerkowe (<i>Piceion abietis</i>) część - zbiorowiska górskie	0.10

Największe powierzchnie zajmują żyzne buczyny (50% powierzchni obszaru) a w dalszej kolejności buczyny kwaśne (10%) oraz niżowe i górskie łąki świeże (8%).

Rozmieszczenie cennych z przyrodniczego punktu widzenia siedlisk opisuje Opracowanie ekofizjograficzne dla gminy: „Bardzo rzadkie w Polsce jaworzyny występują w Bieszczadach jako dwa odrębne siedliska: górskie jaworzyny ziołoroślowe oraz jaworzyny na stokach i zboczach. Obydwa typy rozwijają się z reguły w postaci niewielkich, czasem tylko kilkuarowych, płatów wśród innych zbiorowisk leśnych, głównie buczyn. W dolinach rzek i potoków spotykamy lasy łęgowe. Wykształcają się na glebach zalewanych wodami rzecznyymi, o wysokim poziomie wód gruntowych. Wśród nich spotykane są najczęściej podgórskie łęgi jesionowe i nadrzeczne olszyny górskie. Lasy łęgowe to także siedlisko priorytetowe. Znacznie mniejsze powierzchnie zajmują w Bieszczadach pozostałe siedliska leśne: grądy, związane z silnie nasłonecznionymi, stromymi zboczami dolin rzek, bory i lasy bagienne występujące wokół torfowisk oraz bory świerkowe pojawiające się lokalnie w niższych położeniach w postaci niewielkich płatów. (...)

Niewielkie płaty wśród traworośli na bieszczadzskich połoninach zajmują murawy bliźniczkowe. Powstały w wyniku długotrwałego, ekstensywnego wypasu łąk, przy słabym nawożeniu lub jego braku. Takie gospodarowanie spowodowało zakwaszenie gleby i jej ubożenie w składniki mineralne. Murawy z bliźniczką występują dość pospolicie również w niższych położeniach, zwłaszcza tuż poniżej granicy lasu. (...)

Bieszczady to jedno z czterech miejsc w Polsce występowania wysokogórskich borówczysk bażynowych. Niewielkie płaty tego siedliska można odnaleźć w okolicy grzbietów połonin: na Tarnicy, Krzemieniu, Bukowym Berdzie, Haliczu, Rozsypańcu, Połoninie Wetlińskiej, Szerokim Wierchu (łącznie ok. 2 ha). Jeszcze mniejszą powierzchnię zajmują zarośla wierzby śląskiej. Bieszczady są jednym z trzech miejsc występowania tego siedliska w Polsce. Opisano dotychczas jeden płat na Tarnicy o powierzchni ok. 1 ha z dominacją dwóch krzewów: wierzby śląskiej i olchy kosej. Na wierzchołkach i grzbietach najwyższych szczytów bieszczadzkich spotykane są także wysokogórskie murawy acydofilne z kostrzewą niską. Siedlisko to zajmuje tam niewielkie powierzchnie na skalistym podłożu, na którym wytworzyły się płytkie gleby.

Miejsca wilgotne i mokre na brzegach niewielkich potoków, w pobliżu źródeł, pod skałami ze ściekającą wodą, na glebach żyznych, płytkich, kamienistych, próchniczno-mineralnych, o odczynie obojętnym lub słabo kwaśnym od regła dolnego po połoniny zajmują ziołorośla górskie. Występują one także przy górnej granicy lasu oraz na skraju lasu na śródleśnych polanach, porębach i wysiękach na stromych zboczach dolin. Z kolei kamieńce i żwirowiska górskich potoków oraz rozlewiska, w piętrach dolnego i górnego regła zajmują nadpotokowe ziołorośla lepiężnikowe. Podstawowym czynnikiem ekologicznym dla istnienia tego siedliska jest obecność przepływającej wody, a także łatwo przepuszczalne, żwirowe podłoże, na którym wytwarza się cienka warstwa przesiąkniętej wodą butwiny. Jeszcze innym występującym w Bieszczadach siedliskiem jest pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków. Siedlisko to zajmuje niewielkie powierzchnie w postaci płatów lub

pasów biegnących wzdłuż koryta rzecznego oraz wysepek i łach zwirowych potoków i rzek bieszczadzkich, zwłaszcza w miejscach ujęć bocznych potoków o dużym spadku. Są to najwcześniejsze stadia zarastania kamieńców dużych potoków i rzek.

Siedliska związane ze skałami nie są w Bieszczadach częste. Obejmują wychodnie piaskowca (np. rezerwat przyrody Gołoborze) i niewielkie gołoborza zlokalizowane zwykle w górnych partiach masywów, np. na Krzemieniu. Z kolei zacienione skały śródleśne to typowe siedlisko niezbyt częstych w Bieszczadach mszysto-paprociowych zbiorowisk naskalnych.

Torfowiska nie zajmują wprawdzie w Bieszczadach rozległych powierzchni, ale należą do bardzo cennych, powoli ustępujących siedlisk, które w znaczący sposób podnoszą różnorodność biologiczną obszaru. Występują w reglu dolnym, lub w piętrze pogórza, głównie w zakolach Sanu i w dolinie Wołosatego. Priorytetowe torfowiska wysokie o stałym wysokim uwilgoceniu, silnie kwaśnym odczynie i wyjątkowo niskiej trofii związane są w Bieszczadach z nadzalewowymi terasami rzecznyymi. W strefach okrajowych torfowisk wysokich spotykamy torfowiska przejściowe i trzęsawiska przechodzące w bory bagienne. Wszystkie torfowiska są skrajnie wrażliwe na obniżanie poziomu wody, zmiany chemizmu wody, nawożenie, deptanie i inne uszkodzenie ich powierzchni prowadzące do erozji. Stałe mokre miejsca na zboczach górskich, zasilane ruchliwymi, bogatymi w wapń wodami podziemnymi, które wydostają się na powierzchnię w postaci wysięków to tzw. mlaki. Wody te napotykając na utrudniony odpływ, powodują lokalne zabagnienie terenu i wykształcenie się płytkich warstw torfu i gleb torfowych lub torfowo-glejowych. W Bieszczadach występują lokalnie w wielu miejscach.”

Tabela 9 Zbiorowiska synantropijne występujące na terenie gminy Lutowiska.

Zbiorowiska synantropijne	
Zbiorowiska segetalne	zbiorowiska ogródków przydomowych towarzyszących zabudowie
	Zbiorowiska upraw ogrodniczych
	zbiorowiska chwastów pól okopowych (<i>Chenopodietea</i>) i zbożowych (<i>Secalietea</i>)
	zbiorowiska ruderalne, głównie <i>Tanaceto-Artemisietum</i>
	wydepczyska (<i>Lolio-Plantaginetum</i>)
Zbiorowiska ruderalne	miedze (głównie <i>Arrhenatheretum</i>)
	zbiorowiska klasy <i>Artemiosietea</i>
	zbiorowiska klasy <i>Epilobiotea agnustifolia</i>
	zbiorowiska klasy <i>Plantaginetea maioris</i>
	zespołu wrotyczy i bylicy pospolitej (<i>Tanaceto – Artemisietum</i>)
Zbiorowiska dywanowe-spodzichy	zbiorowiska trawiaste o charakterze murawowym i zadarniającym
	zbiorowiska ze związku <i>Poligono avicularis</i> – zespół zycicy i babki pospolitej <i>Lolio – Plantaginetum</i>

Występowanie cennych zbiorowiska przyrodniczych wiąże się z obecnością cennych gatunków roślin. Jak podaje Program Ochrony Środowiska na obszarze gminy znajduje się 66 gatunków roślin prawnie chronionych, w tym 58 objętych ochroną ścisłą. Należą do nich min. Tojad wiechowaty, Tojad wschodniokarpacki, Tojad mołdawski, Obrazki alpejskie, Parzydło leśne, Pokrzyk wilcza jagoda, Modrzeń żebrowiec, Dziewięciśli beztłodygowy, Buławnik czerwony, Storzyczek Fuchsa, Storzyczek szerokolistny, Wawrzynek wilczełyko, Goździk skupiony, Omieg górski, Kruszczyk szerokolistny, Skrzyp olbrzymi, Śnieżyczka przebiśnieg, Gółka długoostrogowa, Bluszcz pospolity, Wroniec widlasty, Śnieżycza wiosenna, Lilia złotogłów, Listera jajowata, Widłak jałowcowaty, Pióropusznik strusi, Gnieźnik leśny, Storzyczek kukawka, Jęczycznik zwyczajny, Podkolan biały, Paprotka zwyczajna, Cebulka dwulistna, Lulecznica kraińska, Liczydło górskie, Cis pospolity, Storzycza kulista, Ciemiężycza biała, Ciemiężycza zielona, Barwinek pospolity, Kopytnik pospolity. Na szczególną uwagę zasługują dwa gatunki endemiczne Bieszczadów: wilczomlec karpacki i lulecznica kraińska.

Liczbę wszystkich gatunków roślin występujących na tym terenie szacuje się na więcej niż 900. Licznie reprezentowane są również gatunki mchów, śluzowców i grzybów. Znaczna jest liczba gatunków kserotermicznych (ciepłolubnych). Występują także rośliny wapieniolubne.

Listę rozpoznanych w obrębie ostoi Natura 2000 „Bieszczady” gatunków roślin chronionych i ważnych (za standardowym formularzem danych obszaru) przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10 Ważne gatunki roślin występujące na obszarze Natura 2000 Bieszczady oraz gatunki (wyróżnione w tabeli) wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG

Lp	Nazwa Polska	Nazwa łacińska
1	Arnika górską	<i>Arnica montana</i>
2	Bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>
3	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>
4	Bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>
5	Brzoza niska	<i>Betula humilis</i>
6	Buławnik mieczolistny	<i>Cephalanthera longifolia</i>
7	Cebulica dwulistna	<i>Scilla bifolia</i>
8	Ciemierzycza biała	<i>Veratrum album</i>
9	Ciemierzycza zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>
10	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>
11	Dziewięciśń bezłodygowy	<i>Carlina acaulis</i>
12	Dzwonek piłkowany	<i>Campanula serrata</i>
13	Gnieźnik leśny	<i>Neottia nidus-avis</i>
14	Gołek białawy	<i>Pseudorchis albida</i>
15	Goryczka krzyżowa	<i>Gentiana cruciata</i>
16	Goryczka trojeściowa	<i>Gentiana asclepiadea</i>
17	Goryczka wąskolistna	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
18	Goryczuszka gorzkawa	<i>Gentianella amarella</i>
19	Goryczuszka orzęsiona	<i>Gentianella ciliata</i>
20	Goździk kartuzek skalny	<i>Dianthus carthusianorum var saxigenus</i>
21	Goździk kosmaty	<i>Dianthus armeria</i>
22	Goździk pyszny	<i>Dianthus superbus</i>
23	Gółka długostrogowa	<i>Gymnadenia conopsea</i>
24	Groszek wschodniokarpacki	<i>Lathyrus laevigatus</i>
25	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>
26	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>
27	Kosaciec syberyjski	<i>Iris sibirica</i>
28	Kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>
29	Kruszczyk siny	<i>Epipactis purpurata</i>
30	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>
31	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>
32	Kukulka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>
33	Lepnica karpacka	<i>Silene dubia</i>
34	Lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>
35	Listera jajowata	<i>Listera ovata</i>
36	Naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>
37	Omieg górski	<i>Doronicum austriacum</i>
38	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>
39	Ozorka zielona	<i>Coeloglossum viride</i>
40	Paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>

Lp	Nazwa Polska	Nazwa łacińska
43	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula elatior</i>
44	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>
45	Pióropusznik strusi	<i>Matteuccia struthiopteris</i>
46	Podejrzon rutolistny	<i>Botrychium multifidum</i>
47	Podkolan biały	<i>Platanthera bifolia</i>
48	Podrzeń żebrowiec	<i>Blechnum spicant</i>
49	Pokrzyk wilcza jagoda	<i>Atropa belladonna</i>
50	Ponikło krańskie	<i>Eleocharis carniolica</i>
51	Przywrotnik turkulski	<i>Alchemilla turkulensis</i>
52	Pszeniec biały	<i>Melampyrum saxosum</i>
53	Rojnik górski	<i>Sempervivum montanum</i>
54	Rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>
55	Rzepik szczeciński	<i>Agrimonia pilosa</i>
56	Sierpowiec błyszczący	<i>Drepanocladus vernicosus</i>
57	Skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>
58	Storczyca kulista	<i>Traunsteinera globosa</i>
59	Storczyk bżowy	<i>Orchis sambucina</i>
60	Storczyk drobnokwiatowy	<i>Orchis ustulata</i>
61	Storczyk męski	<i>Orchis mascula</i>
62	Storczyk samiczy	<i>Orchis morio ssp. morio</i>
63	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>
64	Tocja karpacka	<i>Tozzia carpatica</i>
65	Tojad niski	<i>Aconitum tauricum subsp. nanum</i>
66	Tojad pstry	<i>Aconitum variegatum</i>
67	Tojad wschodniokarpacki	<i>Aconitum lasiocarpum</i>
68	Turzyca bagienna	<i>Carex limosa</i>
69	Turzyca cienista	<i>Carex umbrosa</i>
70	Turzyca Davalla	<i>Carex davalliana</i>
71	Turzyca rozsunięta	<i>Carex divulsa</i>
72	Turzyca skąpokwiatowa	<i>Carex pauciflora</i>
73	Wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>
74	Widłak alpejski	<i>Diphasium alpinum</i>
75	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>
76	Widłak goździsty, babimór	<i>Lycopodium annotinum</i>
77	Widłoząb zielony	<i>Dicranum viride</i>
78	Wiechlinostrzewa fioletowa	<i>Bellardiochloa violacea</i>
79	Wieczornik śnieżny	<i>Hesperis nivea</i>
80	Wroniec widlasty	<i>Huperzia selago</i>
81	Zaraza macierzankowa	<i>Orobanche alba</i>
82	Zawilec narcyzowy	<i>Anemone narcissiflora</i>

41	Pełnik europejski	<i>Trollius europaeus</i>
42	Pierwiosnek Hallera	<i>Primula halleri</i>

83	Zerwa kulista	<i>Phyteuma orbiculare</i>
84	Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>

Trzy z wymienionych w tabeli szczególnie cennych gatunków (gatunki wyróżnione), tj. dzwonek piłkowany, tocja karpacka i ponikło kraińskie, mają w Bieszczadach najliczniejsze populacje w Polsce.

Dzwonek piłkowany jest endemitem ogólnokarpackim, występującym w pospolicie w Bieszczadach do wysokości od ok. 700m aż do szczytów górskich. Rośnie w miejscach otwartych, w warunkach pełnego lub umiarkowanego światła, głównie na podłożu ubogim w węglan wapnia. W wyższych położeniach spotykany jest często w traworoślach i ziołoroślach oraz w borówczyskach. W Bieszczadzkiem Parku Narodowym stwierdzono ponad sto stanowisk jego występowania.

Tocja karpacka wchodzi w skład ziołorośli. Rośnie zwykle w miejscach półcienistych na obszarach źródłiskowych oraz olszynkach nadpotokowych i bagiennych. Lubi gleby żyzne, silnie uwodnione. W Bieszczadach stwierdzono ponad 20 stanowisk występowania, położonych na wysokości od 530 m do 1180 m n.p.m.

Ponikło kraińskie ma północną granicę zasięgu. Roślina zajmuje siedliska wilgotne i okresowo zalewane. Jak podaje opracowanie ekofizjograficzne w Bieszczadach stwierdzona została niedawno w dwóch miejscach: koło miejscowości Solinka i Habkowce. Rośnie tu w miejscach silnie przekształconych antropogenicznie, takich jak stale mokre drogi leśne i dawne składy drewna. Najliczniej występuje w starych, zalanych wodą koleinach wyjeżdżonych przez ciężki sprzęt służący do wywozu drewna.

Rzepik szczeciniasty preferuje stanowiska umiarkowanie oświetlone na podłożu suchym lub średnio wilgotnym. Zgodnie z informacjami z opracowania ekofizjograficznego do niedawna gatunek znany był tylko z dwóch stanowisk położonych w Bieszczadzkiem Parku Narodowym. W roku 2007 odnaleziono kilkadziesiąt nowych stanowisk tego gatunku na terenie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego. Występuje tu na zarastających przydrożach, obrzeżach lasów łęgowych, nieużytkowanych łąkach świeżych i ich okrajkach, a także na łąkach częściowo wypasanych. Całość populacji rzepika szczeciniastego na nowo znalezionych stanowiskach można określić jako najliczniejszą w obrębie południowej części polskiego zasięgu.

W miejscowościach gminnych (głównie dotyczy to Lutowisk, Smolnika, Dwernika, Chmiela, Zatwarnicy i Stuposian) gatunki rodzime są przemieszane z introdukowanymi (nasadzenia roślin ozdobnych, jak również gatunki zawleczone z innych rejonów występowania). Ciągła antropopresja spowodowała zanikanie szczególnie wrażliwych gatunków rodzimych. Obszary zdegradowane zasiedlają gatunki pionierskie, niewyspecjalizowane, łatwo kolonizujące nowe siedliska i szybko się rozmnażające.

Największym zagrożeniem dla roślinności jest coraz silniejsza antropopresja oraz zwiększająca się presja inwestycyjna na kolejne tereny turystyczne. Zwiększający się ruch turystyczny wpływa na zmiany składu gatunkowego poszczególnych zbiorowisk narażonych na intensywniejsze użytkowanie. W pierwszej fazie degeneracji zbiorowisk roślinnych zanikają gatunki charakterystyczne dla zespołu i związku. W ich miejsce wchodzi rośliny o szerokiej skali ekologicznej lub wywodzące się z innych asocjacji.

6.1.2.5. ŚWIAT ZWIERZĘCY

Gmina charakteryzuje się bardzo różnorodną fauną, czemu sprzyja bardzo wysoka lesistość terenu. Występowanie poszczególnych gatunków zwierząt związane jest z użytkowaniem terenu oraz jego rzeźbą, szczególnie podziałem na piętra roślinności.

Fauna Bieszczadów jest typowa dla Beskidów Wschodnich. Obejmuje około 230 gatunków zwierząt kręgowych, w tym wiele endemitów. Bardzo bogaty, lecz znacznie słabiej zbadany, jest również świat bezkręgowców (do dnia dzisiejszego około 7 000 gatunków¹⁶).

GATUNKI WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY

Bezkręgowce - Na terenie gminy Lutowiska występuje wiele cennych gatunków owadów, m.in. endemitów wschodnio karpaccich takich jak biegacze *Deltomerus carpaticus* i *Nebria fuscipes* gatunków typowo górskich jak trzmieł *Bombus mastrucatus*, czy też osobliwości tego terenu kózki nadobnicy alpejskiej *Rosalia alpina*. Gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 91/43/EWG, występujące na terenie obszaru Natura 2000 Bieszczady wymieniono w tabeli poniżej.

Tabela 11 Bezkręgowce wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 91/43/EWG, występujące na obszarze Natura 2000 „Bieszczady”

Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska
1032	Skójka gruboskorupowa	<i>Unio crassus</i>
1060	Czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>
1074	barczatka kataks	<i>Eriogaster catax</i>
1078	Krasopani hera	<i>Callimorpha quadripunctaria</i>
1083	jelonek rogacz	<i>Lucanus cervus</i>
1087	nadobnica alpejska	<i>Rosalia alpina</i>
4014	biegacz urozmaicony	<i>Carabus variolosus</i>
4015	biegacz Zawadzkiego	<i>Carabus zawadzki</i>
4026	zagłębek bruzdkowany	<i>Rhysodes sulcatus</i>

Poza wymienionymi gatunkami występują tu również rak rzeczny (*Astacus astacus*), ślimak winniczek (*Helix pomatia*) oraz motyle: Niepylak apollo (*Parnassius Apollo*) i niepylak mnemosyna (*Parnassius Mnemosyne*).

Ryby - Spośród stwierdzonych 17 gatunków ryb najliczniej występuje pstrąg potokowy, głowacz przęgopłetwy, strzebla potokowa i kleń. Gatunki ryb występujące w obrębie obszaru Natura 2000 Bieszczady wymieniono w tabeli poniżej.

Tabela 12 Ryby wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 91/43/EWG, występujące na obszarze Natura 2000 „Bieszczady”

Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Ryby wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG		
1096	minog strumieniowy	<i>Lampetra planeri</i>
1163	głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>
2503	brzanka	<i>Barbus meridionalis</i>
Inne ważne gatunki ryb		
-	piekielnica	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
-	świnka	<i>Chondrostoma nasus</i>
-	głowacz przęgopłetwy	<i>Cottus poecilopus</i>

¹⁶ Za programem ochrony środowiska

Zagrożeniem dla gatunków rodzimych (pstrąga potokowego, lipienia, głowacza, strzelbę potokową) są wypierające je gatunki introdukowane, jak np. okoń.

Płazy - Pospolite i często spotykane to: salamandra plamista (*Salamandra salamandra*), kumak górski (*Bombina variegata*), traszka karpacka (*Triturus montandoni*), żaba trawna (*Rana temporaria*) oraz ropucha zwyczajna (*Bufo bufo*), ropucha zielona (*Bufo viridis*) i rzekotka drzewna (*Hyla arborea*). W obrębie obszaru Natura 2000 „Bieszczady” stwierdzono występowanie 3 gatunków z załącznika II Dyrektywy Rady 91/43/EWG, są to: traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), Kumak górski (*Bombina variegata*) i Traszka karpacka (*Triturus montandoni*).

Gady - Na terenie gminy występuje 7 gatunków gadów. Najpospolitszymi są: jaszczurka zwinka i żyworodna (*Iacerta vivipara*) najchętniej bytujące w miejscach nasłonecznionych. Dość licznie występuje zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*). Spośród jaszczurek najmniej liczny jest padalec (*Anguis fragilis*). Pospolitym w Bieszczadach wężem jest żmija zygzakowata (*Vipera berus*). Z gatunków rzadkich występuje gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*) oraz najrzadszy wśród gromady gadów - wąż Eskulapa (*Elaphe longissima*). Stanowiska występowania Eskulapa w Bieszczadach są jedynymi w Polsce.

Ptaki - Na terenie gminy występuje wiele gatunków ptaków. Z tego względu obszar gminy objęty jest ochroną w ramach sieci Natura 2000. Poniżej przedstawiono listę gatunków występujących na terenie ostoi, wymienionych w załączniku I.

Tabela 13 Lista występujących na terenie Bieszczad ptaków ujętych w załączniku I Dyrektywy ptasiej

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
1	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	18	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>
2	Błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	19	Łęczak	<i>Tringa glareola</i>
3	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	20	Mornel	<i>Charadrius morinellus</i>
4	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	21	Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>
5	Derkacz	<i>Crex crex</i>	22	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>
6	Dzierzbka czarnoczelna	<i>Lanius minor</i>	23	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>
7	Dzięcioł białogrzbiety	<i>Dendrocopos leucotos</i>	24	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>
8	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	25	Orzełek	<i>Aquila pennata</i>
9	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	26	Puchacz	<i>Bubo bubo</i>
10	Dzięcioł trójpalczasty	<i>Picoides tridactylus</i>	27	Puszczyk uralski	<i>Strix uralensis</i>
11	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	28	Rybitwa czarna	<i>Chlidonias niger</i>
12	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	29	Skowronek borowy	<i>Lullula arborea</i>
13	Głuszec zwyczajny	<i>Tetrao urogallus</i>	30	Sowa włochata	<i>Aegolius funereus</i>
14	Jarząbek	<i>Bonasa bonasia</i>	31	Sóweczka zwyczajna	<i>Glaucidium passerinum</i>
15	Jarząbatka	<i>Sylvia nisoria</i>	32	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>
16	Kraska	<i>Coracias garrulus</i>	33	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>
17	Krótkoszon	<i>Circaetus gallicus</i>	34	Żuraw	<i>Grus grus</i>

Do gatunków o dużym zagęszczeniu populacji należy zaliczyć: orlika krzykliwego, myszołowa zwyczajnego, jastrzębia, orzełka włochatego i puszczyka uralskiego. Jak podaje Program ochrony środowiska gminy, w jej obrębie stwierdzono występowanie 10 gatunków dzięciołów m.in. dzięcioła białogrzbietego, dzięcioła trójpalczastego, dzięcioła zielonego, dzięcioła zielonosiwego, krętogłowa.

Za ciekawe należy uznać występowanie gatunków zarówno ciepłolubnych (np. muchotłówki białoszyjej) oraz gatunków wschodnich (jarząbek, puszczyk uralski).

Ssaki - Faunie bieszczadzkiej, głównie leśnej, szczególnego znaczenia nadają gatunki drapieżne, takie jak: niedźwiedź brunatny, wilk, żbik, wydra i ryś. Bieszczady są jednym z nielicznych w Polsce, obok Tatr i Babiej Góry, miejscem występowania niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*). W trakcie monitoringu prowadzonego na obszarze Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie 2010/2011 stwierdzono obecność minimum 3 samców oraz 3 samic z 5 młodych.¹⁷ Wilki (*Canis lupus*) występują na terenie całych Bieszczadów. Ich liczba oscyluje wokół 100 sztuk. W obrębie Bieszczadzkiego Parku Narodowego stwierdzono występowanie 3 watah: stuposiańskiej (9-8 wilków), ruskiej (6 wilków) i negrylowskiej (4-3 wilki) oraz 2 watah, których teren sąsiaduje z Parkiem: sinej (4 wilki) i ostrej (2 wilki).¹⁸ Liczbę rysi (*Lynx lynx*) na terenie Bieszczad szacuje się na 40 – 60 sztuk. Minimalna rozpoznana liczba rysi zachodzących na teren Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie 2010/2011 to 4 sztuki.¹⁹

Spośród dużych roślinożerców najliczniejszy jest jeleni. Pod koniec lat sześćdziesiątych reintrodukowano w Bieszczadach żubry. Gatunek ten łatwo zaadaptował się do miejscowych warunków. W Bieszczadach występują również populacje sarny, dzika, zająca, lisa, borsuka, kuny oraz kilka osobników łosia, dokonano udanej reintrodukcji bobra. W Bieszczadzkim Parku Narodowym prowadzi się również hodowlę zachowawczą starej, ginącej rasy konia huculskiego.

Pola uprawne łąki i pastwiska są środowiskiem życia kuropatw, bażantów i drobnych zwierząt: owadożernych, gryzoni i miejscem żerowania sarny, dzika i ptaków drapieżnych. Ze ssaków najliczniejsze są gryzonie, m.in. wiewiórki ciemne i rude, popielice, koszatki, smużki, orzesznice.

W Bieszczadach występuje 15 gatunków nietoperzy: gacki (szary i brunatny), mroczki (posrebrzony, pozłocisty i późny), karlik malutki, mopek, podkowiec mały i borowiec wielki, nocki (wąsatek, duży, orzęsiony, rudy, Natterera i Bechsteina). Ochrona gatunkowa nie jest w stanie powstrzymać ubytków w populacji. Podstawowym zagrożeniem jest znaczne ograniczenie miejsc noclegowych i do zimowania.

6.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

6.2.1. FORMY OCHRONY PRZYRODY W GMINIE LUTOWISKA USTANOWIONE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY

Gmina Lutowiska charakteryzuje się bardzo dużym udziałem obszarów cennych przyrodniczo, o znaczeniu krajowym jak i międzynarodowym. Z wymienionych w Art.6 Ustawy o ochronie przyrody formach ochrony, poza ochroną gatunkową, występują tu: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, obszar Natura 2000, użytek ekologiczny, zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz pomnik przyrody.

Ponadto na terenie Lutowisk znajdują się:

- Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie” UNESCO-MaB,
- ostoja ptaków E-IBAE Poland 077 „Bieszczady”,
- sieć ekologicznej ECONET-pl (obszar węzłowy „Bieszczady Wysokie”).

¹⁷ „Monitoring zwierząt drapieżnych zachodzących na obszar Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie 2010/2011”, BPN

¹⁸ „Monitoring zwierząt drapieżnych zachodzących na obszar Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie 2010/2011”, BPN

¹⁹ „Monitoring zwierząt drapieżnych zachodzących na obszar Bieszczadzkiego Parku Narodowego w sezonie 2010/2011”, BPN

6.2.1.1. BIESZCZADZKI PARK NARODOWY

Park utworzono na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 1973r. w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego (zmienione następnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego). BdPN stanowi on centralną część pierwszego na świecie trójstronnego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” utworzonego pod patronatem programu UNESCO-MaB („Człowiek i Biosfera”).

Park składa się z kompleksu głównego (27760,24ha), obejmującego blisko połowę obszaru gminy Lutowiska (od południowo-zachodniej części gminy, przy granicy z gminami Cisna i Czarna, w kierunku południowo-wschodnim, wzdłuż granicy z Ukrainą), kompleksu Tarnawa o powierzchni 1270ha, położonego przy granicy z Ukrainą, obejmującego miejscowość Tarnawa Niżna i części sołectw Tarnawa Wyżna i Sokoliki oraz pomniejsze kompleksy i działki wymienione w tabeli poniżej.

Tabela 14 Obszary wchodzące w skład Bieszczadzkiego Parku Narodowego (na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego)

Lp.	Obszar	Powierzchnia ogółem (ha)
1	kompleks główny	27760,24
2	kompleks Tarnawa	1270,00
3	oddział nr 95/2	6,13
4	działka 134/5, obręb Zatwarnica	0,24
5	działka 67A/7, obręb Nasiczne	0,78
6	kompleks „Wierch Mucharin” ²⁰ , obejmujący oddział nr 279	16,04
7	kompleks „Nad Staszalem”, obejmujący oddział nr 280	29,97
8	działka nr 185, obręb Lutowiska	0,17
9	działka nr 288, obręb Lutowiska	0,22
10	działki nr 156/5 i 156/9, obręb Ustrzyki Dolne	0,09
11	działki nr 1, 3, 6 i 9, obręb Bukowiec	116,60

Z zarządu Parku wyłączono będące własnością Skarbu Państwa drogi w zarządzie Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Krakowie, działkę nr 10 w Ustrzykach Dolnych (budynek Poczty Polskiej) oraz rzekę San.

Ochronie ścisłej podlegają tereny leśne Nadleśnictwa Stupsiany o powierzchni 854,59ha oraz zespół połonin o łącznej powierzchni 1460ha. Z ochrony wyłączone są tereny rolne i zabudowane związane z drogami wojewódzkimi nr 897 i 896 oraz kompleks Tarnawa. Obszary te podlegają ochronie częściowej.

Wokół parku powołano strefę ochronną zwaną otuliną o łącznej powierzchni 55783,20ha. W jej obrębie położona jest niemal cała gmina, za wyjątkiem niewielkiego obszaru w północnej jej części, w tym miejscowości Lutowiska i Skorodne.

Wszelką działalność na terenie parku reguluje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1996 r. w sprawie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, ustawa o ochronie przyrody oraz Plan ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Plan sporządzono w latach 90-tych a obecnie trwają prace nad aktualizacją dokumentu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1996 r. w sprawie Bieszczadzkiego Parku Narodowego na obszarze Parku, zabrania się:

²⁰ W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999 mowa o kompleksie „Wierch Mucharin”, w dokumentach Bieszczadzkiego Parku Narodowego mowa o Wierchu Muchanicz.

- polowania, wędkowania, chwywania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, zbierania poroży zwierzyny płowej, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew albo innych roślin,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód i gleby oraz powietrza,
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
- wydobywania skał, minerałów i torfu,
- niszczenia gleby,
- palenia tytoniu oraz palenia ognisk poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- stosowania środków chemicznych w gospodarce rolnej, leśnej, zadrzewieniowej i łowieckiej,
- prowadzenia działalności handlowej poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- zbioru dziko rosnących roślin albo ich części, w szczególności owoców i grzybów, poza miejscami do tego wyznaczonymi,
- ruchu pojazdów poza drogami do tego wyznaczonymi, z wyjątkiem pojazdów Straży Granicznej podczas pełnienia służby związanej z ochroną granicy państwowej,
- umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną przyrody, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z zapewnieniem porządku i bezpieczeństwa oraz znaków i urządzeń związanych z ochroną granicy państwowej,
- zakłócania ciszy,
- wykonywania lotów cywilnymi statkami powietrznymi poniżej 2000 m wysokości względnej nad obszarem chronionym, z wyjątkiem lotów patrolowych i interwencyjnych Lasów Państwowych, Państwowej Straży Pożarnej oraz Straży Granicznej,
- używania lotni i motolotni bez zgody dyrektora Parku.

Zakazy, o których mowa powyżej nie dotyczą:

- zabiegów ochronnych, hodowlanych, pielęgnacyjnych i konserwatorskich,
- prowadzenia badań naukowych za zgodą dyrektora Parku,
- prowadzenia akcji ratowniczych,
- wykonywania zadań z zakresu ochrony granicy państwowej, bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- czynności związanych z dostosowaniem stanów liczebnych zwierzyny do potrzeb ochrony Parku.

Dotatkowe zapisy dotyczące parków narodowych wynikają z art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

6.2.1.2. REZERWATY PRZYRODY

REZERWAT PRZYRODY „ZAKOLE”

Rezerwat powołano do życia Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 10 grudnia 1970r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P.1971 r. Nr 3, poz. 20). Obejmuje torfowisko o powierzchni 5,25ha w oddziale 1d (wg oznaczeń w planie urzędzenia gospodarstwa leśnego na lata 1961-1970) Leśnictwa Czerzeszenka, Nadleśnictwa Stuposiany w miejscowości Smolnik, w pobliżu koryta Sanu.

Rezerwat zachował cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe. Znajdują tu ostoję liczne gatunki zwierząt. Szczególnie interesująca jest flora, z kilkunastoma objętymi ochroną gatunkami.

Rozporządzenie powołujące zabrania na terenie rezerwatu:

- zmieniania stosunków wodnych bez uzyskania pozwolenia wodnoprawnego, zmiana stosunków wodnych w rezerwacie przyrody może nastąpić tylko w przypadku, gdy nie spowoduje ona zasadniczej zmiany w biotopie;

- wycinania drzew i krzewów oraz pozyskiwania użytków drzewnych ;
- zbioru ziół leczniczych oraz innych roślin lub ich części;
- niszczenia gleb i pozyskiwania kopalin;
- zanieczyszczania terenu i wzniesienia ognia;
- pasania zwierząt gospodarskich;
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków;
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu;
- wznoszenia budowli oraz zakładania lub budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych;
- przebywania na terenie rezerwatu bez zezwolenia konserwatora przyrody.

REZERWAT PRZYRODY „HULSKIE IM. STEFANA MYCZKOWSKIEGO”

Rezerwat powołano do życia Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 24 listopada 1983r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P.1983 r. Nr 39, poz. 230). Obejmuje fragment lasu o powierzchni 189,87ha w Leśnictwie Sękowiec, Nadleśnictwo Lutowisko. Rezerwat „Hulskie” znajduje się na północnych stokach pasma Otryt, obejmując teren od szczytu pasma, niemal do przepływającego w dolinie Sanu. Nazwa wzięta od pobliskiego szczytu Hulskie (846m n.p.m.), którego część zboczy przypada także na teren rezerwatu.

Celem ochrony jest zachowanie fragmentu starodrzewia z głównymi zespołami leśnymi, charakterystycznymi dla pasma Otrytu, różnorodnych form morfologicznych oraz stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Rezerwat obejmuje lasy bukowe i jodłowo-bukowe (buczyna karpacka). Najstarsze okazy mają ponad 30 metrów wysokości, a ich wiek dochodzi do 200 lat. Jest to jedno z najbogatszych w Bieszczadach skupisk fauny rozsianej na dwóch piętrach roślinnych oraz ostoja rysia, żbika, wilka, niedźwiedzia brunatnego a także orła przedniego i orlika.

Na terenie rezerwatu znajduje się ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna o długości 3 km. Jej trasa prowadzi przez parowy i obszary źródliskowe.

Rozporządzenie powołujące zabrania na terenie rezerwatu:

- wycinania drzew i pobierania użytków drzewnych z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego;
- zmieniania stosunków wodnych naruszających w sposób istotny warunki ekologiczne;
- zbierania ziół leczniczych i innych roślin oraz zbierania owoców i nasion drzew i krzewów z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu;
- pozyskiwania ściółki leśnej i pasania zwierząt gospodarskich;
- niszczenia gleby i pozyskiwania kopalin;
- zanieczyszczania wody i terenu, wzniesienia ognia oraz zakłócania ciszy;
- stosowania wszelkich środków chemicznych;
- niszczenia drzew i innych roślin;
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków;
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu;

- wznoszenia budowli oraz zakładania lub budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych.

REZERWAT PRZYRODY "KRYWE"

Rezerwat powołano do życia Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 8 lipca 1991r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P.1991 r. Nr 25, poz. 172). Obejmuje fragment lasu, terenów rolnych i odcinka rzeki San o łącznej powierzchni 511,73ha. Utworzono go po obu stronach przełomowego odcinka Sanu pomiędzy ujściem potoku o nazwie Hulski, a mostem w Rajskim. Położony na terenie trzech nieistniejących już wsi Krywe, Tworylne i Tworylczyk w gminie Czarna i Lutowiska. Jest to największy rezerwat w polskich Bieszczadach.

Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych przełomowego fragmentu doliny Sanu pod pasmem Otrytu z wieloma interesującymi zbiorowiskami roślinnymi oraz rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt (znajduje się tu m.in. jedyne stanowisko występowania węża Eskulapa).

Rozporządzenie powołujące zabrania na terenie rezerwatu:

- wycinania drzew i krzewów oraz pobierania użytków drzewnych, z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego;
- zmieniania stosunków wodnych, jeżeli taka zmiana mogłaby w sposób istotny naruszyć warunki ekologiczne;
- zanieczyszczania wody i terenu, wznecania ognia oraz zakłócania ciszy;
- stosowania wszelkich środków chemicznych;
- niszczenia i uszkodzania drzew i innych roślin;
- zbioru ziół leczniczych i innych roślin oraz owoców i nasion, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu;
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków, zakaz nie dotyczy prowadzenia gospodarki łowieckiej i odstrzału zwierząt łownych w okresie od 1 września do 30 marca;
- wznoszenia budowli oraz zakładania i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych (nie dotyczy użytkowania obiektu gospodarczego lasów państwowych);
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu;
- przebywania poza miejscami wyznaczonymi;
- pozyskiwania ściółki leśnej;
- niszczenia gleby, pozyskiwania kopaliny i torfu;
- łamania progów skalnych i pozyskiwania kamieni z dna rzeki.

REZERWAT PRZYRODY „ŚNIEŻYCA WIOSENNA W DWERNICZKU”

Rezerwat powołano do życia Rozporządzeniem Wojewody Podkarpackiego z dnia 21 sierpnia 2001r w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 67, poz. 1185). Obejmuje stanowisko występowania śnieżycy wiosennej w odmianie karpackiej oraz zbiorowiska łąkowe z bogatą florą gatunków chronionych i rzadkich o łącznej powierzchni 4,94ha. Rezerwat jest położony w miejscowości Dwerniczek, obręb Lutowiska, Nadleśnictwo Lutowiska.

Utworzenie rezerwatu „Śnieżycy wiosennej w Dwerniczku” podyktowane było potrzebą ochrony naturalnego stanowiska śnieżycy wiosennej (*Leucoium vernum*), gatunku objętego ochroną. Obszar ten podlega administracji RDLP w Krośnie, Nadleśnictwo Lutowiska, Leśnictwo Dwerniczek.

Zgodnie z aktem powołującym na obszarze rezerwatu zabrania się:

- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód. gleby oraz powietrza,
- zmiany stosunków wodnych, jeżeli służą one celom innym niż ochronne,
- wydobywania skał i minerałów,
- niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- palenia ognisk,
- zbioru dziko rosnących roślin, grzybów oraz ich części,
- biwakowania,
- prowadzenia badań naukowych bez zgody wojewody.

REZERWATY PRZYRODY: DŹWINIACZ, TARNAWA, ŁOKIEĆ, LITMIRZ ZOSTAŁY WŁĄCZONE W GRANICE BIESZCZADZKIEGO PARKU NARODOWEGO:

- **Dźwiniacz** - rezerwat utworzony 1987 roku, powierzchnia 10,51ha. Miejscowość Dźwiniacz. Rezerwat leży w meandrze rzeki San. Ochronie podlega torfowisko wysokie. Osobliwością rezerwatu jest świerk rozmnażający się wegetatywnie,
- **Tarnawa** - pow. 34,4ha. Rezerwat utworzony w 1976 r. położony w górnej części doliny Sanu, w rejonie nie istniejącej obecnie wsi Tarnawa Wyżna. Został utworzony w celu ochrony dwóch torfowisk wysokich o powierzchni 15,60ha i 18,80ha,
- **Łokieć** - rezerwat utworzony w 1987 roku, powierzchnia 10,28ha. Ochronie podlega torfowisko wysokie w miejscowości Łokieć,
- **Litmirz** - rezerwat torfowisk utworzony w 1976 roku, powierzchnia 13,0ha. Miejscowość Sokoliki, rezerwat leży na lewym brzegu potoku Litmirz. Chroni się tu charakterystyczne dla torfowisk wysokich zespoły roślinności.

6.2.1.3.OBSZAR NATURA 2000

W obrębie terenu opracowania znajduje się jeden obszary Natura 2000: PLC 180001 „Bieszczady”. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO)²¹ i obszar o znaczeniu dla wspólnoty (OZW)²². W obecnych granicach planowane jest utworzenie obszaru specjalnej ochrony siedlisk (SOO). Obszar jest częścią Rezerwatu Biosfery "Karpaty Wschodnie".

Obszar o powierzchni 111.519,5 ha, z czego 45.197,9 ha znajduje się na terenie gminy Lutowiska (ok. 40% powierzchni całego obszaru Natura 2000 i blisko 95% powierzchni gminy), obejmuje Bieszczady Zachodnie złożone z grzbietów górskich o przebiegu z północnego-zachodu na południowy-wschód, wraz z obniżeniami dolinnymi.

Zgodnie ze standardowym formularzem danych obszaru obejmuje on: „*Bieszczady Zachodnie, tworzące system równolegle ułożonych grzbietów, o przebiegu z północnego zachodu na południowy wschód, podzielonych szerokimi i głębokimi obniżeniami. Poziom wierzchołki wznosi się na wysokość ponad 1000 m. Z niej wznoszą się szczyty, które najwyższą wysokość osiągają w masywie Tarnicy (1346 m n.p.m.), Halicza (1333 m n.p.m.) i Krzemienia (1335 m n.p.m.). W partiach wierzchołkowych występują ostro zakończone grzbiety skalne oraz łagodne skaliste wychodnie z murawami wysokogórkimi. Szczytowe partie gór (powyżej 1150 m n.p.m.) porośnięte są przez łąki połoninowe z łanami śmiałka darniowego *Deschampsia caespitosa* i borówczyskami. Poniżej występują zarośla olchy kosej *Alnus viridis*. W przedziale wysokości 700-1150 m n.p.m. znajdują się lasy*

²¹ Ustanowiony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków, zmienione następnie rozporządzeniem z dnia 27 października 2008r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

²² Zatwierdzony jako OZW 25 stycznia 2008r.

reglowe z przewagą buczyny karpackiej. Jeszcze niżej, między 500 a 700 m n.p.m., wyróżnia się piętro dolin - dawniej użytkowanych rolniczo. Tereny rolnicze w dolinach, nie uprawiane od ponad 50 lat, podlegają naturalnej sukcesji. Zarastane są przede wszystkim przez olchę szarą, rozprzestrzeniającą się od strony potoków.”

Jest to ostoja ptasia o randze europejskiej E 77. Występuje na tym obszarze co najmniej 38 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Stwierdzono gniazdowanie ok. 150 gatunków ptaków.

Bogata jest również flora roślin naczyniowych (1100 gatunków) z wieloma rzadkimi zagrożonymi gatunkami, w tym chronionymi prawnie oraz kilkoma (7) endemitami wschodniokarpackimi. Występuje tu jedna z dwóch najliczniejszych populacji dzwonka piłkowanego i tocji karpackiej w Polsce. Łącznie stwierdzono tu występowanie 31 gatunków (w tym 5 priorytetowych) z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Wśród zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Bieszczady Standardowy formularz danych wymienia:

- transgraniczne zanieczyszczenie powietrza;
- braki w rozwiązaniach gospodarki wodno-ściekowej dla istniejącego osadnictwa;
- powstawanie dzikich wysypisk śmieci;
- prowadzenie eksploatacji surowców mineralnych bez zabezpieczeń i działań rekultywacyjnych;
- sukcesja naturalna roślinności;
- „dzika” zabudowa korytarzy ekologicznych;
- kłusownictwo.

Ewentualne niezbędne prace z zakresu ochrony przeciwpowodziowej powinny być prowadzone zgodnie z zasadami dobrej praktyki regulacji rzek i potoków górskich.

6.2.1.4. WSCHODNIOBESKIDZKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar w pierwotnym kształcie utworzono w 1972r. W 1973r. wydzielono z jego obszaru Bieszczadzki Park Narodowy, a w 1992 r. Parki Krajobrazowe: Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetliński (będące otuliną dla BdPN), Gór Słonnych oraz Pogórza Przemyskiego. Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Lutowiska, Lutowiska OChk w obecnym kształcie to głównie tereny najbardziej zurbanizowane, a głównym jego zadaniem jest stanowienie strefy zewnętrznej dla wymienionych parków krajobrazowych. Obejmuje niewielką część gminy Lutowiska od północy, wraz z miejscowością Lutowiska. Aktualna powierzchnia obszaru to 99 667ha.

Bieżącą podstawą prawną funkcjonowania jest Rozporządzenie Nr 54/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz.U. Woj. Podk. Nr 149 poz. 2435).

Rozporządzenie ustaliło poniższe zakazy:

„Ust.1. Na terenie Obszaru zakazuje się:

1. zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną rybacką i łowiecką;
2. realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.11);
3. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4. (skreślony);

5. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
6. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka;
7. likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-blotnych.

2. Zakaz o którym mowa w ust. 1 pkt 2 nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko, w trakcie której sporządzono raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę obszaru chronionego krajobrazu.”

6.2.1.5. PARK KRAJOBRAZOWY DOLINY SANU

Park Krajobrazowy Doliny Sanu utworzono na mocy rozporządzenia Wojewody Krośnieńskiego z dnia 27 marca 1992r, a następnie rozporządzenia Nr 61/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005r. w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (Dz.U. Woj. Podk. Nr 82 poz. 1386). Na terenie gminy Lutowiska Park zajmuje 22.323ha, co stanowi 78% jego powierzchni (całkowita powierzchnia 28.718ha).

Park ma na celu zachowanie unikalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych terenów położonych w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego – dolinę Sanu. Stanowi od północnego-wschodu naturalną otulinę dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego i jest ostoją dla ponad 130 gatunków ptaków. Jest częścią Międzynarodowego Rezerwatu „Karpaty Wschodnie”.

Projekt Rozporządzenia Wojewody Podkarpackiego w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Doliny Sanu podaje następujące cele ochrony:

- dla przyrody nieożywionej:
 - a) zachowanie charakterystycznych i cennych obiektów przyrody nieożywionej,
 - b) zachowanie interesujących formacji geologicznych,
 - c) zachowanie w niezmienionej formie krajobrazu naturalnego,
 - d) dotrzymanie jakości czystości powietrza atmosferycznego, gleb oraz wód na niezmienionym poziomie.
- dla ekosystemów:
 - 1) ekosystemów leśnych:
 - a) zachowanie i ochrona procesów ekologicznych,
 - b) zachowanie naturalnych biocenoz i zoocenoz wraz z siedliskami,
 - c) ochrona zachowawcza gatunków ginących, rzadkich i osobliwych oraz ich siedlisk,
 - d) zachowanie mozaikowości środowiska leśnego,
 - e) utrzymanie korytarzy ekologicznych,
 - f) zachowanie strefy ekotonowej,
 - g) zapewnienie trwałego użytkowania lasów i rozwijanie wszechstronnej ich funkcji drogą zachowania stabilnych siedlisk,
 - h) zachowanie leśnych zasobów genetycznych, walorów krajobrazowych, cennych fragmentów przyrody,
 - i) utrzymanie odpowiedniego stanu sanitarnego drzewostanów,
 - 2) ekosystemów wodnych:
 - a) utrzymanie stałych i odpowiednich stosunków hydrologicznych,

- b) utrzymanie w stanie naturalnym terenów źródliskowych,
 - c) utrzymanie w stanie naturalnym lub zbliżonym do stanu naturalnego koryt rzek i potoków,
 - d) ochrona zasobów wodnych wód płynących i stojących przed zanieczyszczeniem,
 - e) ochrona zachowawcza gatunków ginących i rzadkich oraz ich siedlisk,
- 3) ekosystemów nieleśnych:
- a) zachowanie strefy ekotonowej,
 - b) ochrona przed synantropizacją zbiorowisk naturalnych,
 - c) podniesienie chłonności gatunkowej zniszczonych i zubożałych siedlisk antropogenicznych,
 - d) zachowanie i restytucja roślinności higrofilnej,
 - e) ograniczanie zasięgu zbiorowisk ruderalnych,
 - f) ochrona zachowawcza gatunków ginących, rzadkich i osobliwych oraz ich siedlisk,
 - g) zachowanie mozaikowości środowiska nieleśnego.
- dla ochrony gatunków roślin i zwierząt chronionych oraz ich siedlisk:
- a) zabezpieczenie dziko występujących roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem,
 - b) utrzymanie wszystkich stanowisk gatunków roślin i zwierząt podlegających prawnej ochronie gatunkowej,
 - c) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin i zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu,
 - d) zachowanie żerowisk,
 - e) zachowanie ostoi i ciągów migracji.
- dla ochrony krajobrazów:
- a) zachowanie istniejących walorów estetyczno – widokowych i różnorodności krajobrazowej oraz związanych z nimi elementów przyrodniczych, ukształtowanych przez siły przyrody lub w wyniku działalności człowieka,
 - b) zachowanie walorów historycznych związanych z występowaniem zabytków,
 - c) utrwalenie ich najwyższych wartości, przywracanie utraconych i kształtowanie nowych walorów,
 - d) wskazanie terenów o szczególnych walorach krajobrazowych predysponowanych do szczególnej ochrony i pielęgnacji, z układem ciągów i punktów widokowych do zachowania i udostępniania turystom,
 - e) wskazanie terenów zagrożonych degradacją i dewastacją krajobrazu oraz wprowadzenie odpowiednich działań eliminujących procesy degradacyjne.
- dla ochrony walorów kulturowych:
- a) zachowanie i należyte utrzymanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
 - b) zabezpieczenie istniejących obiektów oraz przywrócenie dawnej świetności obiektom, które uległy zniszczeniu,
 - c) udostępnianie istniejących zasobów kulturowych dla celów naukowych, krajoznawczych i edukacyjnych,
 - d) wskazanie niezinventaryzowanych cenniejszych obiektów i zespołów obiektów oraz wpisanie ich do rejestru zabytków,
 - e) wskazanie krajobrazów kulturowych i obiektów etnograficznych predysponowanych do objęcia ich różnymi formami ochrony prawnej.

6.2.1.6. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Na terenie gminy występuje 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych powołanych uchwałą Nr XVII/91/2000 Rady Gminy Lutowiska z dnia 27 kwietnia 2000 r. Są to:

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wieś Smolnik” - Położny jest na działkach nr: 6/1, 7 i 15 oraz na części działki nr 14/7 we wsi Smolnik. Zespół PK „Wieś Smolnik” obejmuje między innymi:

- dawną cerkiew greko-katolicką z 1791 roku,
- cmentarz grzebalny z zachowanymi kilkoma nagrobkami z początku XX w.,
- dwa kamienne cokoły krzyży przydrożnych, (położone na zachód od cerkwi przy starej drodze),
- fundamenty tartaku wodnego z 1 poł. XX w.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wieś Krywe” - Położony jest na dz. nr 7, 8, 9,10, 11,12, 13,16, 17, 18, 19, 20, 21,22, 23, 24/5, 27 w obrębie Krywe, o łącznej powierzchni 208,03ha. Ochroną objęto:

- kamienne ruiny zabudowań dworskich z XIX w,
- ruiny murowanej cerkwi greckokatolickiej z 1842 r.,
- ruiny murowanej dzwonnicy przycerkiewnej z n poł. XIX w.,
- czytelne w terenie ślady po zabudowie nieistniejącej wsi Krywe (kamienne piwnice, podmurówki, drogi, starodrzew).

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Cerkiew w Hulskiem” - Położny na części działki nr 86/2/267 we wsi Zatwarnica o powierzchni 23,93 ha. Ochroną objęto pozostałości cerkwi wraz z najbliższym otoczeniem.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Młyn w Hulskiem” - Położony na części działki nr 84/263 we wsi Zatwarnica o powierzchni 0,80 ha. Zespół stanowi własność Skarbu Państwa - Nadleśnictwo Lutowiska. Ochroną objęto pozostałości młyna wodnego wraz z jego najbliższym otoczeniem.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Cmentarz w Stuposianach” - Położony na części działki nr 16 B we wsi Stuposiany. Ochroną objęte zostały: cmentarz cerkiewny z zachowanymi siedmioma nagrobkami kamiennymi z XIX i XX w.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Cmentarz w Ruskiem” - Położony na części działki nr 129 położonej we wsi Chmiel. Miejsce po cmentarzu cerkiewnym z połowy XIXw.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Młyn w Dwerniku” - Położony na części działki nr: 119, 121 i 125 we wsi Dwernik. Obejmuje ruiny młyna wodnego z 1852 wraz z fundamentami tartaku parowego z początku XXw.

Uchwała powołująca ustanawia następujące zakazy:

1. Chwywania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt za wyjątkiem polowań na zwierzynę objętą łowieckim planem hodowlanym: niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
2. pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
3. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód oraz gleby,
4. zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
5. wydobywania skał, minerałów i torfu oraz poboru kruszywa,
6. niszczenia gleby,
7. prowadzenia działalności przemysłowej i rolniczej z wyjątkiem działalności hodowlanej na gruntach stanowiących własność prywatną w przypadku ZPK „Wieś Smolnik” oraz na gruntach do tego przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w przypadku ZPK „Wieś Krywe”,

8. mieszczanie tablic, napisów, ogłoszeń reklamowanych i innych znaków nie związanych z ochroną zespołu przyrodniczo - krajobrazowego: z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa,
9. zakłócania ciszy,
10. budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, urządzeń lub instalacji,
11. biwakowania i rozpalania ognisk z wyjątkiem miejsc do tego wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w przypadku ZPK „Wieś Krywe”,
12. dokonywania jakichkolwiek zmian (w tym: burzenia, przemieszczania niszczenia, rozkopywania a także odnawiania, rekonstruowania, zabudowywania, odbudowywania oraz zdobienia) obiektów pochodzących sprzed 1945 roku bez pisemnego zezwolenia Urzędu Gminy Lutowiska – a w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości również bez zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6.2.1.7. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Na terenie gminy występują dwa użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 877,37ha. Oba położone są w obrębie Dwernik w Nadleśnictwie Lutowiska.

- Hulskie o pow. 385,99 ha – użytek uznany w celu ochrony i zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Jest to teren dawnej wsi.
- Krywe o pow. 491,38 ha – użytek uznany w celu zachowania krajobrazu, szaty roślinnej i gruntu dawnej wsi Krywe.

6.2.1.8. POMNIKI PRZYRODY

Za pomnik przyrody na terenie gminy uznano 33 obiektów – głównie pojedyncze drzewa położone na terenach leśnych. Wyjątki stanowią trzy obiekty: ściana skalna w Krywem w dawnym kamieniołomie, część szczytowa góry Dwernik-Kamień oraz wodospad na Hylatym. Listę pomników przyrody wraz z ich położeniem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 Ewidencja pomników przyrody powołanych Uchwałą Rady Gminy Lutowiska Nr XVIII/103/97r i Uchwałą nr XXVII/156/98

Lp.	Opis pomnika przyrody	Nr działki	Właściciel działki	Uwagi
1.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 25m, obwód pnia 610 cm	38 Ar - Lutowiska	Nadleśnictwo Lutowiska	
2.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 24m, obwód pnia 455cm	57c - Skorodne (Kaczmarówka)	Nadleśnictwo Lutowiska	
3.	Jałowiec pospolity - wys. ok. 6,30m. obwód pnia 65 cm	Oddział 18c- leśnictwo Krywe	Nadleśnictwo Lutowiska	
4.	Buk zwyczajny- wys. ok. 28m, obwód pnia 370cm	Oddział 140 b- leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowiska	
5.	Buk zwyczajny - wys. ok. 28m, obwód pnia 422cm	Oddział 140 b- leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowiska	
6.	Buk zwyczajny - wys. ok. 28m, obwód pnia 380cm	Oddział 140 b - leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowiska	
7.	Buk zwyczajny - wys. ok. 28m, obwód pnia 434 cm	Oddział 140 b- leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowiska	

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

8.	Buk zwyczajny - wys. ok.28m. obwód pnia 326cm	Oddział 140 b- leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowska	
9.	Buk zwyczajny - wys. ok. 28m, obwód pnia 306cm	Oddział 140 b- leśnictwo Chmiel	Nadleśnictwo Lutowska	
10.	Buk zwyczajny- wys. ok.. 28m, obwód pnia 460cm - wiek ok. 1601at	Oddział 131 j/l 32k - leśnictwo Dwerniczek	Nadleśnictwo Lutowska	
11.	Buk zwyczajny - wys. ok. 30m, obwód pnia 460 cm	Oddział 131 j - leśnictwo Dwerniczek	Nadleśnictwo Lutowska	
12.	Jałowiec pospolity - wys. ok. 10m, obwód pnia 48 cm	Oddział 131 j- leśnictwo Dwerniczek	Nadleśnictwo Lutowska	
13.	Jałowiec pospolity - wys. ok. 12m. obwód pnia 47 cm	Oddział 131 j- leśnictwo Dwerniczek	Nadleśnictwo Lutowska	
14.	Jodła pospolita -wys. 40m, obwód pnia 390cm	Oddział 63a - leśnictwo Jawornik	Nadleśnictwo Lutowska	
15.	Jodła pospolita - wys. 40in. obwód pnia 390cm	Oddział 63a- leśnictwo Jawornik	Nadleśnictwo Lutowska	
16.	Jodła pospolita-wys.40m, obwód pnia 300cm	Oddział 63a - leśnictwo Jawornik	Nadleśnictwo Lutowska	
17.	Jałowiec pospolity- wys. ok. 9 m, obwód pnia 61em	Oddział 53a- leśnictwo Jawornik	Nadleśnictwo Lutowska	
18.	Dąb wys. ok 24m. obwód pnia 382cm	Oddział 75 a - leśnictwo Skorodne	Nadleśnictwo Lutowska	
19.	Ściana skalna w Krywem po nieczynnym kamieniołomie	Oddział 149 i- oddział Sękowiec	Nadleśnictwo Lutowska	
20.	Część szczytowa góry Dwernik-Kamień -1004 m	---	Nadleśnictwo Lutowska	
21.	Wodospad na Hylatym- ok.2 km w górę potoku od miejscowości Zatwarnie a	Oddział 80a - leśnictwo Jawornik	Nadleśnictwo Lutowska	
22.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 22m. obwód pnia 410 cm	457	BdPn	Stan b. dobry
23.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 33m, obwód pnia 380cm	457	BdPN	Stan b. dobry
24.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 35m, obwód pnia 500 cm	457	BdPN	Stan b. dobry
25.	Lipa drobnolistna - wys. ok.35m, obwód pnia 400 cm	457	BdPN	Stan b. dobry
26.	Lipa drobnolistna - wys. ok.35m, obwód pnia 490 cm	457	BdPN	Stan b. dobry
27.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 30m, obwód pnia 450 cm	77/2 - Skorodne (Pawłówka)	Kazimierz Garstka	Stan drzewa średni /złamany konar/
28.	Lipa drobnolistna - wys. ok. 26m, obwód pnia 450 cm	67/1 -Skorodne (Pawłówka)	AWRSP	Wł. Pana Kazimierz Garstka Stan drzewa dobry
29.	Lipa drobnolistna - wys. ok.27m, obwód pnia 640cm	63- Skorodne	AWRSP	Wł. Pana Kazimierz Garstka Stan drzewa dobry
30.	Lipa drobnolistna — wys. ok. 23m, obwód pnia 420 cm.	7 - Beniowa	Bieszczadzki Park Narodowy	Stan dobry
31.	Wiąz górski - wys. ok. 25m, obwód pnia 380cm	7- Beniowa	Bieszczadzki Park Narodowy	Stan dobry

32.	Wiąz górski - wys. 27m. obwód pnia 395cm	Oddział If-Bereżki	Bieszczadzki Park Narodowy	Stan dobry
33.	Lipa drobnolistna - wys.29m. obwód pnia 282cm	5/16 - Ustrzyki Górne	BdPN	

Źródło: Dane udostępnione przez U. G. w Lutowiskach

Zasady użytkowania pomników określa uchwała Nr XXVII/156/98 Rady Gminy Lutowisk z dnia 17 czerwca 1998 r.

6.2.1.9. STREFY OCHRONY OSTOI I STANOWISK GRZYBÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ LUB OSTOI, MIEJSC ROZRODU I REGULARNEGO PRZEBYWANIA ZWIERZĄT OBJĘTYCH OCHRONĄ GATUNKOWĄ

Tabela 16 Rejestr stref ochrony (stan na 07.09.2012 r.)

Źródło: Rejestr stref ochrony ostoi prowadzony przez RDOŚ w Rzeszowie

Lp.	Gatunek	Lokalizacja miejsca rozrodu (gniazda)	Strefa ochrony całorocznej obejmuje oddziały:	Strefa ochrony okresowej obejmuje oddziały:	Akt powołujący
Nadleśnictwo Lutowiska					
1	Orzeł przedni <i>Aquila chrysaetos</i>	obręb Dwernik leśnictwo Hulskie	95c (część), 95b (część)	95c (część), 95b (część), 94w	decyzja nr RDOŚ-18-WPN-6631-1-10/10/m Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 19 kwietnia 2010 r. w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową
2	Orzeł przedni <i>Aquila chrysaetos</i>	Obręb Dwernik Leśnictwo Hulskie	94x, 94y	95c (część); 94w (część)	decyzja nr WPN.6442.10.2011.RN-2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową
3	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	obręb Dwernik leśnictwo Dwernik	teren w promieniu 100 m od gniazda znajdującego się w oddziale 34d	teren w promieniu 500 m od gniazda znajdującego się w oddziale 34d	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
4	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Krywka	36Af	36Ad	decyzja nr WPN.6442.13.2011.RN-2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 11 października 2011 r. dotycząca zmiany numeracji oddziału leśnego w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową
5	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Krywka	teren w promieniu 100 m od gniazda znajdującego się w oddziale 39c	teren w promieniu 500 m od gniazda znajdującego się w oddziale 39c	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
6	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Krywka	36Af	36Ad	decyzja nr WPN.6442.13.2011.RN-2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 11 października 2011 r. dotycząca zmiany numeracji oddziału leśnego w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

Lp.	Gatunek	Lokalizacja miejsca rozrodu (gniazda)	Strefa ochrony całorocznej obejmuje oddziały:	Strefa ochrony okresowej obejmuje oddziały:	Akt powołujący
7	Orlik krzykliwy <i>Aquila</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	146Ab (część), 147a (część), 148a (część), 148Aa (część)	146Ab (część), 147a (część), 148Aa (część), 148Ab	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
8	Orlik krzykliwy <i>Aquila</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Skorodne	60c (część), 61b (część)	60b (część), 60c (część), 61a (część), 61b (część)	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
9	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Jawornik	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 56	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 56	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
10	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Dwerniczek	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 130	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 130	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
11	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Hulskie	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 74	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 74	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
12	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Hulskie	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 75	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 75	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
13	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Hulskie	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 90	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 90	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
14	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Hulskie	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 96	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 96	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
15	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Jawornik	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 54	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 54	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

Lp.	Gatunek	Lokalizacja miejsca rozrodu (gniazda)	Strefa ochrony całorocznej obejmuje oddziały:	Strefa ochrony okresowej obejmuje oddziały:	Akt powołujący
16	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Jawornik	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 55	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 55	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
17	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Jawornik	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 67	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 67	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
18	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Dwernik leśnictwo Tworylczyk	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 99	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 99	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
19	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Chmiel	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 167	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 167	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
20	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 147	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 147	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
21	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 149	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 149	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
22	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 150	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 150	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
23	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 151	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 151	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
24	Wąż Eskulapa <i>Elaphe longissima</i>	obręb Lutowiska leśnictwo Sękowiec	teren w promieniu 200 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 161	teren w promieniu 500 m od miejsca rozrodu i regularnego przebywania znajdującego się w oddziale 161	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

Lp.	Gatunek	Lokalizacja miejsca rozrodu (gniazda)	Strefa ochrony całorocznej obejmuje oddziały:	Strefa ochrony okresowej obejmuje oddziały:	Akt powołujący
Nadleśnictwo Stuposiany					
25	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	obręb Stuposiany leśnictwo Muczne	37b, 37c, 37a (część)	38c, 39c, 54a	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
26	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	obręb leśnictwo Czereszenka	teren w promieniu 100 m od gniazda znajdującego się na skraju oddz. 7, 8 i 14	teren w promieniu 500 m od gniazda znajdującego się na skraju oddz. 7, 8 i 14	zarządzenie nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych
27	Granicznik płucnik <i>Lobaria pulmonaria</i>	Leśnictwo Muczne	oddz. 140a (część) strefa o promieniu do 30 m dochodząca od strony zachodniej do granicy wydzielenia z oddz. 140b	nie dotyczy	decyzja nr WPN.6442.12.2011.RN-2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi i stanowisk grzybów objętych ochroną gatunkową
28	Granicznik płucnik <i>Lobaria pulmonaria</i>	Leśnictwo Procisne	oddz. 82b (część) strefa o promieniu do 40 m	nie dotyczy	decyzja nr WPN.6442.12.2011.RN-2 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ustalenia stref ochrony ostoi i stanowisk grzybów objętych ochroną gatunkową

Źródło: Rejestr stref ochrony ostoi prowadzony przez RDOŚ w Rzeszowie

W/w strefy zostały ustanowione na podstawie:

1. ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody, która utraciła moc - dotyczy stref ostoi ustanowionych na podstawie Zarządzenia Wojewody Podkarpackiego z 2002 r.;
2. obowiązującej ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody - pozostałe strefy. Zgodnie z art. 156 strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych ustanowione przed wejściem w życie obowiązującej w dniu dzisiejszym regulacji prawnej zachowały moc.

W niniejszym studium na załączniku graficznym nr 1 - Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego wskazano granice stref ochrony ostoi, których zasięg został ustalony na załącznikach graficznych do decyzji. Nie zobrazowano granic ostoi ustanowionych na podstawie:

- 1) Decyzji znak: WPN.6442.13.2011.RN-2, z dnia 11 października 2011 r. dotyczącej zmiany numeracji oddziału leśnego w sprawie ustalenia strefy ochrony ostoi miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 2) Zarządzenia nr 17/2002 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie wyznaczenia granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków zwierząt chronionych z załącznikiem graficznym ze względu na brak załączników graficznych. Informacje o braku załączników graficznych do w/w uregulowań RDOŚ w Rzeszowie przekazał Wójtowi Gminy Lutowiska pismem znak WSI.403.2.117.2012.RW z dnia 16.10.2012 r.

W świetle regulacji prawnej zawartej w art. 60 ust. 6 pkt. 1, 2, 3 i 4 ustawy o ochronie przyrody w strefach ochrony bez zezwolenia właściwego terytorialnie regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą, wycinania drzew i krzewów; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony pszczelnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

Wszystkie strefy ochrony ostoi zostały utworzone na terenie Lasów Państwowych. Na etapie opiniowania i uzgadniania projekt studium uzyskał akceptację Nadleśnictwa Stuposiany i Lutowiska oraz Dyrektora Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

1.1.1. OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

OBSZARY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O OCHRONIE GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH

Zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, z późn. zm.) przeznaczenie gruntów rolnych I-III klasy bonitacyjnej na cele nierolnicze oraz gruntów leśnych na cele nieleśne wymaga zgody na zmianę przeznaczenia, uzyskiwanej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Podobne wymagania dotyczą gleb organicznych.

Na terenie gminy Lutowiska nie występują grunty rolne I-III klasy bonitacyjnej, występują jednak tereny gleb organicznych.

OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O OCHRONIE WÓD

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.) w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, mogą być ustanawiane strefy ochronne ujęć wody oraz obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych.

Na terenie gminy Lutowiska jest 11 ujęć wód podziemnych, służących do zbiorowego zaopatrywania ludności w wodę pitną i na potrzeby gospodarstw domowych. Dla istniejących ujęć nie ustanowiono stref ochrony bezpośredniej ani pośredniej.

Na terenie gminy nie ustanowiono również obszaru ochronnego zbiorników wód śródlądowych.

1.1.2. OBSZARY I OBIEKTY PROPONOWANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ

Tabela 17 Obszary i obiekty proponowane do objęcia ochroną z rozróżnieniem na formy ochrony

LP.	FORMA OCHRONY PRZYRODY	POWIERZCHNIA (HA)	POŁOŻENIE
1.	Projektowane rezerваты przyrody:	499,31	
1.1.	„Las bukowy pod Obnogą”, rezerwat fitocenotyczny – proponuje się objęcie ochroną górnego odcinka potoku Roztoki wraz z położonym po obu jego stronach starodrzewem bukowym z dobrze wykształconym zespołem żywej buczyny karpackiej.	354,39	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Tarnawa, oddz.: 223 - 232.
1.2.	„Przełom Wołosatego”, rezerwat krajobrazowy – proponuje się objęcie ochroną przełomowego odcinka potoku Wołosaty między miejscowościami Bereżki i Widelki. Znajduje się tutaj jedyne w Polsce naturalne stanowisko smotrawy okazałej, łanowo rośnie śnieżyca wiosenna, licznie występuje lulecznica kraińska oraz pióropusznik strusi.	144,92	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Widelki, oddz.: 28, 94, 96.
2.	Projektowane użytki ekologiczne	90,43	
2.1.	Skarpa nad Sanem, porośnięta leszczyną, bzem czarnym. Osobliwości przyrody nieożywionej – wychodnie skalne	2,23	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Lutowiska, Leśnictwo Dwerniczek, oddz. 123Aj
2.2.	Skarpa nad Sanem – wychodnie skalne	3,85	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Lutowiska,

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

2.3.	Teren w sąsiedztwie potoku	4,20	Leśnictwo Dwerniczek, oddz. 124k Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Lutowiska, Leśnictwo Dwerniczek, oddz. 126d
2.4.	Teren w bezpośrednim sąsiedztwie Sanu	1,28	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Lutowiska, Leśnictwo Krywka, oddz. 87d
2.5.	Teren zabagniony w pobliżu Sanu	0,70	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Dwernik, Leśnictwo Dwernik, oddz.1b
2.6.	Teren w przyszczytowej części wzniesienia Jawornik, zakrzaczenia złożone z wierzy, leszczyny i jałowca	4,77	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Dwernik, Leśnictwo Jawornik, oddz. 64c
2.7.	Szczytowa część wzniesienia Jawornik	7,62	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Dwernik, Leśnictwo Jawornik, oddz. 64d
2.8.	Zakrzaczenia z dużym udziałem buka i wierzy	2,15	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Dwernik, Leśnictwo Jawornik, oddz. 67c
2.9.	Przyszczytowa część wzniesienia	1,04	Nadleśnictwo Lutowiska, obręb Dwernik, Leśnictwo Jawornik, oddz. 73d
2.10.	Powierzchnia leśna nie zalesiona – podmokła łąka ze stanowiskiem pełnika europejskiego	2,70	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 1f, 5a
2.11.	Wilgotne łąki oraz pastwisko V klasy ze stanowiskiem pełnika europejskiego	29,01	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz.8a,b, c
2.12.	Powierzchnia leśna nie zalesiona, polana śródleśna o charakterze podmokłej łąki	1,93	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 8h, 9a
2.13.	Pastwisko IV klasy ze stanowiskami pełnika europejskiego.	5,67	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 9d
2.14.	Powierzchnia leśna nie zalesiona, miejsce bytowania zwierzyny, ostoja niedźwiedzia	6,19	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 11b
2.15.	Powierzchnia leśna nie zalesiona o charakterze podmokłej łąki, miejsce bytowania zwierzyny ptowej	5,61	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 39a
2.16.	Powierzchnia leśna nie zalesiona o charakterze zabagnienia śródleśnego z okresowymi oczkami wodnymi	0,08	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 141i
2.17.	Powierzchnia leśna nie zalesiona o charakterze zabagnienia śródleśnego	0,99	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 155g
2.18.	Powierzchnia leśna nie zalesiona, fragmentami zadrzewiona, malinisko, ostoja niedźwiedzia	7,48	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Tarnawa, oddz. 249g
2.19.	Powierzchnia leśna nie zalesiona o charakterze zabagnienia śródleśnego, miejsce bytowania zwierzyny	1,36	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Sokoliki, oddz. 276f
2.20.	Powierzchnia leśna nie zalesiona o charakterze podmokłej łąki, ostoja niedźwiedzia, ostoja bobra	1,57	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Sokoliki, oddz. 282d
3.	Projektowane pomniki przyrody ożywionej według waloryzacji przyrodniczej nadleśnictw:		Na terenie strefy II
3.1	<u>JODŁA POSPOLITA <i>ABIES ALBA</i></u>	obw. 495 cm wys. 36 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 18b
3.2.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 420 cm wys. 36 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 18b
3.3.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 392 cm wys. 37 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 1g
3.4.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 392 wys. 42 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 11c
3.5.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	obw. 423 cm wys. 40 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Czereszenka, oddz. 11c
3.6.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 483 cm wys. 34 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 147c
3.7.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 441 cm wys. 32 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 62a
3.8.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 332 cm wys. 40 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 63d
3.9.	Pomnik grupowy: 12 szt. - Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 460 cm wys. 26 m, obw. 361 cm wys. 25 m obw. 456 cm wys. 26 m obw. 254 cm wys. 24 m obw. 263 cm wys. 24 m obw. 336 cm wys. 25 m obw. 330 cm wys. 24 m obw. 290 cm	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 143Ab

	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	wys. 24 m obw. 250 cm wys. 24 m obw. 269 cm wys. 25 m obw. 270 cm wys. 25 m obw. 290 cm wys. 25 m obw. 360 cm wys. 25 m	
3.10.	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>	obw. 213 cm wys. 12 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Dźwiniacz, oddz. 142b
3.11.	Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 400 cm wys. 27 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 145a
3.12.	Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 380 cm wys. 27 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 140Ab
3.13.	Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 462 cm wys. 26 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 140a
3.14.	Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 432 cm wys. 27 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 139b
3.15.	Jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	obw. 423 cm wys. 30 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 139b
3.16.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	obw. 404 cm wys. 23 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 140Aa
3.17.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> ,	obw. 430 cm wys. 22 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 135b
3.18.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> (zrosnięte pniami)	obw. 318 cm wys. 28 m obw. 309 cm wys. 26 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 135b
3.19.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i> ,	obw. 250 cm wys. 25 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 73a
3.20.	Wiąz górski <i>Ulmus glabra</i>	obw. 255 cm wys. 28 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 73a
3.21.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 224 cm wys. 25 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 77c
3.22.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 254 cm wys. 26 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 78b
3.23.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	obw. 220 cm wys. 22 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 85b
3.24.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	obw. 360 cm wys. 28 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 78a
3.25.	Jodła pospolita <i>Abies alba</i>	obw. 505 cm wys. 42 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Procisne, oddz. 78h
4.	Proponowane stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej:		
4.1.	2 jaskinie – miejsce zimowania nietoperzy oraz bytowania niektórych gatunków bieszczadzkiej entomofauny.		Nadleśnictwo Lutowiska, Leśnictwo Nasiczne, oddz. 24b
4.2.	Jaskinia „Dydiowska Jama” Stanowiska nietoperzy: nocek duży, nocek rudy.	dł. 26 m głęb. 15 m	Nadleśnictwo Stuposiany, Leśnictwo Muczne, oddz. 39c

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe dla gminy Lutowiska, za Projektem Rozporządzenia Wojewody Podkarpackiego w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (2005)

Proponowane nowe formy ochrony przyrody położone są wyłącznie w obrębie terenów Regionalnej dyrekcji lasów państwowych i nie wymagają przeprowadzania konsultacji i uzgodnień z prywatnymi właścicielami.

1.1.3. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM

Obszar gminy przynależy do Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Karpaty Wschodnie", który chroni największe w Europie kompleksy naturalnych lasów bukowych, stanowiących trzon Puszczy Wschodniokarpackiej, obok wysokogórskich łąk (połonin). Międzynarodowy Rezerwat Biosfery jest pierwszym rezerwatem biosfery UNESCO leżącym na obszarze trzech krajów: Polski, Słowacji i Ukrainy. Został utworzony w 1992. Zajmuje powierzchnię 2080,89 km² (1087,24 km² – część polska, 407,78 km² – część słowacka, 585,87 km² – część ukraińska).

W skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Karpaty Wschodnie" wchodzi (podkreślone formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Lutowiska):

- **Bieszczadzki Park Narodowy (Polska)**
- Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy (Polska)
- **Park Krajobrazowy Doliny Sanu (Polska)**
- Park Narodowy "Połoniny" wraz ze strefą otulinową (do 1997 Chroniony Krajobrazowy Obszar "Wschodnie Karpaty") (Słowacja)
- Użański Park Narodowy (dawniej rezerwat Stuzycia) (Ukraina)
- Nadsański Regionalny Park Krajobrazowy (Ukraina)

Na terenie gminy wyznaczono ponadto obszary PLC 180001 „Bieszczady”, będące fragmentem europejskiej sieci Natura 2000. Obszar gminy jest ponadto obszarem węzłowym sieci ekologicznej ECONET-pl (obszar węzłowy „Bieszczady Wysokie”) oraz ostoją ptaków o randze europejskiej: E-IBAE Poland 077 „Bieszczady”.

Cele ochrony przyrody na szczeblu krajowym realizuje się poprzez obszary chronione, którymi objęta jest gmina. Są to: Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwaty przyrody (Krywe, Hulskie im. Stefana Myczkowskiego, Śnieżycy wiosenna w Dwerniczku, Zakole), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne i formy ochrony indywidualnej (pomniki przyrody).

Obszary te zostały uwzględnione w projekcie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

1.1.4. ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat Bieszczady przeszły znacząca przemianę. Istniejące na tym terenie przed II wojną światową miejscowości i gospodarstwa rolne, wraz z połączaniami pól uprawnych, łąk i pastwisk są praktycznie niewidoczne. Tereny te pokryte są zaroślami olszy szarej i lasami. W wyniku tych zmian gmina charakteryzuje się bardzo wysokim udziałem lasów w użytkowaniu terenu, przy niskiej gęstości zaludnienia. Wartość przyrodniczą obszaru podkreśla wprowadzenie licznych form ochrony przyrody na jej terenie.

Postępująca sukcesja naturalna miejscami stanowi problem, szczególnie w przypadku zbiorowisk i zespołów cennych przyrodniczo. Wyjątkowo niekorzystne jest zarastanie bardzo wartościowych zbiorowisk torfowiskowych. Jak podkreśla Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe, w wyniku przeprowadzonych przez Igloopol odwodnieni, torfowiska położone w rejonie prowadzonych prac uległy wyraźnemu podsuszeniu i są obecnie bardziej podatne na ekspansję drzew i krzewów.

Wśród zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Bieszczady Standardowy formularz danych wymienia:

- transgraniczne zanieczyszczenie powietrza;
- braki w rozwiązaniach gospodarki wodno-ściekowej dla istniejącego osadnictwa;
- powstawanie dzikich wysypisk śmieci;
- prowadzenie eksploatacji surowców mineralnych bez zabezpieczeń i działań rekultywacyjnych;
- sukcesja naturalna roślinności;
- „dzika” zabudowa korytarzy ekologicznych;
- kłusownictwo.

Wymienione zagrożenia dotyczą właściwie wszystkich obszarów chronionych. Dodać do tego należy zagrożenia związane ze wzrastającym wykorzystaniem terenu na cele turystyczne i związaną z tym zwiększoną

penetracją głównych szlaków i obszarów przyległych, co negatywnie wpływających na obszary chronione oraz cenne przyrodniczo zbiorowiska i siedliska położone na terenie gminy.

Rozwój terenów zainwestowanych wpływa na cenne przyrodniczo siedliska położone w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości gminnych. Największe znaczenie dla środowiska przyrodniczego na tych terenach mają sąsiadujące z zabudową łąki świeże i pastwiska, z występującą w ich obrębie roślinnością chronioną, narażone na przekształcenie, zmianę warunków wodnych lub degradację w wyniku nadmiernej penetracji i zaśmiecenia.

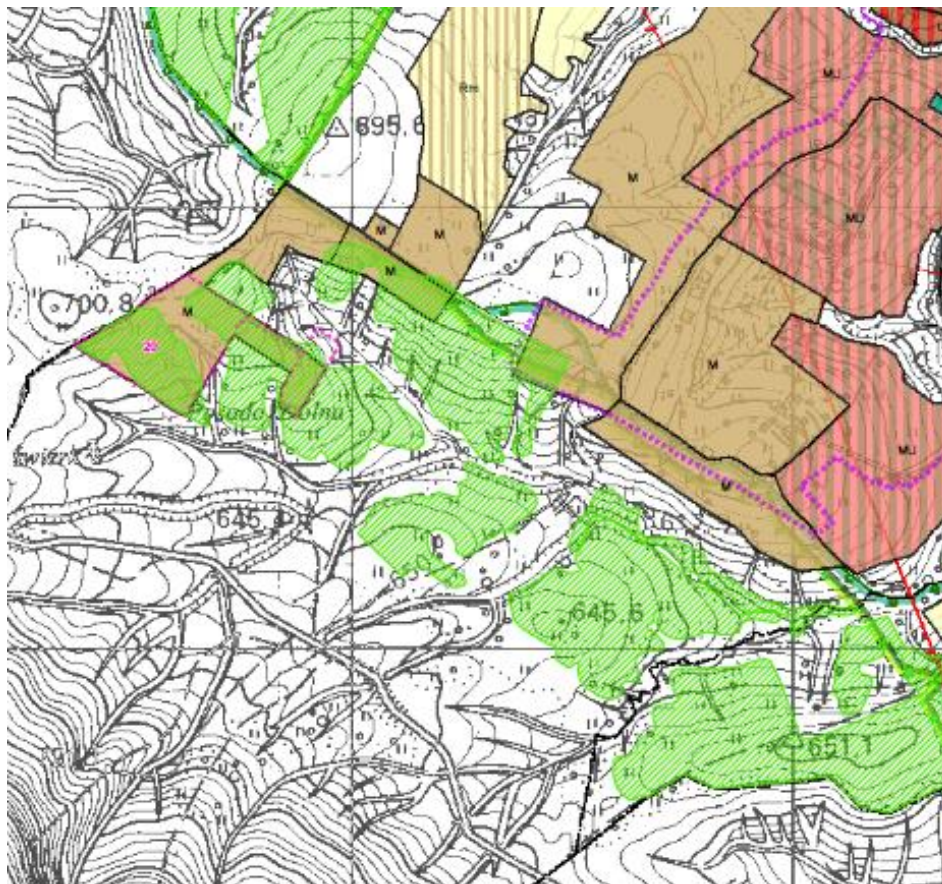
Niewielkie powierzchniowo tereny łąk, położone w obrębie obszarów już zurbanizowanych (np. pomiędzy istniejącą zabudową, w obrębie pojedynczej działki lub jej części), wyłączone są z funkcjonowania przyrodniczego. Wynika to z braku połączenia z terenami cennymi przyrodniczo położonymi poza miejscowościami gminnymi, ograniczoną możliwością migracji i zasilania z zewnątrz. Antropopresja na te obszary powoduje ich stopniowe ubożenie: zanikają gatunki wrażliwe i charakterystyczne, łąka traci swoje walory przyrodnicze. Istotne dla właściwego funkcjonowania przyrodniczego jest zachowanie łąk świeżych o dużej powierzchni, tworzących zwarte kompleksy położone zewnętrznie w stosunku do zabudowy wsi.

W ramach prac nad projektem zmiany Studium przeprowadzono analizę rozmieszczenia cennych przyrodniczo siedlisk położonych na obrzeżach miejscowości, terenów zabudowy wyznaczonych w obowiązujących dokumentach planistycznych oraz nowowyznaczanych terenów proponowanych w projekcie zmiany Studium. Analiza pozwoliła określić, które z obszarów łąk należy zachować w niezmienionej formie mając na uwadze ich znaczenie przyrodnicze oraz gdzie można (ze względów planistycznych i przyrodniczych) lub trzeba (ze względu na obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) zachować wyznaczone tereny zabudowy. Wyznaczone w ten sposób obszary uznaje się za optymalne z punktu widzenia ochrony przyrody. Wyniki analiz przedstawiono poniżej.

LUTOWISKA

Główne obszary występowania siedlisk cennych przyrodniczo (zielony szraf) położone są na południe od terenów zabudowy.

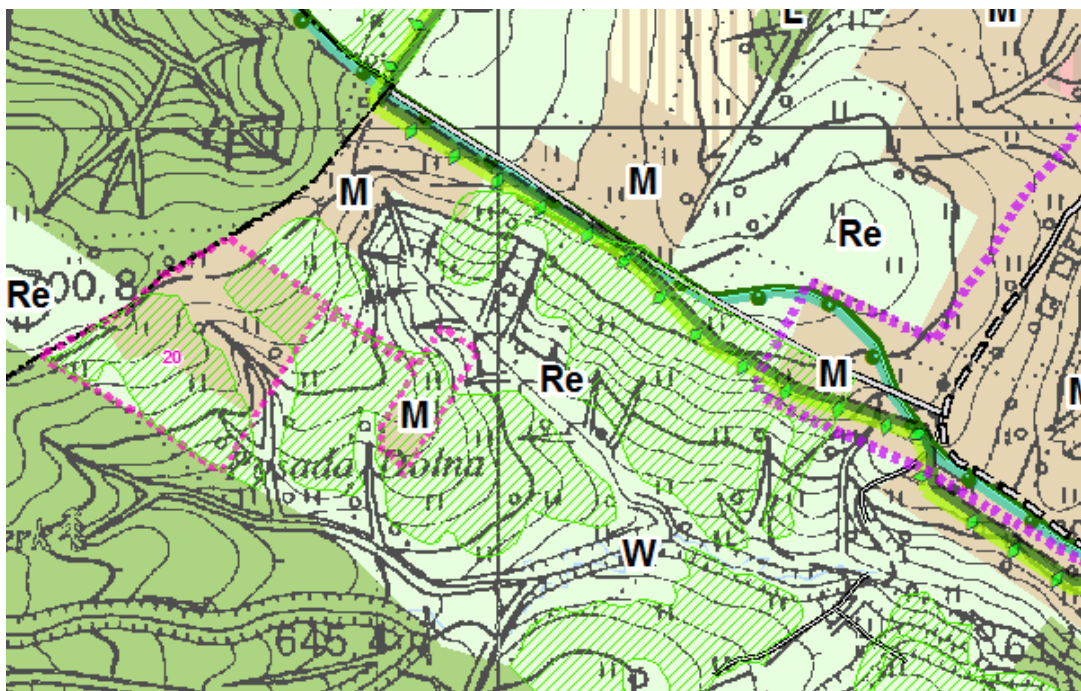
Projekt pierwotny:

Przedstawione w propozycji zmiany Studium tereny zabudowy obejmują również obszary posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (tereny w zachodniej części, wyznaczone różową granicą).

W celu zachowania jak największej powierzchni obszarów cennych przyrodniczo ograniczono wyznaczone tereny zabudowy na południe od drogi gminnej (przedkładając wartość przyrodniczą terenu nad względy ekonomiczne - koszt obsługi drogi i budowy infrastruktury technicznej dla mniejszej liczby domostw). Podobnie zredukowano zabudowę w obrębie obszaru objętego miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, pozostawiając teren mieszkaniowy zgodnie ze wskazaniami planu.

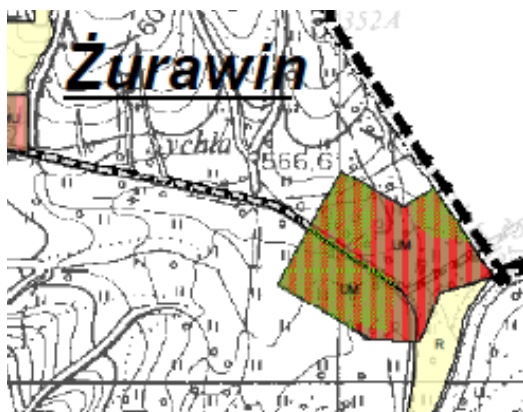
Projekt po przeprowadzonej analizie:

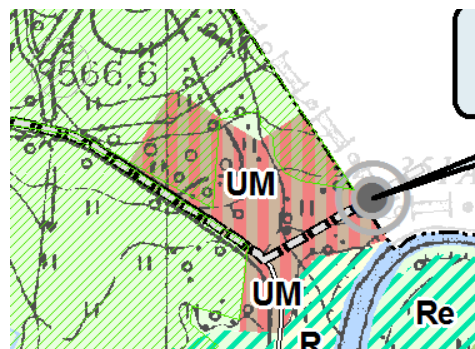
ŻURAWIN

Obszar wyznaczony przy granicy Polsko-Ukraińskiej jest wpisany do PZP Województwa Podkarpackiego, jako zadanie rządowe Smolnik - Boberka (tzw. Żurawin) - alternatywa wobec negatywnie opiniowanego przejścia Wołosate - Łubnia. Zabezpieczenie terenów rozwojowych przy planowanym przejściu pozwoli wykorzystać szanse rozwojowe gminy wynikające z geograficznego i geopolitycznego położenia gminy.

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

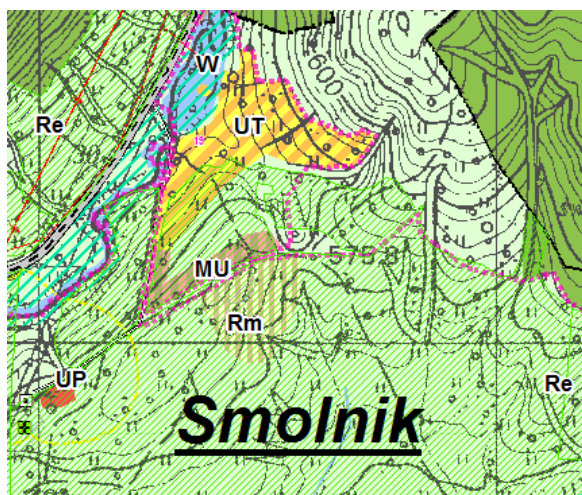
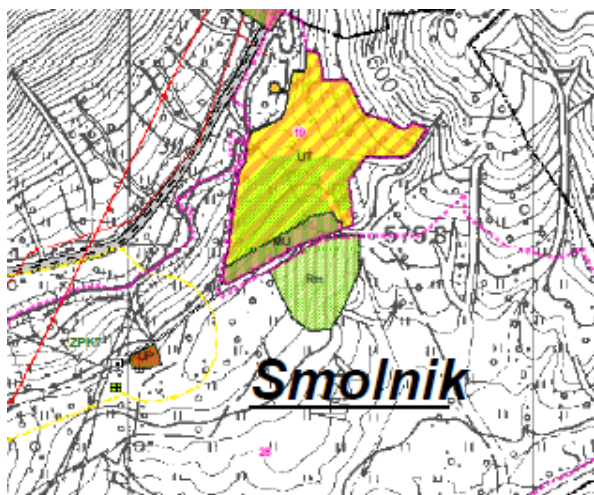
W celu zachowania jak największej powierzchni obszarów siedlisk cennych przyrodniczo, częściowo ograniczono rezerwę terenową pod projektowaną inwestycję.

SMOLNIK

Obszar położony w Smolniku w projekcie Zmiany Studium przeznaczony został pod tereny zabudowy usług turystyki z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej, tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (w sąsiedztwie drogi) oraz na południe od drogi tereny rolne i zieleni nieleśnej z dopuszczeniem zabudowy i zalesień. Obszar ten objęty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

W wyniku analizy rozmieszczenia siedlisk cennych przyrodniczo oraz obowiązujących planów miejscowych częściowo ograniczono obszar wyznaczony pod zabudowę usług turystyki, zgodnie z jego zasięgiem w planie. Zabudowę w sąsiedztwie drogi jak również obszar terenów rolnych z dopuszczeniem m.in. zabudowy pozostawiono w niezmienionym stanie, ze względu na ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

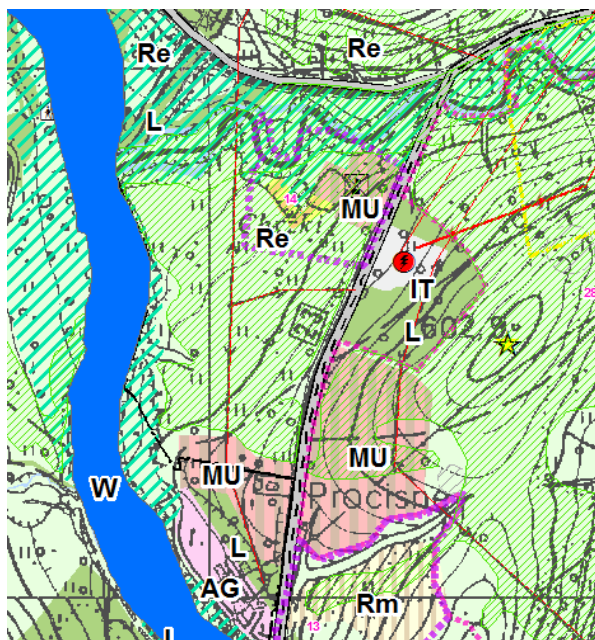
PROCISNE

Obszary zabudowy we wsi objęte są miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przez co możliwość zmiany ich zasięgu jest znacznie ograniczona. Częściowo ograniczono zasięg zabudowy mieszkaniowo-usługowej w północnej części, przy czym redukcja nie objęła terenów bezpośrednio przyległych do istniejącego lokalnego ciągu przyrodniczego (wynika to z zapisów planu).

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

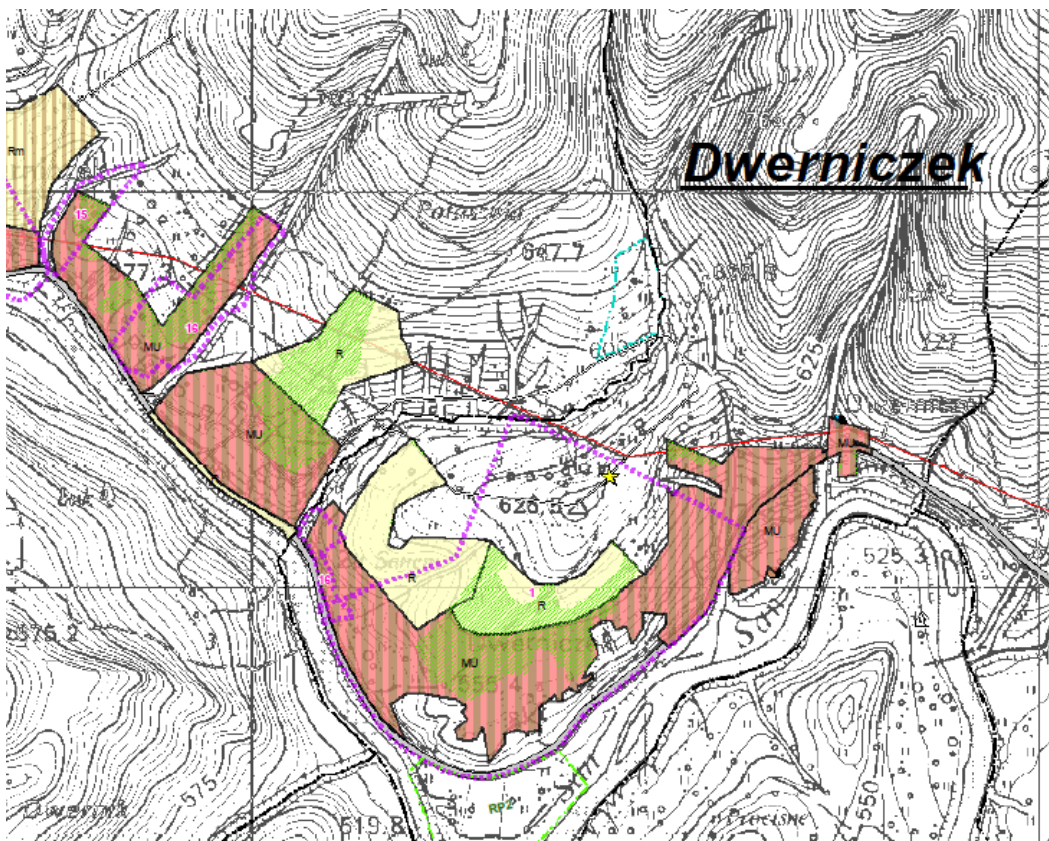

DWERNICZEK

Obszary zabudowy w obrębie miejscowości objęte są miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Wieś położona jest w sąsiedztwie lokalnego korytarza ekologicznego oraz przylega do terenów lasów porastających stoki górskie. Granicę pomiędzy terenami zabudowanymi a lasami stanowią tereny rolne, oraz łąki i pastwiska. Tereny te w projekcie zmiany Studium przeznaczone są częściowo pod tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (R). Na terenach tych aktualny projekt dopuszcza

wprowadzenie zabudowy po spełnieniu warunków określonych w przepisach odrębnych – dotyczy to rolników posiadających gospodarstwo o powierzchni średniej wielkości gospodarstwa rolnego w gminie lub większego i odnosi się do zabudowy zagrodowej. Działanie takie ma umożliwić łatwiejszą obsługę gospodarstw przez ich właścicieli. Szczegółowe wytyczne odnośnie lokalizacji zagród określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, po przeprowadzeniu prac inwentaryzacyjnych oraz oceny oddziaływania na środowisko.

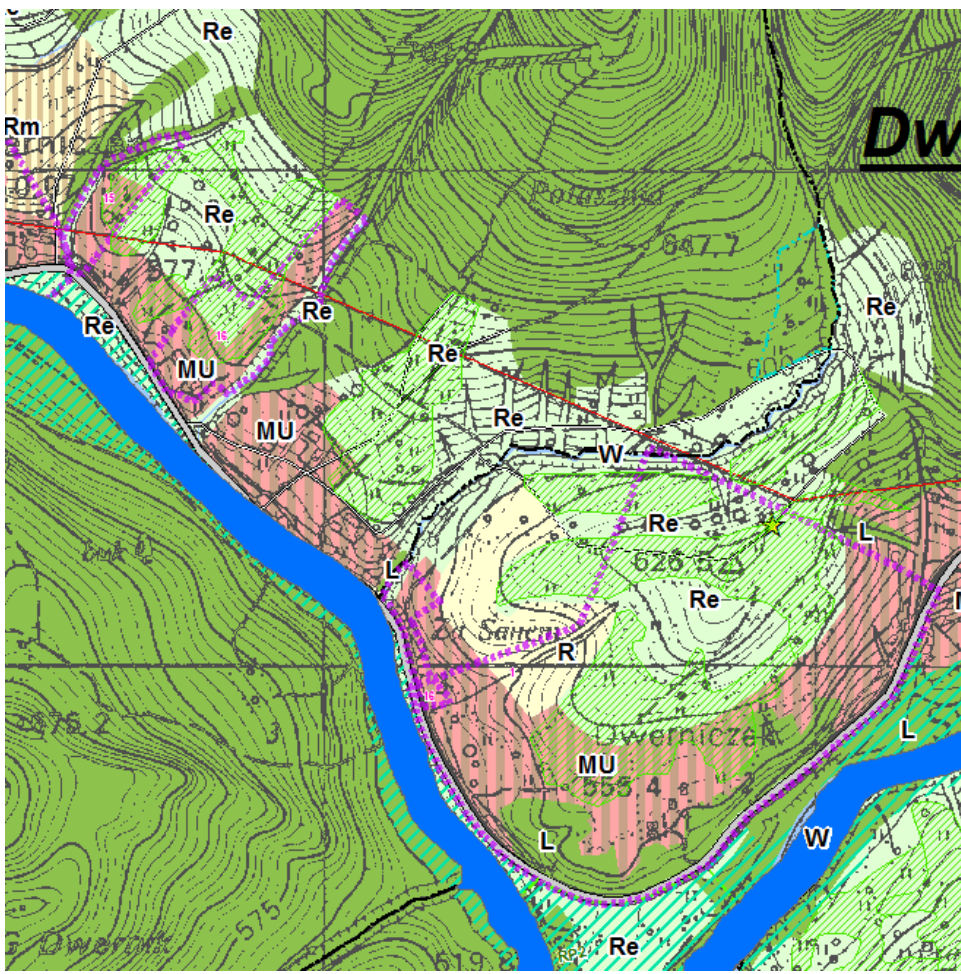
Projekt pierwotny:

W wyniku analizy rozmieszczenia siedlisk cennych przyrodniczo (zielony szraf) oraz powiązań z terenami przyległymi dokonano rewizji zasięgu terenów rolnych i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (**R**) na rzecz terenów rolnych i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (**Re**).

Wprowadzone ograniczenia pozwolą na zachowanie dużych kompleksów terenów otwartych porośniętych roślinnością niską (łąki, pastwiska oraz rzadziej tereny upraw polowych). Ochronie podlegać też będą znajdujących się w obrębie tych terenów cenne siedliska przyrodnicze oraz gatunki chronione z nimi związane.

Projekt po przeprowadzonej analizie:

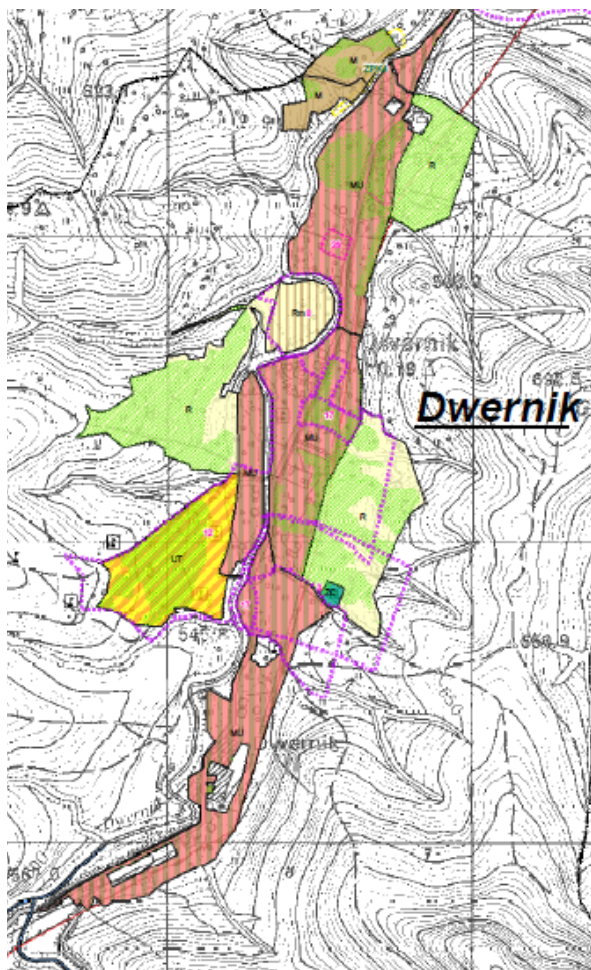

DWERNIK

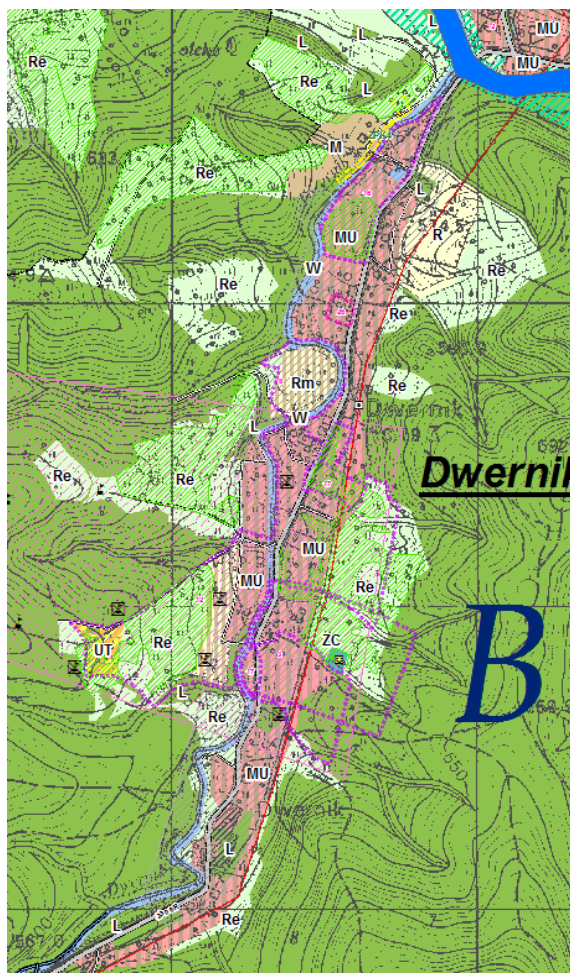
W Dwerniku wystąpiła podobna sytuacja, co w Dwerniczku. Część zabudowy wsi objęta jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W zachodniej części projekt Zmiany Studium wyznaczał duży obszar usług turystyki z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej (**UT**). Tereny otwarte przylegające do zabudowy przeznaczono pod tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (**R**) (zgodnie z przepisami odrębnymi, opisanymi powyżej).

Podobnie jak w Dwerniczku znaczna część terenów otwartych jest miejscem występowania cennych przyrodniczo siedlisk z gatunkami roślin podlegających ochronie. Z tego względu poddano rewizji kategorię terenu, zamieniając tereny rolne z dopuszczeniem zabudowy na tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (**Re**). Znacznemu zmniejszeniu uległ też teren usług turystyki, w obrębie którego zinwentaryzowano duży płat obszarów cennych przyrodniczo. W ich obrębie również wprowadzono tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy (**Re**). Pozostawiony zasięg terenu usług turystyki wybnika z zapisów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

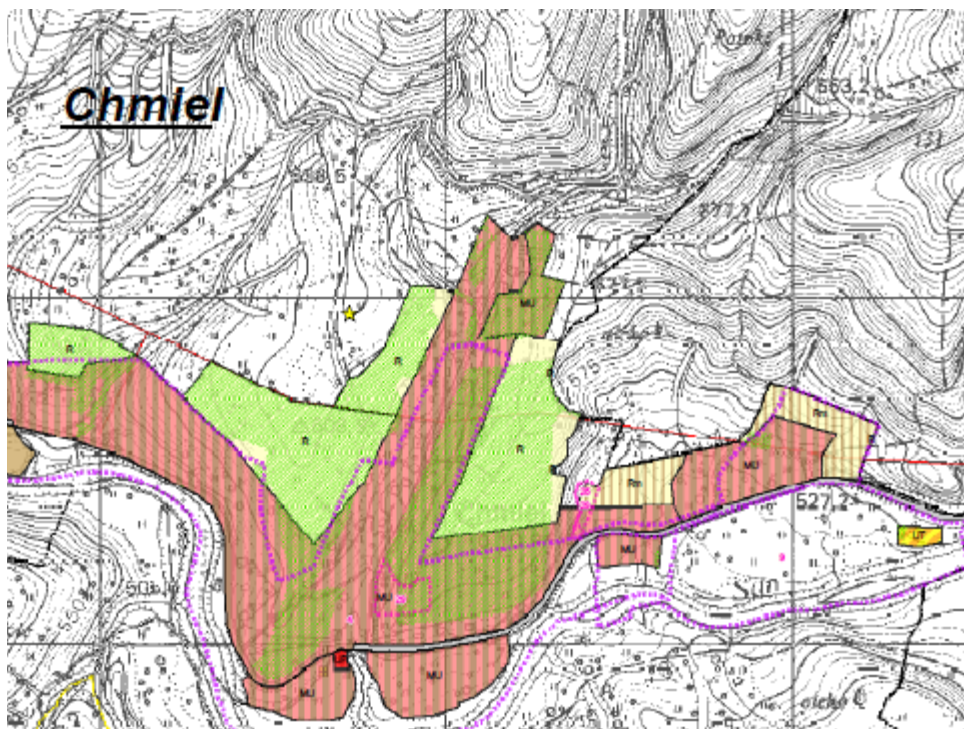

CHMIEL

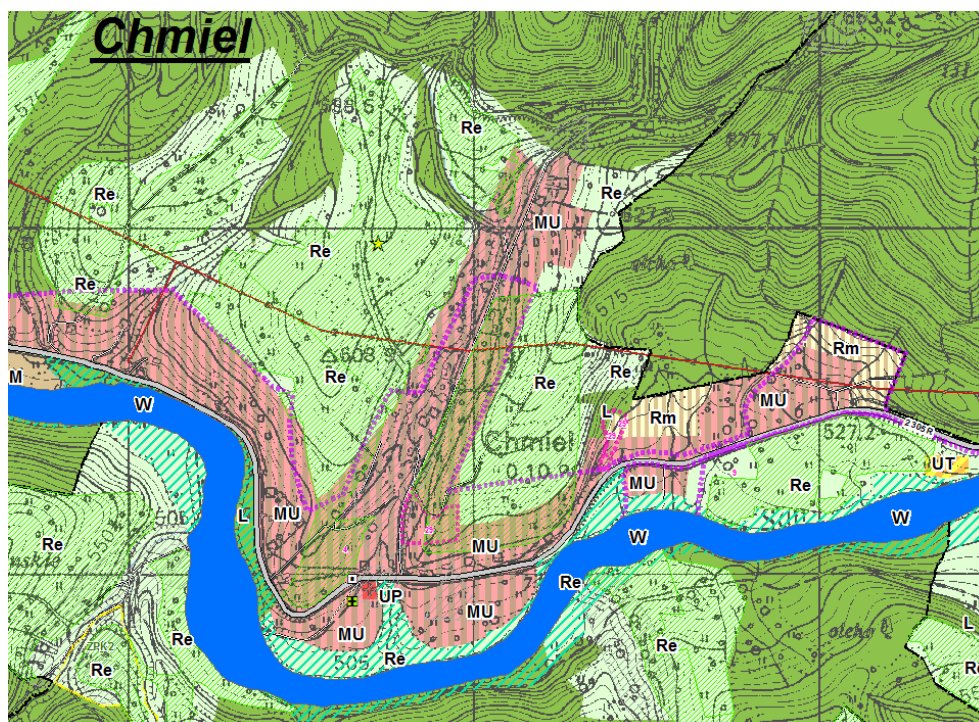
Obszar posiada obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, na podstawie których wyznaczono i częściowo rozszerzono zasięg terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej. W ramach terenów otwartych przylegających do terenów zabudowy projekt Zmiany Studium wyznacza kategorię R - tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień. Obowiązujące studium dopuszcza zabudowę w stopniu ograniczonym - zagrodową, a aktualny projekt zawęża to tylko i precyzuje do zabudowy zagrodowej pod warunkiem posiadania średniej wielkości gospodarstwa rolnego - sytuacja analogiczna do opisanej przy Dwerniczku.

W wyniku przeprowadzonej analizy, ze względu na walory środowiskowe oraz powiązania z terenami przyległymi, postanowiono dalej ograniczyć możliwość wprowadzania zabudowy na tym terenie. Zmianie uległa kategoria zagospodarowania: na tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (**Re**).

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

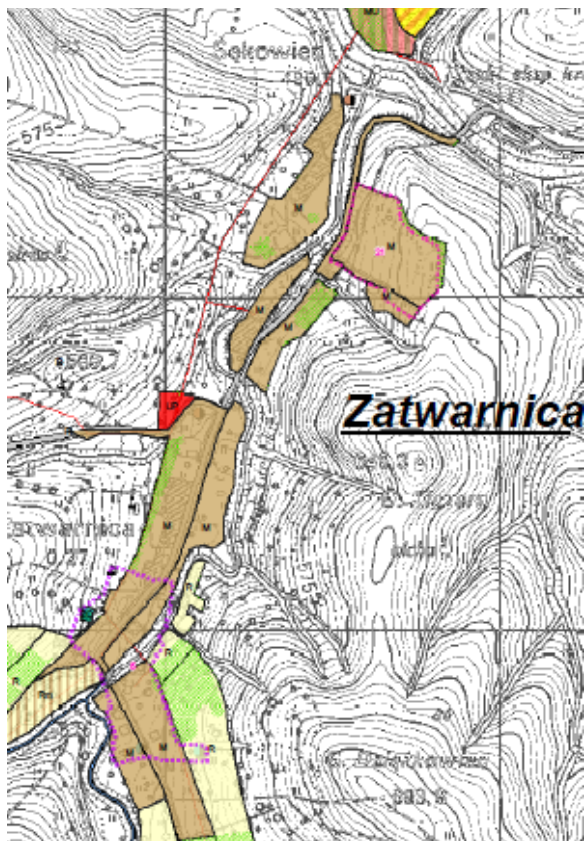

ZATWARNICA

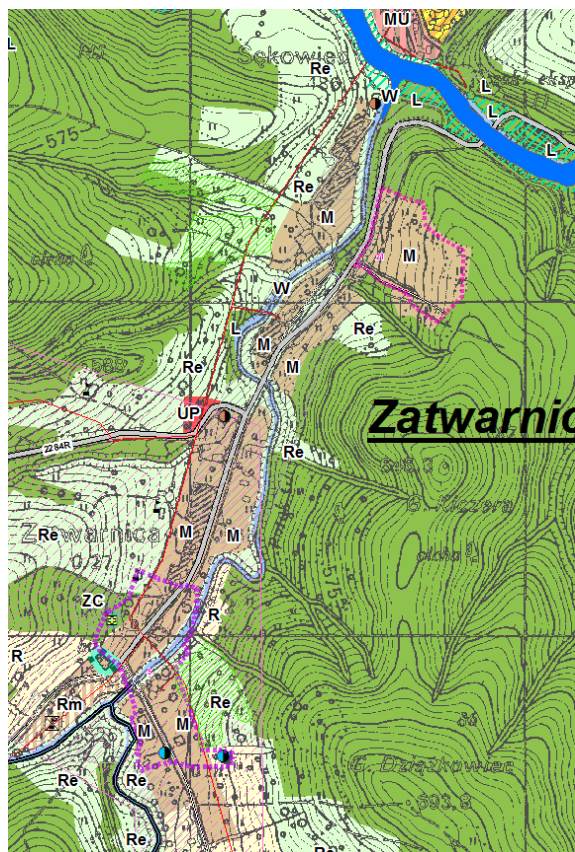
Podobnie jak w przypadku przedstawionych powyżej miejscowości tereny otwarte położone w sąsiedztwie zabudowy projekt Zmiany Studium przeznaczał pod tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (R) (zabudowa dopuszczana na podstawie przepisów odrębnych opisanych przy okazji omawiania kategorii w miejscowości Dwerniczek).

W obrębie obszaru R w południowej części wsi stwierdzono występowanie siedlisk cennych przyrodniczo i z tego powodu dla część obszaru zmieniono kategorię przeznaczenia terenu na tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (Re)

Projekt pierwotny:

Projekt po przeprowadzonej analizie:

1.2. USTALENIA STUDIUM W ZAKRESIE PRZEZNACZENIA I ZASAD KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI

Zgodnie z zapisami projektu Studium jest ono kontynuacją polityki przestrzennej przyjętej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwalonym w 1999 r. Pozostaje w zgodzie z przyjętymi kierunkami zmian w nim zawartych, jednocześnie aktualizując je i dostosowując do obecnych potrzeb i wymagań.

W Studium określono 4 cele polityki przestrzennej:

1. Zapewnienie ochrony przyrody, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego;
2. Zachowanie wartości obecnego zainwestowania gminy, wykorzystania jego rezerw terenowych, podnoszenia standardu struktur zabudowy, humanizacji warunków życia, realizowanych głównie poprzez :
 - określenie zróżnicowanych terenów zabudowy mieszkaniowej, zespołów usługowych z zielenią, rejonów intensywnego rozwoju usług turystyki, infrastruktury technicznej itd., których realizacja w znacznym stopniu wpłynie na poprawę sytuacji mieszkaniowej i stworzy warunki wyboru miejsca i różnych form zabudowy;
 - zachowanie aktywności ciągów przyrodniczych – zieleni wiejskiej urządzonej wprowadzonych do rejonów zabudowanych i wymagających zagospodarowania;

określenie zespołów zabudowy wymagających rehabilitacji, umożliwienie wprowadzenia obiektów i zespołów odpowiadających funkcją i standardem współczesnym założeniom, przy jednoczesnym respektowaniu ustaleń konserwatorskich;

3. Wykorzystanie szans rozwojowych gminy wynikających z:

geograficznego i geopolitycznego położenia gminy oraz planowanego przejścia granicznego Żurawin - Boberka, poprzez zabezpieczenie terenów dla rozwoju przedsiębiorczości, mieszkalnictwa oraz rekreacji, turystyki i wypoczynku, w tym przede wszystkim ugruntowanie znaczenia gminy jako wiodącego ośrodka turystyki poznawczej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki poznawczej oraz kwalifikowanej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki pieszej;

wysokich walorów przyrodniczo – krajobrazowych, w tym przede wszystkim objętych ochroną na podstawie przepisów odrębnych (m.in.: BdPN, PKDS, obszary NATURA 2000, rezerваты przyrody);

zachowania zespołów i obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym przede wszystkim, kościołów, cerkwi i cerkwisk, cmentarzy, obiektów architektury i budownictwa (zabytkowych oraz o wartościach kulturowych), układów przestrzennych miejscowości i zabudowy o wartościach kulturowych, stanowisk archeologicznych posiadających ekspozycję terenową.

4. Ograniczenie lub zniesienie barier rozwoju gminy oraz sytuacji konfliktowych i problemowych, m. in. poprzez:

uporządkowanie funkcjonalno - przestrzenne i estetyczne zabudowy – m.in. poprzez strefowanie funkcji z jednoczesną eliminacją współistnienia (w tym sąsiedztwa) funkcji wzajemnie wykluczających się i/lub stworzenie podstaw do eliminacji ewentualnych uciążliwości i zagrożeń;

rozbudowę układu drogowego w sposób zapewniający:

- sprawne połączenia z układem dróg zewnętrznych;
- dogodne skomunikowania terenów rozwojowych z istniejącym zagospodarowaniem;

rozbudowę infrastruktury technicznej, w tym systemów uzbrojenia komunalnego;

podnoszenie poziomu warunków życia mieszkańców poprzez kształtowanie obszarów:

- koncentracji usług, w tym publicznych i komercyjnych (programowanie),
- zieleni publicznej i innej,
- przestrzeni publicznych.

Generalna koncepcja przekształceń i rozwoju struktury przestrzennej gminy zakłada:

zapewnienie implementacji planu ochrony BdPN dla obszarów najcenniejszych przyrodniczo;

rozwój i optymalne wykorzystanie obszarów płożonych w obszarach objętych najmniejszymi reżimami ochronnymi z jednoczesnym ukierunkowaniem na zróżnicowanie funkcjonalne zagospodarowania i zabudowy obsługi ruchu turystycznego oraz jego dywersyfikację w zależności od wartości przyrodniczych obszaru wyrażonych w ich ochronie prawnej;

racjonalny rozwój terenów mieszkaniowo – usługowych w północnej i środkowej części gminy;

ochronę dziedzictwa kulturowego, służącą utrwalaniu tożsamości jednostek osadniczych gminy oraz utrzymaniu ich jako głównych elementów struktury przestrzennej;

podniesienie standardów istniejącej zabudowy miejscowości poprzez uporządkowanie ich struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz zapewnienie kształtowania przestrzeni publicznych;

zapewnienie funkcjonowania fragmentów ciągów przyrodniczych przenikających istniejące i projektowane zagospodarowanie, w sposób umożliwiający powiązanie terenów zasilających oraz podłączenie do nich terenów wymagających zasilania przyrodniczego tj. obszarów istniejącego i projektowanego zagospodarowania.

Zakres przekształceń i kierunków zmian w strukturze przestrzennej dla obszarów gminy sformułowano w odniesieniu do wyodrębnionych jednostek strukturalno – funkcjonalnych opisanych poniżej.

Rodzaj oraz granice poszczególnych stref zdeterminowane są wiodącymi uwarunkowaniami rozwoju gminy mającymi odzwierciedlenie w powołanych formach ochrony przyrody.

Na obszarze gminy wyodrębniono następujące strefy funkcjonalne:

- A - strefa ścisłej ochrony z ograniczonym prawem zabudowy – priorytet dla rozwoju funkcji ochronnych;
- B - strefa przyrodniczo-krajobrazowa z dopuszczeniem zabudowy – priorytet dla rozwoju funkcji ochronnych, mieszkalnictwa z usługami i leśnictwa;
- C - strefa rolniczo-krajobrazowa z zabudową – priorytet dla rozwoju funkcji usługowej, mieszkalnictwa oraz turystyki i rekreacji.

Elementy węzłowe i pasmowe stref – węzły i pasma funkcjonalne

W obrębie stref funkcjonalnych oznaczono elementy węzłowe - tzw. węzły funkcjonalne i pasmowe – tzw. pasma funkcjonalne, stanowiące obszary istniejącej i planowanej zabudowy, zróżnicowane ze względu na turystyczną funkcję gminy. Funkcja ta samoistnie wskazuje, że najważniejszą jest dywersyfikacja kreowanej zabudowy ze względu na dominujący charakter obiektów obsługi ruchu turystycznego.

Na obszarze objętym niniejszą uchwałą wyodrębniono następujące węzły funkcjonalne zagospodarowania danej strefy:

- węzeł wielofunkcyjnego centrum turystycznego (I)
- węzeł zabudowy mieszkaniowej i obsługi turystyki (II)
- węzeł zabudowy mieszkaniowej i obsługi turystyki o funkcjonalności ograniczanej nadrzędnymi celami ochrony (III)

Wyodrębniono także pasmo zabudowy zagrodowej i rozwoju agroturystyki (IV).

Ze względu na charakter i funkcje zabudowy i zagospodarowania terenów w obszarach zainwestowanych i rozwojowych gminy wyróżniono następujące tereny funkcjonalne:

- 1) tereny zabudowy i infrastruktury technicznej:
 - zabudowy usług publicznych (**UP**);
 - zabudowy usług turystyki z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej (**UT**);
 - zabudowy usługowo – mieszkaniowej (**UM**);
 - zabudowy mieszkaniowo – usługowej (**MU**);
 - zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem usług (**M**);
 - aktywności gospodarczej, w tym zabudowy produkcyjnej (**AG**);
 - powierzchniowej eksploatacji kopalin pospolitych (**PE**);
 - obsługi technicznej (**IT**);
 - urządzeń komunikacji samochodowej (w tym parkingi widokowe) z dopuszczoną funkcją usługową (usługi obsługi ruchu turystycznego) (**KS**);
- 2) tereny zieleni urządzonej, wypoczynku i sportu:
 - zieleni nieurządzonej i urządzonej: parków, skwerów i zieleńców (**ZP**);
 - zieleni nieurządzonej i urządzonej z zabudową usługową (**ZP/U**);
 - usługi sportu (**US**);
 - zieleni cmentarnej (**ZC**);

3) tereny komunikacji:

- drogi publiczne klasy zbiorczej (**Z**);
- drogi publiczne klasy lokalnej (**L**);
- drogi publiczne klasy lokalnej lub dojazdowej (**L/D**).

Obszary funkcjonalne otwarte:

1) tereny zieleni naturalnej i półnaturalnej:

- lasów i dolesień (**L**);
- zieleni naturalnej nieleśnej - połoniny (**ZE**);

2) tereny rolne:

- tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (**Re**);
- tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (**R**);
- tereny rolne i zieleni nieleśnej z dopuszczeniem zabudowy i zalesień (**Rm**);

3) tereny wód otwartych (**W**).

Ograniczenia zagospodarowania terenu dotyczą obszarów szczególnego zagrożenia powodziowego.

KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA STREF FUNKCJONALNYCH

A - strefa ścisłej ochrony z ograniczonym prawem zabudowy

Charakterystyka strefy:

Południowa część gminy obejmująca Bieszczady Wysokie z pasmami połonin, w całości położona w granicach Bieszczadzkiego Parku Narodowego, o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, w ponad 95% teren jest własnością BdPN.

Głównymi funkcjami tej części terenu są funkcje ochronne (ochrona ścisła i częściowa). Funkcjami uzupełniającymi są funkcje turystyczno-rekreacyjne w zakresie związanym z udostępnianiem BdPN do zwiedzania, funkcje administracyjne, naukowo-edukacyjne i gospodarcze związane z funkcjonowaniem BdPN – jak również w niewielkim zakresie mieszkalnictwo i podstawowe usługi z nim związane.

Generalne założenia i kierunki zmian:

1. Główną funkcją terenów jest funkcja ochronna, uzupełniającymi: funkcje naukowe, edukacyjne i gospodarcze oraz mieszkalnictwo z usługami podstawowymi i funkcje turystyczno – rekreacyjne związane z działalnością BdPN.
2. Obowiązek zachowania i ochrony, a także odbudowy utraconych zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Polityka i kierunki zagospodarowania przestrzennego muszą być zgodne z celami ochrony BdPN i Obszaru Natura 2000 Bieszczady.
3. Obowiązek zachowania walorów krajobrazowych. Wyjątkowo cenne widoki eksponować poprzez odsłonięcie lub utrzymanie przedpola oraz urządzenie punktów widokowych.
4. Ochronie podlega krajobraz kulturowy z zachowanymi układami przestrzennymi miejscowości, siecią dróg i zielenią oraz miejscami po nieistniejących wsiach, cerkwiach i cmentarzach. Obowiązuje ochrona i konserwacja obiektów historycznych architektury i budownictwa, śladów po nich oraz historycznych zespołów cmentarnych. Ochronie i zachowaniu podlegają stanowiska archeologiczne. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie podlega uzgodnieniom ze służbami konserwatorskimi.
5. Uzupełnienie strefy zainwestowania o niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej (unikając rozwiązań napowietrznych i naziemnych).

6. Dbłość o rozwiązania i wygląd architektury, jej wysokie walory estetyczne, nawiązanie do rozwiązań regionalnych i historycznych, oraz elementy małej architektury i zieleni towarzyszącej.
7. Zakaz prowadzenia gospodarki rolnej.
8. Zakaz trwałego zniekształcenia rzeźby terenu przy wykonywaniu prac ziemnych (za wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym przy ciągach komunikacyjnych).
9. Zakaz eksploatacji surowców naturalnych i pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, minerałów, a także torfu.
10. Obowiązek utrzymania naturalnego poziomu wód gruntowych. Zakazuje się zmiany stosunków wodnych: regulacji rzek i potoków oraz melioracji odwadniających. Zakazuje się przegradzania szerokości koryta cieków wodnych progami i tamami. Obowiązuje zachowanie istniejących cieków i zbiorników wodnych wraz z obudową biologiczną. Nie dopuszcza się realizacji zbiorników retencyjno – rekreacyjnych.
11. Dążyć do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Założenia rozłożenia ruchu turystycznego oraz rozwoju obiektów turystycznych:

W rejonach granicy BdPN przy drogach dojazdowych zorganizowane zostaną bariery zatrzymania I stopnia (mające na celu zatrzymanie nadmiaru turystów chcących zwiedzić BdPN), z podstawowym wyposażeniem (parking, posiłek, nocleg) we wsiach Stuposiany - Bereżki, Dźwiniacz Górny - tzw. Muczne, Tarnawa Niżna, Nasiczne, Zatwarnica. Nie należy w nich przekraczać 150 miejsc noclegowych, 100 miejsc postojowych i 30 miejsc konsumpcyjnych (zgodnie z ustaleniami planu ochrony BdPN). Przy wszystkich szlakach turystyki kwalifikowanej, wchodzących w granice BdPN znajdują się dobrze oznakowane punkty kontrolne.

Ogólne kierunki rozwoju i ograniczeń dla obszarów zabudowy:

1. Zakaz zabudowy w pasie szerokości 50 m od linii brzegowej rzek i potoków (za wyjątkiem obiektów służących celom BdPN).
2. W przypadku przenikania się korytarza ekologicznego z już istniejącymi terenami zabudowy, przy sporządzaniu mpzp obowiązuje zachowanie małej intensywności zabudowy i ustalanie minimum 70% powierzchni biologicznie czynnej.
3. Wskazuje się tereny, w których nie dopuszcza się powstawania nowej zabudowy. Rozwój zabudowy dopuszcza się na zasadzie uzupełnień istniejących układów i porządkowania funkcjonalno - przestrzennego miejscowości. Zabudowa poszczególnych miejscowości powinna nawiązywać do tradycyjnych form architektury i powstawać w oparciu o koncepcje rozwoju przestrzennego, uwzględniające linię zabudowy i uzupełnienie zielenią.
4. Zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco i potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów odrębnych), z wyłączeniem obiektów celu publicznego i służących celom publicznym, w szczególności infrastruktury technicznej i dróg, których realizację warunkuje się niezbędnością dla obsługi gminy lub celów ochrony.

B - strefa przyrodniczo-krajobrazowa z dopuszczeniem zabudowy

Charakterystyka strefy:

Teren położony na północ od BdPN, obejmuje dolinę Sanu, a od północy pasmo Otrytu, o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych. Jest to Park Krajobrazowy Doliny Sanu będący jednocześnie otuliną BdPN, z licznymi istniejącymi i projektowanymi rezerwatami, pomnikami przyrody, użytkami

ekologicznymi i zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi, jak również z terenami i obiektami predysponowanymi do objęcia różnymi formami ochrony przyrodniczej i kulturowej.

Występują tu surowce bitumiczne i mineralne. Lesistość terenu przekracza 80%.

Istniejące osadnictwo jest niewielkie ze względu na trudne warunki życia i wysoką stopę bezrobocia.

Główne funkcje to funkcje ochronne i leśnictwo. Funkcjami towarzyszącymi są funkcje turystyki i rekreacji oraz mieszkalnictwo z usługami. W niewielkim zakresie występuje tu funkcja eksploatacji ropy.

Generalne założenia i kierunki zmian:

1. Wiodącą funkcją terenów jest funkcja ochronna, mieszkalnictwo z usługami i leśnictwo, uzupełniającą funkcją turystyczno - rekreacyjna.
2. Obowiązek zachowania i ochrony, a także odbudowy utraconych zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Polityka i kierunki zagospodarowania przestrzennego muszą być zgodne z celami ochrony BdPN i Obszaru Natura 2000 Bieszczady.
3. Ochronie podlega krajobraz kulturowy z zachowanymi układami przestrzennymi miejscowości, siecią dróg i zielenią, obiektami tradycyjnej zabudowy oraz miejscami po nieistniejących wsiach, cerkwiach i cmentarzach. Obowiązuje ochrona i konserwacja zabytkowej zabudowy, a w stosunku do zabudowy w sąsiedztwie dostosowanie nowej i przebudowywanej zabudowy pod względem formy, skali i kolorystyki do zabytku. Ochronie i zachowaniu podlegają stanowiska archeologiczne.
4. Uzupełnienie strefy zainwestowania o niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej (unikając rozwiązań napowietrznych i naziemnych),
5. Dbłość o rozwiązania i wygląd architektury, jej wysokie walory estetyczne, nawiązanie do rozwiązań regionalnych i historycznych, oraz elementy małej architektury i zieleni towarzyszącej.
6. Wspierać ekstensywną gospodarkę hodowlano-pasterską wspomaganą przez umiarkowaną gospodarkę rolną, pszczelarską i tzw. usługi agroturystyczne.
7. Zakaz pozyskiwania dla celów gospodarczych skał (w tym torfu) oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów. Zakaz nie dotyczy inwestycji już istniejących oraz prowadzenia nowej działalności, o której mowa w art. 16 ust. 2a ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze.
8. Zakaz zmiany istniejących stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej (ograniczenie w szczególności melioracji odwadniających, a także regulacji rzek i potoków). Dopuszcza się przegradzanie części szerokości koryta cieków wodnych progami i tamami (projekt przegradzenia wymaga każdorazowo uzgodnienia z Dyrektorem BdPN). Obowiązuje zachowanie istniejących cieków i zbiorników wodnych wraz z obudową biologiczną. Zakazuje się realizacji zbiorników retencyjno-rekreacyjnych (zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko).
9. Zaleca się sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Założenia rozłożenia ruchu turystycznego oraz rozwoju obiektów turystycznych:

Funkcję barier zatrzymania II stopnia dla BdPN przejmie pasmo miejscowości w dolinie Sanu: Zatwarnica, Chmiel, Dwernik, Stuposiany, Smolnik, Procisne, Żurawin. Obsługiwana tu będzie przede wszystkim turystyka kwalifikowana, w oparciu o pola namiotowe, campingi, gospodarstwa agroturystyczne, małe hoteliki, pensjonaty i schroniska z zagwarantowaniem miejsc postojowych, dostępnością do sklepów i gastronomii. Dopuszcza się również tu lokalizację budownictwa letniskowego indywidualnego na terenach do tego wyznaczonych. Rozwój bazy noclegowej może być tu prowadzony wyłącznie na zasadach zrównoważonego rozwoju.

We wsiach stanowiących barierę zatrzymania II stopnia optymalna baza noclegowa to 3 300 miejsc noclegowych.

Przekroczenie ww. ilości miejsc noclegowych (bariera progowa) będzie się wiązało ze zdecydowanie większymi nakładami na utrzymanie walorów i zasobów środowiska naturalnego.

Zakłada się również rozwój zaplecza w postaci :

- dobrego oznakowania szlaków turystyki kwalifikowanej (pieszej, konnej w siodle, rowerowej turystyki narciarskiej) i ich urządzenia i utrzymania;
- zorganizowania i obsługi ścieżek dydaktycznych;
- urządzenia punktów widokowych i parkingów przydrożnych.

Ogólne kierunki rozwoju i ograniczeń dla obszarów zabudowy:

1. Zakaz zabudowy w pasie szerokości:
 - 50m od rzeki San;
 - 15m od linii brzegowej pozostałych rzek i potoków.
2. Zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco i potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów odrębnych), chyba, że przeprowadzona procedura wykazała brak negatywnego wpływu na środowisko oraz z wyłączeniem obiektów celu publicznego i służących celom publicznym, w szczególności infrastruktury technicznej i dróg.

C - strefa rolniczo-krajobrazowa z zabudowa

Charakterystyka strefy:

Obejmuje tereny północnej części gminy poza granicami PKDS i charakteryzuje się łagodniejszymi spadkami i większą ilością terenów otwartych użytkowanych rolniczo. Tu leży miejscowość Lutowiska będąca ośrodkiem gminnym skupiającym 1/3 mieszkańców całej gminy.

Występują tu surowce mineralne w postaci piaskowców. Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe powyższy teren znalazł się w granicach Wschodnio-beskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Głównymi równorzędnymi funkcjami tej części gminy są: mieszkalnictwo, leśnictwo, rolnictwo, turystyka i wypoczynek z możliwością rozwoju usług i rzemiosła (za wyjątkiem usług i rzemiosła szczególnie szkodliwego dla środowiska i zdrowia ludzi). Funkcją uzupełniającą jest pozyskiwanie kruszywa ze złoża piaskowców.

Generalne założenia i kierunki zmian:

1. Wiodącą funkcją terenów jest funkcja usługowa, mieszkalnictwo oraz turystyka i rekreacja.
2. Obowiązek ochrony istniejących zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.
3. Ochronie podlega krajobraz kulturowy z zachowanymi układami przestrzennymi miejscowości, siecią dróg i zielenią, obiektami tradycyjnej zabudowy oraz miejscami po nieistniejących wsiach, cerkwiach i cmentarzach. Obowiązuje ochrona i konserwacja zabytkowej zabudowy, a w stosunku do zabudowy w sąsiedztwie dostosowanie nowej i przebudowywanej zabudowy pod względem formy, skali i kolorystyki do zabytku. Ochronie i zachowaniu podlegają stanowiska archeologiczne.
4. Uzupełnienie strefy zainwestowania o niezbędne urządzenia z zakresu komunikacji i infrastruktury technicznej (unikając rozwiązań napowietrznych i naziemnych).
5. Dbłość o rozwiązania i wygląd architektury, jej wysokie walory estetyczne oraz elementy małej architektury i zieleni towarzyszącej.

6. Wsparcie ekstensywnej gospodarki hodowlano-pasterskiej wspomaganą przez umiarkowaną gospodarkę rolną, pszczelarską i tzw. usługi agroturystyczne.
7. Zakaz pozyskiwania dla celów gospodarczych skał (w tym torfu) oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów. Zakaz nie dotyczy inwestycji już istniejących oraz prowadzenia nowej działalności o której mowa w art. 16 ust. 2a ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze.
8. Zakaz zmiany istniejących stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej (ograniczenie w szczególności melioracji odwadniających a także regulacji rzek i potoków). Dopuszcza się przegradzanie części szerokości koryta cieków wodnych progami i tamami. Zakazuje się realizacji zbiorników retencyjno-rekreacyjnych (zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko).
9. Zaleca się sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Założenia rozłożenia ruchu turystycznego oraz rozwoju obiektów turystycznych:

Na terenie Lutowisk i Skorodnego przewiduje się obsługę turystyki pobytowej i kwalifikowanej preferując formę turystyki łagodnej.

Obszar ten leży w terenach ekstensywnego rozwoju turystyki i wypoczynku. Obsługiwana tu będzie turystyka pobytowa i kwalifikowana w oparciu o pola namiotowe, campingi, gospodarstwa agroturystyczne, hoteliki, pensjonaty, małe ośrodki wczasowe, stacje i schroniska - w przewadze jako baza sezonowa. Wieś gminna Lutowiska i Skorodne ze swoimi usługami stanowią barierę zatrzymania III stopnia dla BdPN.

Przewidywana optymalna baza noclegowa to 2 300 miejsc noclegowych (bariera progowa).

W strefie proponowanej otuliny PKDS należy zadbać o:

- dobre oznakowanie szlaków turystyki kwalifikowanej;
- wyposażenie szlaków w urządzenia typu miejsca odpoczynku, deszczochrony, tablice informacyjne itp.;
- urządzenie punktów widokowych.

Ogólne kierunki rozwoju i ograniczeń dla obszarów zabudowy:

1. Zakaz zabudowy w pasie szerokości 15m od linii brzegowej pozostałych rzek i potoków.
2. Zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów odrębnych), chyba, że przeprowadzona procedura wykazała brak negatywnego wpływu na środowisko oraz z wyłączeniem obiektów celu publicznego i służących celom publicznym, w szczególności infrastruktury technicznej i dróg.
3. Dopuszczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA WEZŁÓW FUNKCJONALNYCH

Węzeł wielofunkcyjnego centrum turystycznego (I)

Główne kierunki zmian i przekształceń zabudowy dla centrum turystycznego wymagają realizacji następujących ustaleń:

- uzupełnianie obszaru funkcjonalnego terenami zabudowy wielofunkcyjnej (usługowej i mieszkaniowej) tworzącej zespoły o wysokich walorach architektonicznych, z uwzględnieniem różnorodności i specyfiki poszczególnych części obszaru, a także wymogów wynikających

z ochrony jego wartości przyrodniczych, widokowych i kulturowych oraz parametrów i wskaźników urbanistycznych określonych dla terenów funkcjonalnych;

- zwiększanie atrakcyjności poprzez eksponowanie obiektów o wartościach kulturowych oraz tworzenie powiązań kompozycyjno-przestrzennych pomiędzy nimi, a obszarami otwartymi z jednoczesną ochroną i ekspozycją unikalnych widoków;
- dopuszczalny rozwój funkcji uzdrowiskowej;
- restrukturyzacja (przekształcenie) i / lub modernizacja terenów zdegradowanych z priorytetem dla realizacji funkcji wskazanych dla terenów funkcjonalnych;
- rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych, zespołów zabudowy oraz obiektów, , stosownie do wymogów wynikających z ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- ochrona wartościowej i przebudowa zdegradowanej lub zniszczonej zieleni oraz cennych drzew.

Węzeł zabudowy mieszkaniowej i obsługi turystyki (II)

Główne kierunki zmian i przekształceń dla obszarów zabudowy wymagają realizacji następujących ustaleń:

- modernizacja i uzupełnianie istniejącej oraz wprowadzanie nowej zabudowy na terenach rozwojowych z zapewnieniem ochrony wartości przyrodniczych, widokowych i kulturowych obszaru oraz parametrów i wskaźników urbanistycznych określonych dla terenów funkcjonalnych;
- zwiększanie atrakcyjności poprzez eksponowanie obszarów przyrodniczych i widokowych oraz obiektów o wartościach kulturowych oraz tworzenie powiązań kompozycyjno-przestrzennych pomiędzy nimi, a obszarami współczesnej zabudowy o funkcjach usługowych;
- rewitalizacja układów przestrzennych o wartościach zabytkowych i kulturowych, stosownie do wymogów wynikających z ochrony dziedzictwa kulturowego;
- rozwijanie układów drogowych w istniejących i planowanych terenach inwestycyjnych;
- ochrona i modernizacja istniejącej oraz tworzenie nowych terenów ogólnodostępnej zieleni urządzonej.

Węzeł zabudowy mieszkaniowej i obsługi turystyki ograniczanej nadrzędnymi celami ochrony (III)

Główne kierunki zmian i przekształceń dla obszarów zabudowy wymagają realizacji następujących ustaleń:

- modernizacja i uzupełnianie istniejącej oraz wprowadzanie nowej zabudowy na terenach rozwojowych pod warunkiem zapewnienia ochrony wartości przyrodniczych, widokowych i kulturowych obszaru oraz parametrów i wskaźników urbanistycznych określonych dla terenów funkcjonalnych;
- rewitalizacja układów przestrzennych o wartościach kulturowych, stosownie do wymogów wynikających z ochrony dziedzictwa kulturowego;
- ochrona funkcji i obszarów systemu przyrodniczego gminy.

Pasmo zabudowy zagrodowej i rozwoju agroturystyki (IV)

Główne kierunki zmian i przekształceń dla obszarów zabudowy wymagają realizacji następujących ustaleń:

- modernizacja i uzupełnianie istniejącej oraz wprowadzanie nowej zabudowy na terenach rozwojowych z zapewnieniem ochrony wartości zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych obszaru oraz parametrów i wskaźników urbanistycznych określonych dla terenów funkcjonalnych;
- kształtowanie nowych zespołów zabudowy o niskiej intensywności z podporządkowaniem form i zakresu zagospodarowania ochronie przyrodniczej i krajobrazowej;
- rozwijanie układu drogowego;
- rewitalizacja układów przestrzennych o wartościach kulturowych, stosownie do wymogów wynikających z ochrony dziedzictwa kulturowego;

- ochrona funkcji i obszarów systemu przyrodniczego gminy.

KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA TERENÓW FUNKCJONALNYCH I WSKAŹNIKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

TERENY FUNKCJONALNE ZAINWESTOWANE I ROZWOJOWE GMINY

Tereny zabudowy i infrastruktury technicznej

Tereny zabudowy usług publicznych (UP)

- funkcja podstawowa: usługi publiczne;
- funkcja uzupełniająca: usługi nieuciążliwe, zieleni urządzona oraz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- zaleca się utrzymanie istniejących lokalizacji usług publicznych związanych z obsługiwanymi terenami mieszkaniowymi (przedszkola, szkoły, usługi socjalne ośrodki zdrowia, usługi kultury, kościoły, itp.);
- zakaz realizacji zabudowy mieszkaniowej za wyjątkiem mieszkań służbowych;
- obowiązek zapewnienia dogodnej dostępności komunikacyjnej oraz odpowiedniej ilości miejsc postojowych w ich rejonie.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

1. dla obiektów usług publicznych - gabaryty i standardy oraz zagospodarowanie terenów usług publicznych należy kształtować indywidualnie w dostosowaniu do wielkości i rodzaju pełnionej funkcji. Zaleca się realizację jako budynków wolnostojących o formie architektonicznej stanowiącej dominantę przestrzenną z jednoczesnym zagospodarowaniem działek, ich posadowienia zielenią urządzoną;
2. dla obiektów usług nieuciążliwych i/lub mieszkalnictwa:
 - przynajmniej 40% terenu działki budowlanej jako powierzchni biologicznie czynnej;
 - minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej - 600m²;
 - maksymalnej wysokości zabudowy do 12m (3 kondygnacje nadziemne), przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznym;
 - preferuje się wprowadzenie ograniczenia wysokości obiektów kubaturowych do wysokości maksymalnej wyznaczonej dla sąsiednich terenów mieszkaniowych lub z udziałem zabudowy mieszkaniowej.

Tereny zabudowy usług turystyki (UT)

- funkcja podstawowa: zabudowa usług turystyki ze szczególnym uwzględnieniem usług hotelarskich świadczonych w hotelach i pensjonatach, ośrodki wypoczynkowe, ogólnodostępne tereny sportu i rekreacji, boiska itp.;
- funkcja uzupełniająca: zieleni urządzona, zabudowa rekreacji indywidualnej, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja oraz inne funkcje uzupełniające, bez których nie jest możliwe właściwe zagospodarowanie i użytkowanie tych terenów;
- zabudowa rekreacji indywidualnej nie powinna przekraczać 15% powierzchni całkowitej zabudowy terenu;
- dopuszcza się realizację zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej pod warunkiem, że łącznie z zabudową rekreacji indywidualnej nie będą przekraczać 20% powierzchni całkowitej zabudowy terenu funkcjonalnego.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- minimalnej powierzchni biologicznie czynnej 40% działki budowlanej, z zastrzeżeniem że w granicach BdPN minimum to wynosi 50%;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej:
 - dla obiektów usług z zakresu turystyki 20 000m²;
 - dla obiektów rekreacji indywidualnej i dopuszczonej zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej 1200m²;
- maksymalnej wysokości zabudowy:
 - dla obiektów usług z zakresu turystyki do 15m (3 kondygnacje naziemne);
 - dla obiektów rekreacji indywidualnej i dopuszczonej zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej do 9 m, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Na obszarze terenu funkcjonalnego w Lutowiskach oraz w Dwerniku istnieją zlikwidowane otwory górnicze – od otworów wyznaczona jest strefa ochronna o promieniu 5m, w granicach której obowiązuje zakaz zabudowy. Od otworów czynnych obowiązuje strefa 50m z zakazem zabudowy.

Tereny zabudowy usługowo – mieszkaniowej niskiej i średniowysokiej w istniejących terenach inwestycyjnych i rozwojowych gminy (UM)

- funkcja podstawowa: usługi nieuciążliwe z zakresu turystyki ze szczególnym uwzględnieniem usług hotelarskich świadczonych w hotelach i pensjonatach oraz usługi komercyjne, w szczególności usługi handlu, gastronomii, rozrywki ... i/lub mieszkalnictwo jednorodzinne;
- funkcja uzupełniająca: zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (dopuszczona jedynie w obrębie geodezyjnym Lutowiska), usługi inne niż funkcji podstawowej, w tym usługi publiczne, zieleń urządzona (w tym publiczna), tereny sportu i rekreacji oraz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- dopuszcza się lokalizowanie małych domów mieszkalnych zawierających 4 - 8 lokali;
- realizację funkcji podstawowych dopuszcza się w następujących formach: jako zabudowę mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową i usługową, przy czym w granicach jednostki funkcjonalnej powinna dominować funkcja usługowa lub powinna być zachowana względna równowaga funkcji usługowej i mieszkaniowej.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 40% terenu działki budowlanej jako terenu biologicznie czynnego, z zastrzeżeniem że w granicach BdPN minimum to wynosi 50%;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej dla zabudowy:
 - mieszkaniowej: bliźniaczej - 600m², wolnostojącej - 750m², przy czym zalecaną powierzchnię działki określa się na 1500 – 2000m², z zastrzeżeniem że w granicach BdPN minimum to wynosi 1000m²;
 - mieszkaniowo-usługowej i usługowej - 600m²; z zastrzeżeniem że w granicach BdPN dla granicach minimum to wynosi 1500m²;
 - mieszkaniowej wielorodzinnej – nie określa się;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 12m (3 kondygnacje nadziemne), z zastrzeżeniem że w granicach BdPN dla zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo – usługowej obowiązują

maksymalnie 2 kondygnacje, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi;

- przynajmniej 20% terenu jako teren służący osiedlowej rekreacji i wypoczynkowi (przy realizacji dopuszczonej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej).

Tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej i sezonowej turystycznej bazy noclegowej (MU)

- funkcja podstawowa: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, usługi z zakresu turystyki z dopuszczeniem zabudowy rekreacji indywidualnej i sezonowej turystycznej bazy noclegowej oraz usługi komercyjne, w szczególności usługi handlu, gastronomii, rozrywki, rzemieślnicze ...;
- funkcja uzupełniająca: usługi inne niż funkcji podstawowej, w tym usługi publiczne, zielen publiczna, tereny sportu i rekreacji oraz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- dopuszcza się lokalizowanie małych domów mieszkalnych zawierających 4 - 8 lokali;
- realizację funkcji podstawowych dopuszcza się w następujących formach: jako zabudowę mieszkaniową, mieszkaniowo-usługową i usługową, przy czym w granicach jednostki funkcjonalnej powinna dominować funkcja mieszkaniowa;
- zabudowę funkcji podstawowych można realizować jako obiekty samoistnie lub razem z funkcją uzupełniającą, przy czym dopuszcza się jej realizację w części budynku mieszkalnego lub jako osobny obiekt w granicach działki.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 40% terenu działki budowlanej jako terenu biologicznie czynnego, z zastrzeżeniem, że w granicach BdPN minimum to wynosi 50%;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej dla zabudowy:
 - mieszkaniowej: 750m², przy czym zalecaną powierzchnię działki określa się na 1500m², z zastrzeżeniem że w granicach BdPN minimum to wynosi 1000m²;
 - mieszkaniowo-usługowej i usługowej - 600m², z zastrzeżeniem że w granicach BdPN dla granicach minimum to wynosi 1500m²;
- maksymalnej wysokości zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i/lub usługowej do 12m (3 kondygnacje nadziemne), z zastrzeżeniem że w granicach BdPN dla zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo – usługowej obowiązują maksymalnie 2 kondygnacje, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Na obszarze terenu funkcjonalnego w Dwerniku i Smolniku istnieją zlikwidowane otwory górnicze – od otworów wyznaczona jest strefa ochronna o promieniu 5m, w granicach której obowiązuje zakaz zabudowy. Od otworów czynnych obowiązuje strefa 50m z zakazem zabudowy.

Tereny zabudowy mieszkaniowej z dopuszczeniem usług (M)

- funkcja podstawowa: zabudowa mieszkaniowa z usługami i/lub zabudowa zagrodowa;
- funkcja uzupełniająca: usługi zapewniające obsługę mieszkańców oraz inne usługi nieuciążliwe, w tym usługi publiczne, zielen urządzona, tereny sportu i rekreacji oraz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 50% terenu każdej działki budowlanej jako teren biologicznie czynny;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej: 1000m² przy czym zalecana powierzchnia działki wynosi 2000m²;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 12m (3 kondygnacje naziemne), z zastrzeżeniem że w granicach BdPN dla zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo – usługowej obowiązują maksymalnie 2 kondygnacje, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Od istniejących i zlikwidowanych otworów górniczych obowiązuje strefa ochronna: w odległości 5m od otworu zlikwidowanego oraz 50m od otworu czynnego, w strefach ochronnych obowiązuje zakaz zabudowy.

Tereny aktywności gospodarczej (AG)

- funkcja podstawowa: działalności produkcyjna, usługowa, rzemieślnicza, wytwórcza oraz składy, magazyny, hurtownie;
- funkcja uzupełniająca: zieleń izolacyjna, zabudowa administracyjna, usługowa, socjalna i biurowa służąca obsłudze funkcji podstawowej oraz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- za wyjątkiem mieszkań służbowych nie należy na tych terenach lokalizować zabudowy mieszkaniowej, przy czym zaleca się, aby jej udział nie przekraczał 10 % powierzchni całkowitej zabudowy;
- zabudowie mieszkaniowej należy zapewnić ochronę przed ewentualnymi uciążliwościami od istniejących bądź projektowanych obiektów mogących nieść takie uciążliwości;
- dopuszcza się lokalizowanie:
 - przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko,
 - realizację obiektów handlowych prowadzących sprzedaż hurtową lub półhurtową oraz sprzedaż detaliczną towarów wyspecjalizowanych, wielkogabarytowych, wymagających dużych powierzchni magazynowania i specjalnego transportu np. materiały budowlane, ogrodnicze, artykuły wyposażenia mieszkań itp.;
- ewentualne uciążliwości muszą być ograniczone do granic działki/ek do której/ych inwestor posiada tytuł prawny;
- obowiązek nasadzenia wysokiej i średniej zieleni izolacyjnej wzdłuż granic bezpośrednio sąsiadujących z zabudowa mieszkaniową lub z jej udziałem.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 35% (dla części z dopuszczoną zabudową mieszkaniową służbową) i/lub 20% (dla zabudowy pozostałych funkcji) działki budowlanej jako teren biologicznie czynny;
- maksymalnej wysokości zabudowy produkcyjnej, wytwórczej, magazynowej, składowej, i innych obiektów funkcji podstawowej do 12m, za wyjątkiem części obiektów wymagających zwiększenia wysokości ze względów technologicznych; wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi;
- maksymalna wysokość zabudowy administracyjnej, biurowej i innej funkcji uzupełniającej do 10m.

Wielkość nowowydzielanych działek Studium pozostawia do określenia w planach miejscowych, z zachowaniem zasady oszczędnego korzystania z gruntów przeznaczonych do zabudowy.

Tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin pospolitych (PE)

- funkcja podstawowa: powierzchniowa eksploatacja kopalin pospolitych;
- funkcja uzupełniająca: w miarę potrzeb zabudowa służąca obsłudze funkcji podstawowej oraz objekty i urządzenia niezbędne do prowadzenia działalności eksploatacyjnej;
- nakaz stałego (podczas eksploatacji) utrzymywania stosownych zabezpieczeń, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- nakaz rekultywacji terenu wyrobiska po zakończeniu eksploatacji, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- zaleca się rekultywację terenu w kierunku rolno – leśnym.

Wskaźniki:

- minimalna powierzchnia biologicznie czynna - nie dotyczy;
- minimalna powierzchnia działek – zgodnie z potrzebami;
- wysokość dopuszczanej zabudowy – do 7m, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Od istniejących i zlikwidowanych otworów górniczych obowiązuje strefa ochronna: w odległości 5m od otworu zlikwidowanego oraz 50m od otworu czynnego, w strefach ochronnych obowiązuje zakaz zabudowy.

Tereny obsługi technicznej (IT)

- funkcja podstawowa: tereny infrastruktury technicznej – objekty obsługi mieszkańców gminy i rejonu w zakresie zaopatrzenia w wodę, energię elektryczną, gaz, oczyszczania ścieków itp.
- funkcja uzupełniająca: pozostałe funkcje związane z obsługą techniczną gminy i rejonu, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- zakaz lokalizacji wszelkich obiektów nie związanych z funkcją obsługi technicznej i usług z nimi związanych;
- lokalizację wszelkich obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz obiektów mogących pogorszyć funkcjonowanie środowiska naturalnego, w szczególności obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów odrębnych) warunkuje się ich niezbędnością dla obsługi technicznej.

Zgodnie z ustaleniami Studium wszystkie objekty obsługi technicznej gminy, a w szczególności wodno-kanalizacyjne, energetyczne, ciepłownicze, w tym objekty kubaturowe i budowle lokalizowane na innych terenach funkcjonalnych, należy realizować zgodnie z opracowaniami dotyczącymi rozwoju infrastruktury technicznej.

Wskaźniki:

Nie dotyczy; zgodnie z wymaganiami technicznymi.

Tereny urządzeń komunikacji samochodowej (w tym parkingi widokowe) z dopuszczoną funkcją usługową (KS)

- funkcja podstawowa: obsługa gminy w zakresie komunikacji samochodowej – stanowiska postojowe dla samochodów osobowych (parkingi) z dopuszczoną funkcją usługową;
- funkcja uzupełniająca: niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- tereny biologicznie czynne należy zagospodarować zielenią urządzoną.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 15% terenu funkcjonalnego lub działki budowlanej jako terenu biologicznie czynnego;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej – nie dotyczy;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 12m (3 kondygnacje), przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Tereny zieleni urządzonej, wypoczynku i sportu

Tereny zieleni nieurządzonej i urządzonej - parków (ZP)

- funkcja podstawowa: zieleń nieurządzona i urządzona (publiczna), w tym o funkcji reprezentacyjnej i służącej rekreacji i wypoczynkowi;
- funkcja uzupełniająca: infrastruktura techniczna;
- zakaz zmniejszania powierzchni parków;
- dopuszcza się modernizację istniejących i realizację nowych obiektów o charakterze architektury ogrodowej.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 80% terenu jako teren biologicznie czynny;
- powierzchnia działki – zgodnie ze stanem istniejącym;
- wysokość dopuszczonych obiektów do 9m.

Tereny zieleni nieurządzonej i urządzonej z zabudową usługową (ZP/U)

- funkcja podstawowa: zieleń nieurządzona i urządzona (przede wszystkim publiczna), w tym o funkcji reprezentacyjnej i służącej rekreacji i wypoczynkowi oraz usługi nieuciążliwe, przede wszystkim związane z funkcją podstawową np. rozrywki, wypoczynku, sportu, gastronomii itp.;
- funkcja uzupełniająca: mieszkalnictwo, niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacja;
- zabudowa nie powinna stanowić więcej niż 30% terenu funkcjonalnego lub działki geodezyjnej (wskaźnik powierzchni zabudowy w stosunku do terenu funkcjonalnego lub działki 0,30);
- zaleca się, aby na tych terenach nie lokalizować zabudowy mieszkaniowej, za wyjątkiem mieszkań służbowych;
- dla terenów tych należy określić w mpzp:
 - zasady kształtowania zabudowy i przestrzeni publicznych,
 - przebieg ciągów komunikacji pieszej i rowerowej obsługujących nowo zagospodarowywany teren i ich połączenie z istniejącymi drogami publicznymi,
 - zasady uzbrojenia technicznego terenów,
 - szczegółowe zasady ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- dopuszcza się modernizację istniejących i realizację nowych obiektów o charakterze architektury ogrodowej;
- dopuszczone obiekty należy realizować w ilości odpowiadającej skali terenu i/lub działki inwestycyjnej.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 75% terenu jako teren biologicznie czynny;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki 2500m²;

- wysokość dopuszczonych obiektów do 10m.

Tereny usług sportu (US)

- funkcja podstawowa: niekubaturowe usługi sportu oraz służące funkcji rekreacyjno-sportowej i wypoczynkowej;
- funkcja uzupełniająca: inne niekubaturowe obiekty służące funkcji rekreacyjno-sportowej i wypoczynkowej, w tym kulturze fizycznej, dopuszczone obiekty obsługi funkcji podstawowej, urządzenia infrastruktury technicznej niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów oraz obszaru gminy i komunikacja;
- dopuszczona zabudowa nie powinna stanowić więcej niż 20% terenu funkcjonalnego lub działki geodezyjnej (wskaźnik powierzchni zabudowy w stosunku do terenu funkcjonalnego lub działki 0.20);
- zakaz zabudowy mieszkaniowej i innej nie związanej z funkcją terenu.

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 80% terenu jako teren biologicznie czynny;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki – nie określa się – w/g potrzeb;
- wysokość dopuszczonych obiektów do 10m, przy czym wysokość obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania terenu warunkuje się wymaganiami technicznymi.

Tereny zieleni cmentarnej (ZC)

- funkcja podstawowa: zieleń cmentarna;
- funkcja uzupełniająca: urządzenia infrastruktury technicznej niezbędne do prawidłowego funkcjonowania tych terenów;
- dopuszcza się zabudowę o charakterze architektury ogrodowej, związanej z podstawową funkcją terenu (kaplice) oraz związanych z funkcją komunikacyjną (schody, ścieżki), a także ogrodzenia;
- dla obiektów zabytkowych lub o wartościach kulturowych - obowiązek rewitalizacji według wymogów wynikających z ochrony wartości zabytkowych i kulturowych przede wszystkim utrzymanie lub uczytelnienie kompozycji, w tym poprzez ochronę i pielęgnację drzewostanu oraz zachowanie lub renowację obiektów architektury cmentarnej;
- dla cmentarzy czynnych obowiązek utrzymania stref sanitarnych - zabrania się lokalizowania wszelkiej nowej zabudowy mieszkalnej, zakładów żywienia zbiorowego, bądź zakładów przechowujących żywność oraz studzien służących do czerpania wody do celów konsumpcyjnych i potrzeb gospodarczych w odległości do 50m wokół cmentarzy dla zabudowy uzbrojonej w wodociąg oraz do 150m wokół cmentarzy dla pozostałej zabudowy.

W odległości do 50m wokół cmentarza czynnego w Lutowiskach Studium dopuszcza lokalizację zabudowy zaplecza obsługi cmentarza (parkingi, handel itp.).

Wskaźniki: Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- minimalna powierzchnia biologicznie czynna – 40%;
- powierzchnia działki – zgodnie ze stanem istniejącym;
- wysokość dopuszczonych obiektów: do 12 m.

Tereny komunikacji samochodowej:

tereny dróg publicznych klasy zbiorczej (Z).

tereny dróg publicznych klasy lokalnej (L).

tereny dróg publicznych klasy dojazdowej (D).

- funkcja podstawowa: transport drogowy, drogi publiczne;
- funkcja uzupełniająca: obiekty i urządzenia pomocnicze dla funkcji podstawowej, w szczególności wyposażenia technicznego dróg oraz infrastruktura techniczna nie związana z drogą;
- zakaz lokalizacji zabudowy nie związanej z funkcją podstawową;
- lokalizację wszelkich obiektów, w tym szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz obiektów mogących pogorszyć funkcjonowanie środowiska naturalnego, warunkuje się ich niezbędną dla transportu drogowego.

TERENY FUNKCJONALNE OTWARTE

Tereny zieleni naturalnej i półnaturalnej

Tereny lasów i dolesień (L)

- funkcja podstawowa: las;
- funkcja dopuszczalna: infrastruktura techniczna i drogi oraz zabudowa dopuszczona na podstawie przepisów odrębnych – przy czym dla terenów położonych w prawnych formach ochrony przyrody pod warunkiem zgodności z planem ochrony;
- obowiązek adaptacji istniejącej zabudowy i dopuszczenie lokalizacji nowej na podstawie przepisów odrębnych tj. zabudowy wykorzystywanej dla potrzeb gospodarki leśnej, oraz budynków i budowli obronności lub bezpieczeństwa państwa, oznakowaniu nawigacyjnym, geodezyjnym, ochronie zdrowia – przy czym dla terenów położonych w prawnych formach ochrony przyrody pod warunkiem zgodności z planem ochrony;
- obowiązek pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu z dopuszczeniem wprowadzenia zagospodarowania rekreacyjnego i urządzeń turystycznych tj. leśne ścieżki przyrodnicze, punkty widokowe, miejsca odpoczynku, schrony przeciwdeszczowe i obiekty małej architektury, parkingi leśne itp. – przy czym dla terenów położonych w prawnych formach ochrony przyrody pod warunkiem zgodności z planem ochrony;
- wszelkie gospodarowanie musi być podporządkowane priorytetowi ochrony siedlisk i gatunków oraz być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym z planem/mi ochrony.

Wskaźniki dla zabudowy i zagospodarowania terenu dopuszczonych na podstawie przepisów odrębnych:

Zabudowa wolnostojąca na działkach leśnych.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 75% terenu działki budowlanej jako teren biologicznie czynny;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 10m (2 kondygnacje nadziemne; zaleca się aby ostatnią kondygnację realizować jako poddaszową);
- minimalna odległość zabudowy od granicy lasów 12 m.

Od istniejących i zlikwidowanych otworów górniczych obowiązuje strefa ochronna: w odległości 5m od otworu zlikwidowanego oraz 50m od otworu czynnego, w strefach ochronnych obowiązuje zakaz zabudowy.

Tereny zieleni naturalnej nieleśnej - połoniny (ZE).

- funkcja podstawowa: zieleń naturalna nieleśna;
- obowiązek pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu;
- zakaz zabudowy;

- dopuszcza się wprowadzanie zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, pod warunkiem zgodności z planem ochrony;
- gospodarowanie musi być podporządkowane priorytetowi ochrony siedlisk i gatunków oraz zgodne z przepisami odrębnymi.

Tereny rolne

Tereny rolne i zieleni nieleśnej z zakazem zabudowy i zalesień (Re)

- funkcja podstawowa: rolnictwo ekstensywne;
- funkcja dopuszczalna: urządzenia i obiekty służące funkcji podstawowej; urządzenia infrastruktury technicznej niezbędne do prawidłowego funkcjonowania obszaru gminy;
- obowiązek pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu z adaptacją istniejących obiektów pozostałych funkcji wraz z istniejącym zagospodarowaniem oraz zakazem realizacji nowych;
- dopuszczalne urządzenia turystyczne, takie jak punkty widokowe, miejsca odpoczynku, schrony przeciwdeszczowe i obiekty małej architektury;
- zakaz zalesień;
- dopuszczenie wykorzystania turystycznego – szlaki, ścieżki itp.;
- obowiązek racjonalnego gospodarowania na terenach trwałych użytków zielonych, pełniących istotną rolę w zachowaniu funkcji ekologicznych w całości systemu przyrodniczego gminy.

Na obszarze terenu funkcjonalnego w Lutowiskach, Stuposianach i Hulskiem istnieją zlikwidowane otwory górnicze – od otworów wyznaczona jest strefa ochronna o promieniu 5m, w granicach której obowiązuje zakaz zabudowy. Od otworów czynnych obowiązuje strefa 50m z zakazem zabudowy.

Tereny rolne i zieleni nieleśnej z ograniczonym dopuszczeniem zabudowy i zalesień (R)

- funkcja podstawowa: rolnictwo ekstensywne;
- funkcja dopuszczalna: urządzenia i obiekty służące funkcji podstawowej; zabudowa zagrodowa dopuszczona na podstawie przepisów odrębnych pod warunkiem posiadania gospodarstwa o areale średniej wielkości gospodarstwa rolnego w gminie Lutowiska, urządzenia infrastruktury technicznej niezbędne do prawidłowego funkcjonowania zabudowy zagrodowej oraz obszaru gminy, urządzenia i obiekty służące funkcji rekreacyjno-sportowej i wypoczynkowej (agroturystyka);
- dopuszczenie wykorzystania turystycznego – szlaki, ścieżki itp.;
- obowiązek pozostawienia w dotychczasowym oraz możliwością lokalizacji nowej zabudowy (zgodnie z przepisami odrębnymi) oraz dopuszczeniem zalesienia gruntów o bonitacji gleb kl. V i niższej;
- obowiązek racjonalnego gospodarowania na terenach trwałych użytków zielonych, pełniących istotną rolę w zachowaniu funkcji ekologicznych w całości systemu przyrodniczego gminy.

Wskaźniki dla zabudowy i zagospodarowania terenu dopuszczonych na podstawie przepisów odrębnych:

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 45% terenu działki jako terenu biologicznie czynnego;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 10m (zaleca się aby ostatnią kondygnację realizować jako poddaszową).

Tereny rolne i zieleni nieleśnej z dopuszczeniem zabudowy i zalesień (Rm)

- funkcja podstawowa: rolnictwo ekstensywne;

- funkcja dopuszczalna: urządzenia i obiekty służące funkcji podstawowej; zabudowa zagrodowa dopuszczona na podstawie przepisów, urządzenia infrastruktury technicznej niezbędne do prawidłowego funkcjonowania zabudowy zagrodowej oraz obszaru gminy, urządzenia i obiekty służące funkcji rekreacyjno-sportowej i wypoczynkowej (agroturystyka);
- dopuszczenie wykorzystania turystycznego – szlaki, ścieżki itp.;
- obowiązek pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu oraz możliwością lokalizacji nowej zabudowy (zgodnie z przepisami odrębnymi) oraz dopuszczeniem zalesienia gruntów o bonitacji gleb kl. V i niższej;
- obowiązek racjonalnego gospodarowania na terenach trwałych użytków zielonych, pełniących istotną rolę w zachowaniu funkcji ekologicznych w całości systemu przyrodniczego gminy.

Wskaźniki dla zabudowy i zagospodarowania terenu dopuszczonych na podstawie przepisów odrębnych

do uszczegółowienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy zachowaniu:

- przynajmniej 45% terenu działki jako terenu biologicznie czynnego, z zastrzeżeniem że w granicach BdPN minimum to wynosi 50%;
- minimalnej powierzchni nowowydzielanej działki budowlanej 3000m²;
- maksymalnej wysokości zabudowy do 10m (zaleca się aby ostatnią kondygnację realizować jako poddaszową).

Na obszarze terenu funkcjonalnego w Zatwarnicy istnieje zlikwidowany otwór górniczy – od otworów wyznaczona jest strefa ochronna o promieniu 5m, w granicach której obowiązuje zakaz zabudowy. Od otworów czynnych obowiązuje strefa 50m z zakazem zabudowy.

Tereny wód otwartych – (W)

- funkcja podstawowa: wody powierzchniowe;
- zagospodarowanie tych terenów może polegać na powszechnym, zwykłym lub szczególnym korzystaniu z wód;
- na terenach wód powierzchniowych dopuszcza się wprowadzanie zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, w szczególności budowę pomostów i organizację kąpielisk.

KOLEJNOŚĆ UDOSTĘPNIANIA OBSZARÓW ROZWOJOWYCH ZABUDOWY

Studium przyjęło sobie za cel racjonalne wykorzystanie obszarów rozwojowych, z uwzględnieniem nakładów wymaganych środków finansowych oraz ochrony środowiska przyrodniczego. Stąd wprowadzono 4-etapowy proces uwalniania terenów rozwojowych dla zabudowy:

- **ETAP I:**
 - tereny zabudowy istniejącej z możliwością dogęszczania i przekształceń zgodnie z niniejszym studium i planami miejscowymi,
 - tereny rozwoju zabudowy i zagospodarowania posiadające bezpośredni dostęp do drogi publicznej z istniejącym uzbrojeniem w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną,
 - tereny zorganizowanej działalności inwestycyjnej w obrębie której zainwestowanie terenu następuje na podstawie obowiązującego planu miejscowego, po ewentualnym podziale lub scaleniu i podziale działek oraz ich uzbrojeniu w infrastrukturę techniczną;
- **ETAP II** - tereny rozwojowe zabudowy dla których są projektowane i realizowane krótkoterminowe (do 2025 r.) inwestycje z zakresu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- **ETAP III** - tereny rozwojowe zabudowy dla których są projektowane długoterminowe (do 2050 r.) inwestycje z zakresu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;

- **ETAP IV** - tereny perspektywnego rozwoju zabudowy – bez projektów uzbrojenia terenów w infrastrukturę techniczną; istnieje możliwość inwestowania po uprzednim uzbrojeniu terenu w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną.

1.3. PRZEWIDYWANY WPŁYW ORAZ ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO USTALEŃ STUDIUM

1.3.1. ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII TERENÓW

Uwzględniając uwarunkowania środowiskowe rozpoznane w części uwarunkowań *Projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutowiska* oraz zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym, ich wielkość i sąsiedztwo, określono 6 grup terenów o podobnych uwarunkowaniach wejściowych i kategorii funkcjonalnej.

Art. 51 ust.1 pkt 2 lit. e Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227) wśród ocen i analiz nakazuje określenie przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko ustaleń analizowanego dokumentu (w tym przypadku Studium), w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne oraz zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy. W opisie uwzględniono przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne. Wpływ na wymienione komponenty środowiska ma różnego rodzaju oddziaływanie, związane głównie z formą zagospodarowania terenu.

elementy podlegające oddziaływaniom		uciążliwości i zagrożenia													
		różnorodność biologiczna	ludzie	zwierzęta	rośliny	gleba	wody powierzchni.	wody podziemne	powietrze	powierzchnia ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobra materialne
ODDZIAŁYWANIE	Wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza		X	X	X	X	X		X			X		X	X
	Wytwarzanie odpadów	X				X	X	X		X					
	Wprowadzanie ścieków do wody i do ziemi	X		X	X	X	X	X							
	Wykorzystanie zasobów środowiska	X		X	X			X			X		X		
	Zanieczyszczenie gleby i ziemi				X	X	X	X		X					
	Zmiany rzeźby					X	X			X	X		X		
	Emitowanie hałasu	X	X	X	X										
	Emitowanie pól elektromagnetycznych	X	X	X	X										
	Ryzyko wystąpienia awarii	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X				

źródło: matryca opracowana przez mgr inż. arch. kraj. Hannę Czajkowską, uzupełniona o wyszczególnione w ustawie elementy środowiska

Wpływ jaki wywiera rodzaj i charakter prowadzonej zabudowy na komponenty środowiska wymienione w ustawie oraz uwarunkowania wynikające z przeprowadzonej analizy, określono dla poszczególnych grup obszarów.

TERENY ZURBANIZOWANE

Grupa:	1. Tereny o strukturze płatowej obrębie Lutowisk (UM, MU, M) i Chmiela (MU)	2. Tereny kategorii M, MU o charakterze ulicowym położone na terenach rolnych (Chmiel, Zatwarnica, Dwernik, Dwerniczek...)	3. Tereny kategorii M, MU, UM o charakterze ulicowym położone w sąsiedztwie lasów (Dwernik, Dwerniczek, Pszczeliny, Wołowate, Smolnik...)
Znaczące oddziaływanie na:	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. W chwili obecnej teren jest w przeważającej części zainwestowany.</p> <p>Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania terenu (zwłaszcza w Chmielu) udział powierzchni biologicznie czynnej zmaleje. Zmieni się skład gatunkowy występujących na tym terenie roślin (w mniejszym stopniu zwierząt). Należy się spodziewać zwiększonego udziału gatunków związanych z sąsiedztwem siedlisk ludzkich oraz gatunków introdukowanych. W projekcie Studium dla terenów tych kategorii dokument ustala minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej w wysokości 40% lub 50% w przypadku terenów położonych w obrębie BdPN (Chmiel). Udział w tych terenach mają nasadzenia reprezentacyjne, towarzyszące domom mieszkalnym (ogrody i przedogórki) i turystycznym obiektom noclegowym.</p> <p>Tereny zdegradowane, niepielęgnowane, sąsiadujące z drogami porasta roślinność ruderalna.</p>	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. W chwili obecnej wyznaczone obszary są w dużej części użytkowane rolniczo a występująca w ich obrębie roślinność to głównie zbiorowiska segetalne i ruderalne towarzyszące uprawom polowym. W obrębie terenów odlogowanych lub wykorzystywanych jako użytki zielone występują zbiorowiska łąk i pastwisk o zwiększonym udziale ziół. W obrębie przydomowych ogrodów zwiększa się udział gatunków introdukowanych (zarówno obcego pochodzenia jak i niezgodne z siedliskiem), wzbogacając różnorodność gatunkową, ograniczając jednak różnorodność ekosystemów.</p> <p>Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania terenu obecna roślinność ulegnie przekształceniu – miejsce terenów otwartych i roślinności towarzyszącej zajmą tereny utwardzone z 50% (M) lub 40-50% (MU) minimalnym udziałem powierzchni biologicznie czynnej. Na obszarach tych zanikają gatunki wrażliwe (rzadkie, podlegające ochronie) oraz zwiększy się udział gatunków introdukowanych.</p> <p>Wzdłuż dróg, w sąsiedztwie placów i terenów zdegradowanych występują zbiorowiska roślinności ruderalnej.</p>	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. W chwili obecnej wyznaczone obszary są w dużej części użytkowane rolniczo a występująca w ich obrębie roślinność to głównie zbiorowiska segetalne i ruderalne towarzyszące uprawom polowym. W obrębie terenów odlogowanych lub wykorzystywanych jako użytki zielone występują zbiorowiska łąk i pastwisk o zwiększonym udziale ziół. W bezpośrednim sąsiedztwie występują półnaturalne zbiorowiska łąsne, wpływające na skład gatunkowy roślinności w obrębie wyznaczonych terenów. W nasadzeniach przydomowych dominują gatunki introdukowane (zarówno obcego pochodzenia jak i niezgodne z siedliskiem), wzbogacając różnorodność gatunkową, ograniczając jednak różnorodność ekosystemów. Introdukowane gatunki mogą migrować na obszary roślinności półnaturalnej (głównie jako samosiewy, w drugiej kolejności jako krzyżówki z gatunkami rodzimymi). W skrajnych przypadkach mogą wypierać niektóre gatunki krajowe.</p> <p>Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania istniejąca zabudowa zostanie uzupełniona w miejscach luk. Zwiększy się udział roślinności obcego pochodzenia i zagrożenia z nią związane.</p>
różnorodność biologiczną ²³	<p>Wprowadzana zabudowa na terenie Lutowiska ma na celu głównie uzupełnienie zabudowy już istniejącej i wzmocnienie struktury wielofunkcyjnego węzła. W przypadku Chmiela na terenach tych występuje pojedyncza zabudowa o charakterze rozproszonym.</p> <p>Mieszkańcy Lutowisk narażeni są na uciążliwości odkomunikacyjne, związane ze zwiększonym ruchem pojazdów i funkcjami miejscowości (główny ośrodek gminy). Są to emisje zanieczyszczeń (tlenek węgla, tlenki azotu, metale ciężkie), hałas oraz wibracje. W chwili obecnej ruch pojazdów nie jest intensywny, jednakże zainteresowanie turystyczne Bieszczadami stale wzrasta, w wyniku czego stopniowo będzie się zwiększał. W sytuacji tej wzrośnie oddziaływanie na mieszkańców terenów przyległych.</p> <p>Brak zorganizowanego systemu grzewczego stwarza konieczność instalacji pojedynczych źródeł ciepła, co wpływa na wzrost emisji zanieczyszczeń w okresie zimowym, negatywnie wpływając na mieszkańców. Przy utrudnionym przewietrzaniu oraz znacznej powierzchni wyznaczonych obszarów zainwestowanych uciążliwość emisji niskiej może się utrzymywać przez wiele godzin po zakończeniu spalania, migrując przez kolejne tereny mieszkaniowe. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłowni i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego).</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p>	<p>Wyznaczone obszary położone są w obrębie terenów otwartych i charakteryzuje je dość luźna zabudowa. Mieszkańcy obszarów położonych przy drogach wojewódzkich narażeni są na zwiększoną emisję hałasu, wibracje oraz zanieczyszczenia powietrza. W wyniku realizacji przewidzianego zagospodarowania (dogęszczenie istniejącej zabudowy) zwiększy się liczba mieszkańców narażonych na uciążliwości odkomunikacyjne.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p> <p>W okresie zimowym zwiększa się udział emisji niskiej. W chwili obecnej luźna zabudowa sprzyja łatwemu przewietrzaniu oraz zmniejsza oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Dogęszczenie zabudowy zwiększy ilość źródeł emisji oraz oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Ze względu na charakter zabudowy (zabudowa ulicowa w sąsiedztwie terenów otwartych z roślinnością niską, gdzie przewietrzanie nie jest utrudnione) oddziaływanie to nie będzie znaczące (ma mały zasięg i szybko ustaje).</p>	<p>Tereny te są częściowo zainwestowane. Zdecydowanie korzystnym dla ludzi jest sąsiedztwo lasów, wpływające na samopoczucie ludzi oraz stan aerosanitarny powietrza w obrębie terenów zamieszkałych. Należy przy tym zauważyć, że większość miejscowości sytuowana jest w dolinach, co przy sąsiedztwie lasu utrudnia przewietrzanie obszaru i sprzyja powstawaniu zastoisk zimnego, wilgotnego powietrza.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p> <p>W okresie zimowym zwiększa się udział emisji niskiej. W chwili obecnej luźna zabudowa sprzyja łatwemu przewietrzaniu oraz zmniejsza oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Dogęszczenie zabudowy zwiększy ilość źródeł emisji co przy ograniczonej możliwości przewietrzania zwiększy okres oddziaływania na sąsiednie domostwa i utrzymywanie się zanieczyszczeń nad obszarem zainwestowanym. Zanieczyszczenie to jest sezonowe, o ograniczonym zasięgu i ustaje po pewnym czasie.</p>
ludzi	<p>Wprowadzana zabudowa na terenie Lutowiska ma na celu głównie uzupełnienie zabudowy już istniejącej i wzmocnienie struktury wielofunkcyjnego węzła. W przypadku Chmiela na terenach tych występuje pojedyncza zabudowa o charakterze rozproszonym.</p> <p>Mieszkańcy Lutowisk narażeni są na uciążliwości odkomunikacyjne, związane ze zwiększonym ruchem pojazdów i funkcjami miejscowości (główny ośrodek gminy). Są to emisje zanieczyszczeń (tlenek węgla, tlenki azotu, metale ciężkie), hałas oraz wibracje. W chwili obecnej ruch pojazdów nie jest intensywny, jednakże zainteresowanie turystyczne Bieszczadami stale wzrasta, w wyniku czego stopniowo będzie się zwiększał. W sytuacji tej wzrośnie oddziaływanie na mieszkańców terenów przyległych.</p> <p>Brak zorganizowanego systemu grzewczego stwarza konieczność instalacji pojedynczych źródeł ciepła, co wpływa na wzrost emisji zanieczyszczeń w okresie zimowym, negatywnie wpływając na mieszkańców. Przy utrudnionym przewietrzaniu oraz znacznej powierzchni wyznaczonych obszarów zainwestowanych uciążliwość emisji niskiej może się utrzymywać przez wiele godzin po zakończeniu spalania, migrując przez kolejne tereny mieszkaniowe. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłowni i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego).</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p>	<p>Wyznaczone obszary położone są w obrębie terenów otwartych i charakteryzuje je dość luźna zabudowa. Mieszkańcy obszarów położonych przy drogach wojewódzkich narażeni są na zwiększoną emisję hałasu, wibracje oraz zanieczyszczenia powietrza. W wyniku realizacji przewidzianego zagospodarowania (dogęszczenie istniejącej zabudowy) zwiększy się liczba mieszkańców narażonych na uciążliwości odkomunikacyjne.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p> <p>W okresie zimowym zwiększa się udział emisji niskiej. W chwili obecnej luźna zabudowa sprzyja łatwemu przewietrzaniu oraz zmniejsza oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Dogęszczenie zabudowy zwiększy ilość źródeł emisji oraz oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Ze względu na charakter zabudowy (zabudowa ulicowa w sąsiedztwie terenów otwartych z roślinnością niską, gdzie przewietrzanie nie jest utrudnione) oddziaływanie to nie będzie znaczące (ma mały zasięg i szybko ustaje).</p>	<p>Tereny te są częściowo zainwestowane. Zdecydowanie korzystnym dla ludzi jest sąsiedztwo lasów, wpływające na samopoczucie ludzi oraz stan aerosanitarny powietrza w obrębie terenów zamieszkałych. Należy przy tym zauważyć, że większość miejscowości sytuowana jest w dolinach, co przy sąsiedztwie lasu utrudnia przewietrzanie obszaru i sprzyja powstawaniu zastoisk zimnego, wilgotnego powietrza.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p> <p>W okresie zimowym zwiększa się udział emisji niskiej. W chwili obecnej luźna zabudowa sprzyja łatwemu przewietrzaniu oraz zmniejsza oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Dogęszczenie zabudowy zwiększy ilość źródeł emisji co przy ograniczonej możliwości przewietrzania zwiększy okres oddziaływania na sąsiednie domostwa i utrzymywanie się zanieczyszczeń nad obszarem zainwestowanym. Zanieczyszczenie to jest sezonowe, o ograniczonym zasięgu i ustaje po pewnym czasie.</p>

²³ Przez różnorodność biologiczną rozumie się różnorodność gatunkową i siedliskową oraz liczebność gatunków.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

zwierzęta	<p>Wyznaczone obszary w obrębie Lutowisk zlokalizowane są na terenach zurbanizowanych. Występujące tu zwierzęta związane są z siedzibami ludzkimi, jak ptaki, gryzonie i zwierzęta białe. W Chmielu aktualna zabudowa jest dużo luźniejsza, co sprzyja występowaniu zwierząt związanych z terenami otwartymi łąk, pastwisk i upraw polowych. Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania występujące gatunki ograniczą się do tych związanych z siedzibami ludzkimi.</p> <p>Zwierzęta na obszarach tych narażone są na występowanie hałasu oraz emisje zanieczyszczeń ze spalania paliw (komunikacyjne oraz emisja niska w ziemi).</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na zwierzęta występujące na tym terenie i obszarach sąsiednich.</p>	<p>Wyznaczone obszary stanowią luźną zabudowę ulicową a występujące na tych terenach zwierzęta związane są głównie z siedzibami ludzkimi w mniejszym stopniu obszarami otwartymi łąk i pól (ptaki, gryzonie, drobni drapieżnicy, zwierzęta gospodarskie i zwierzęta białe). Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania występujące gatunki ograniczą się do tych związanych z siedzibami ludzkimi.</p> <p>Na obszarach tych zwierzęta narażone są na występowanie hałasu oraz emisje zanieczyszczeń (niską w okresie zimowym oraz emisje komunikacyjne). Wpływ emisji dotyczy terenów bezpośrednio przyległych i jest nieznaczny.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na zwierzęta występujące na tym terenie i obszarach sąsiednich.</p> <p>Rozciągnięte na znacznej długości tereny zabudowy ulicowej ograniczają możliwości migracyjne zwierząt.</p>	<p>W chwili obecnej wyznaczone obszary są częściowo zainwestowane. W związku z sąsiedztwem terenów leśnych na obszarach tych poza gatunkami związanymi z siedzibami ludzkimi występują gatunki zwierząt leśnych i granicy polno-leśnej, czasem zwierzyna gruba. Zwierzęta zachęcać mogą pozostawiane w obejściu śmieci i resztki jedzenia. Wprowadzenie dalszej zabudowy wpłynie przede wszystkim na ograniczenie możliwości migracyjnych zwierząt większych (brak możliwości wyjścia z lasu od strony zabudowy, przy niewłaściwym kształtowaniu ogrodzeń może dotyczyć nawet drobnych zwierząt). Istotne dla ułatwienia przemieszczania się zwierząt drobnych jest pozostawienie prześwietu w ogrodzeniach pozwalającego na migrację drobnych ssaków, w przypadku stosowania podmurówki (niewskazane) pozostawienie przejść dla gadów i płazów w postaci np. rur PCV.</p> <p>Poza ograniczeniem możliwości migracyjnych zwierzęta tego obszaru i terenów przyległych narażone są na uciążliwość wynikającą z rozwoju zabudowy – jak hałas, emisję niską w okresie zimowym. Przy czym niewielka powierzchnia obszarów (a tym samym ilość mieszkańców) niwelują tę uciążliwość.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na zwierzęta występujące na tym terenie i obszarach sąsiednich.</p>
rośliny ²⁴	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. W obrębie nieużytków i łąk występują zbiorowiska półnaturalne ze zwiększonym udziałem ziół, utrzymujące się w wyniku działalności człowieka. Realizacja zapisów Studium przekształci teren w obszar zurbanizowany o zwiększonym udziale gatunków obcego pochodzenia (w nasadzeniach przydomowych i ogrodach).</p> <p>Roślinność na tych obszarach narażona jest na emisje zanieczyszczeń (głównie emisję niską w okresie zimowym) oraz degradację w wyniku użytkowania przez mieszkańców terenu (uszkodzenia mechaniczne roślinności, zadeptywanie, zaśmiecenie i zanieczyszczenie). Wprowadzenie zabudowy wpłynie na wzrost emisji niskiej oraz zmianę poziomu wód gruntowych. Wskazane jest odprowadzanie wód opadowych do gruntu.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na rośliny.</p>	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. Obszary są częściowo zainwestowane a występująca na terenie roślinność to półnaturalne łąki i pastwiska, upraw polowych i roślin im towarzyszących oraz roślinność towarzysząca siedzibom ludzkim (nasadzenia przydomowe oraz roślinność ruderalna). Realizacja zapisów Studium zwiększy zainwestowanie na tym terenie. Wprowadzana zabudowa ma różny charakter zależnie od kategorii przeznaczenia terenu – od działek 600m2 dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej i usługowej poza BdPN, 1500m2 w BdPN oraz działek min. 1000m2 (preferowane 2000m2) dla terenów kategorii M), wraz ze wskaźnikiem powierzchni biologicznie czynnej (40-50%) wpływa to na stopień zachowania lub zmian w roślinności danego obszaru. Zwiększy się udział roślinności obcego pochodzenia w nasadzeniach przydomowych. Roślinność na tych obszarach narażona jest na emisje zanieczyszczeń (głównie emisję niską w okresie zimowym) oraz degradację w wyniku użytkowania przez mieszkańców terenu (uszkodzenia mechaniczne roślinności, zadeptywanie, zaśmiecenie i zanieczyszczenie). Przewidywana zabudowa, choć zwarta, ma charakter ulicowy a nie płatowy i nie wpłynie znacząco na zmianę poziomu wód gruntowych, oddziałując pośrednio na zaadaptowaną roślinność – drzewa i krzewy.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na rośliny.</p>	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. Aktualnie tereny te pokrywa roślinność zbiorowisk półnaturalnych łąk i pastwisk z udziałem migrujących gatunków leśnych, upraw polowych i roślin im towarzyszących oraz roślinność towarzysząca siedzibom ludzkim. W wyniku realizacji zagospodarowania przewidzianego w Studium zwiększy się udział nasadzeń zieleni urządzonej, z udziałem gatunków obcego pochodzenia.</p> <p>Roślinność na tych obszarach narażona jest na degradację w wyniku użytkowania przez mieszkańców terenu (uszkodzenia mechaniczne roślinności, zadeptywanie, zaśmiecenie i zanieczyszczenie) oraz emisję niską w okresie zimowym. Przy czym niewielka powierzchnia obszarów (a tym samym ilość mieszkańców) niwelują możliwość oddziaływania do wyznaczonych terenów i obszarów bezpośrednio przyległych.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na rośliny.</p>
woda	<p>Mieszkańcy Lutowisk korzystają z gminnej sieci wodociągowej (95% wsi). W Chmielu korzysta się z indywidualnych studni. Oczyszczanie ścieków odbywa się w kilkunastu lokalnych oczyszczalniach ścieków. W Lutowiskach z oczyszczalni korzysta 60% mieszkańców, w Chmielu 30%. Poziom skanalizowania gminy wpływa negatywnie na jakość wód: możliwość przenikania zanieczyszczeń do gleb i wód gruntowych, w przypadku Chmielu zanieczyszczenia wód Sanu. W miarę zwiększania się obszarów skanalizowanych wpływ na jakość wód będzie malał.</p> <p>Lokalnie na poziom wód gruntowych może wpływać udział powierzchni utwardzonych na wyznaczonych obszarach. Wskazane jest odprowadzanie wód opadowych do gruntu (w razie konieczności po wcześniejszym podczyszczeniu).</p>	<p>Wprowadzana zabudowa ma niewielką powierzchnię. Należy się spodziewać niewielkich zmian w poziomie wód gruntowych w związku z prowadzeniem prac budowlanych. Niektóre miejscowości mają dostęp do gminnego wodociągu (np. Zatwarnica – 100%). W pozostałych miejscowościach korzysta się z indywidualnych studni. Oczyszczanie ścieków odbywa się w kilkunastu lokalnych oczyszczalniach ścieków. W Zatwarnicy z oczyszczalni korzysta 40% mieszkańców, w Dwerniczku 80%, w Chmielu 30%. Poziom skanalizowania gminy wpływa negatywnie na jakość wód: możliwość przenikania zanieczyszczeń do gleb i wód gruntowych, w przypadku miejscowości położonych nad brzegiem Sanu (Dwerniczek, Chmiel) zanieczyszczenia wód rzeki. W miarę zwiększania się obszarów skanalizowanych wpływ na jakość wód będzie malał.</p>	<p>Wprowadzana zabudowa ma niewielką powierzchnię. Należy się spodziewać niewielkich zmian w poziomie wód gruntowych w związku z prowadzeniem prac budowlanych. Wskazane jest odprowadzanie wód opadowych do gruntu.</p> <p>Niektóre miejscowości mają dostęp do gminnego wodociągu (np. Zatwarnica – 100%). W pozostałych miejscowościach korzysta się z indywidualnych studni. Oczyszczanie ścieków odbywa się w kilkunastu lokalnych oczyszczalniach ścieków. W Zatwarnicy z oczyszczalni korzysta 40% mieszkańców, w Dwerniczku 80%, w Szczelinach 100%. Poziom skanalizowania gminy wpływa negatywnie na jakość wód: możliwość przenikania zanieczyszczeń do gleb i wód gruntowych, w przypadku miejscowości położonych nad brzegiem Sanu (Dwerniczek)</p>

²⁴ Poprzez **roślinność** rozumie się wpływ na stan roślinności.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

	Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość wód.	Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość wód.	zanieczyszczenia wód rzeki. W miarę zwiększania się obszarów skanalizowanych wpływ na jakość wód będzie malał. Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość wód.
powietrze	Zwiększenie gęstości zabudowy i związany z tym wzrost liczby mieszkańców wpłynie na zwiększenie ilości zanieczyszczeń komunikacyjnych. Brak ogólnego systemu grzewczego stwarza konieczność instalacji pojedynczych źródeł ciepła (przysiadanie paleniska, kotłowni) co wpływa na wzrost emisji zanieczyszczeń w okresie zimowym. Rodzaj i skład zanieczyszczeń zależy od stosowanego paliwa opałowego. Przy utrudnionym przewietrzaniu oraz znacznej powierzchni obszarów zainwestowanych uciążliwość emisji niskiej może się utrzymywać przez wiele godzin po zakończeniu spalania, migrując przez tereny mieszkaniowe. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłów i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego). Na jakość powietrza w obrębie zabudowy wpływ ma również komunikacja kołowa i związana z nią emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw. Przyrost liczby mieszkańców oraz sezonowo zwiększający się ruch turystyczny wpłynie na wzrost emisji zanieczyszczeń na tym obszarze. Oddziaływanie ma charakter lokalny i ogranicza się do terenu samych miejscowości, nie wpływa na jakość powietrza terenów sąsiednich. Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość powietrza.	Wyznaczone obszary mogą negatywnie wpływać na jakość powietrza w okresie zimowym w wyniku wzrostu emisji niskiej. Ze względu na charakter zabudowy i położenie w obrębie terenów otwartych, oddziaływanie to jest krótkotrwałe i o niewielkim natężeniu, dotyczy terenów bezpośrednio przyległych. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłów i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego). Na jakość powietrza w obrębie zabudowy wpływ ma również komunikacja kołowa i związana z nią emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw. Przyrost liczby mieszkańców oraz sezonowo zwiększający się ruch turystyczny wpłynie na wzrost emisji zanieczyszczeń na tym obszarze. Oddziaływanie ma charakter lokalny i ogranicza się do terenu samych miejscowości, nie wpływa na jakość powietrza terenów sąsiednich. Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość powietrza.	Wyznaczone obszary mogą negatywnie wpływać na jakość powietrza w okresie zimowym w wyniku wzrostu emisji niskiej. Ze względu na charakter zabudowy i położenie w dolinach osłoniętych lasami, przewietrzanie obszarów może być utrudnione. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłów i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego). Na jakość powietrza w obrębie zabudowy wpływ ma również komunikacja kołowa i związana z nią emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw. Przyrost liczby mieszkańców oraz sezonowo zwiększający się ruch turystyczny wpłynie na wzrost emisji zanieczyszczeń na tym obszarze. Oddziaływanie ma charakter lokalny i ogranicza się do terenu samych miejscowości, nie wpływa na jakość powietrza terenów sąsiednich. Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość powietrza.
powierzchnię ziemi ²⁵	Wprowadzane zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym trwale przekształcą pokrycie terenu i profile glebowe. Problem stanowi słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i związana z tym możliwość przenikania zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb. W obrębie wyznaczonych obszarów dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych, które nie będą znacząco oddziaływać na jakość gleb. Na wyznaczonych obszarach nie występują gleby organiczne.	Wprowadzane zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym trwale przekształcą pokrycie terenu i profile glebowe. Zmianie nie ulega rzeźba terenu. Problem stanowi słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i związana z tym możliwość przenikania zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb. W obrębie wyznaczonych obszarów dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych, które nie będą znacząco oddziaływać na jakość gleb. Na wyznaczonych obszarach nie występują gleby organiczne.	Wprowadzane zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym trwale przekształcą pokrycie terenu i profile glebowe. Rzeźba terenu nie ulega zmianie. Problem stanowi słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i związana z tym możliwość przenikania zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb. Ewentualne oddziaływanie będzie się zmniejszać wraz z rozwojem sieci kanalizacyjnej. W obrębie wyznaczonych obszarów dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych, które nie będą znacząco oddziaływać na jakość gleb. Na wyznaczonych obszarach nie występują gleby organiczne.
krajobraz ²⁶	W obrębie wyznaczonych obszarów rzeźba terenu nie ulega znaczącym przekształceniom. Wysokość zabudowy Studium ogranicza do 3 kondygnacji w obrębie Lutowisk i 2 kondygnacji w Chmielcu, ogranicza dowolność w tym zakresie oraz negatywne wpływy na krajobraz wizualny Zapisy dotyczące wysokości zabudowy nie dotyczą obiektów technicznych.	W obrębie wyznaczonych obszarów rzeźba terenu nie ulega znaczącym przekształceniom. Wysokość zabudowy Studium ogranicza do 3 kondygnacji a w obrębie BdPN do 2 kondygnacji, ogranicza dowolność w tym zakresie oraz negatywne wpływy na krajobraz wizualny Zapisy dotyczące wysokości zabudowy nie dotyczą obiektów technicznych.	W obrębie wyznaczonych obszarów rzeźba terenu nie ulega znaczącym przekształceniom. Wprowadzone ograniczenia liczby kondygnacji nowo powstającej zabudowy do 2 (w obrębie BdPN) lub 3 kondygnacji naziemnych ogranicza dowolność w tym zakresie oraz negatywne wpływy na krajobraz wizualny. Zapisy dotyczące wysokości zabudowy nie dotyczą obiektów technicznych.
klimat	Wprowadzana zabudowa w Lutowiskach ma na celu uzupełnienie już istniejącej zabudowy. W Chmielcu zmiany mają dużo większy zasięg. Poprzez dogęszczenie zabudowy zmianie ulegną proporcje terenów zabudowanych do terenów otwartych oraz warunki nasłonecznienia, przewietrzania i wilgotności. Wielkość i rodzaj wpływu zależy od charakteru zabudowy (Studium dopuszcza zabudowę jednorodzinna, małe domy mieszkalne na cele turystyczne oraz na terenach UM	Wprowadzana zabudowa skupia się wzdłuż dróg w terenie otwartym, nie tworząc dużych, zwartych obszarów zabudowy. Jej oddziaływanie na klimat jest minimalne, ogranicza się do powierzchni zabudowy pojedynczej działki.	Wyznaczone obszary zajmują niewielką powierzchnię i położone są w obrębie terenów leśnych. Ich wpływ na klimat lokalny jest znikomy i ogranicza się do lokalnych zmian w nasłonecznieniu w okresie zimowym w czasie wzrostu emisji niskiej. Oddziaływanie ogranicza się do poszczególnych działek, nie oddziałując na tereny przyległe.

²⁵ Poprzez **powierzchnię ziemi** rozumie się glebę i jej jakość, gleby organiczne, gleby klas chronionych oraz rzeźbę terenu.

²⁶ Przez **krajobraz** rozumie się pokrycie terenu oraz rzeźbę terenu.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

	zabudowę wielorodzinną). W związku z dużym udziałem powierzchni utwardzonych (udział powierzchni biologicznie czynnej wynosi 40% lub 50%) na terenach tych można się spodziewać zwiększonej amplitudy temperatur oraz zmniejszonej wilgotności powietrza. Minimalizować zmiany w wilgotności powietrza może odpowiednie kształtowanie szaty roślinnej w obrębie powierzchni biologicznie czynnej z wykorzystaniem drzew i krzewów (w Chmielu w chwili obecnej są to tereny rolne z niewielkim udziałem roślinności wysokiej).		
zasoby naturalne ²⁷	W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występują udokumentowane złoża surowców.	W Dwerniku i Zatwarnicy występują tereny górnicze. Znajdują się tam istniejące i zlikwidowane otwory górnicze, od których obowiązuje zachowanie strefy ochronnej: w odległości 5m od otworu zlikwidowanego oraz 50m od otworu czynnego. W strefie obowiązuje zakaz zabudowy.	W Dwerniku występują tereny górnicze. Znajdują się tam istniejące i zlikwidowane otwory górnicze, od których obowiązuje zachowanie strefy ochronnej: w odległości 5m od otworu zlikwidowanego oraz 50m od otworu czynnego. W strefie obowiązuje zakaz zabudowy.
zabytki	Zarówno w Lutowiskach jak i Chmielu występują obiekty ujęte w rejestrze zabytków (obiekty sakralne oraz stacja WOP). Sposób zagospodarowanie obiektów podlega wymaganiom konserwatorskim, wynikającym z przepisów odrębnych. W Lutowiskach do gminnej ewidencji zabytków wpisany jest żydowski kirkut. Na stan zachowania tych obiektów, w związku z położeniem w obrębie zwartej zabudowy, wpływa emisja niska w okresie zimowym, zanieczyszczenia oraz wibracje związane z ruchem komunikacyjnym. W związku z sezonowością emisji niskiej oraz małym natężeniem ruchu kołowego na tym terenie oddziaływanie to nie jest znaczące. Natężenie ruchu na drogach może wzrosnąć wraz ze wzrostem ruchu turystycznego na terenie gminy (zjawisko również o natężeniu sezonowym). W obu miejscowościach występują liczne stanowiska archeologiczne – 12 w Lutowiskach i 7 w Chmielu. W granicach stanowisk utworzono strefy ochrony archeologicznej. Podejmowane w obrębie strefy działania wymagają współpracy w właściwym organem ochrony zabytków oraz przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych przed rozpoczęciem prac ziemnych.	W Dwerniku znajduje się dawna cerkiew (obecnie kościół) wpisana do rejestru zabytków. W ewidencji zabytków ujęte są cmentarze w Dwerniku i Zatwarnicy. Obiekty narażone są na emisje zanieczyszczeń (niską i komunikacyjną), przy czym (w związku z sezonowością emisji niskiej oraz małym natężeniem ruchu kołowego na tym terenie) oddziaływanie to nie jest znaczące. W Zatwarnicy, Dwerniku i Chmielu występują liczne stanowiska archeologiczne. W granicach stanowisk utworzono strefy ochrony archeologicznej. Podejmowane w obrębie strefy działania wymagają współpracy w właściwym organem ochrony zabytków oraz przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych przed rozpoczęciem prac ziemnych.	W ewidencji zabytków ujęte są cmentarze w Zatwarnicy i Wołosatym. Obiekty narażone są na emisje zanieczyszczeń (niską i komunikacyjną), przy czym (w związku z sezonowością emisji niskiej oraz małym natężeniem ruchu kołowego na tym terenie) oddziaływanie to nie jest znaczące. W obrębie wyznaczonych terenów (np. w Dwerniku, Smolniku, Wołosatym) występują stanowiska archeologiczne. W granicach stanowisk utworzono strefy ochrony archeologicznej. Podejmowane w obrębie strefy działania wymagają współpracy w właściwym organem ochrony zabytków oraz przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych przed rozpoczęciem prac ziemnych.
dobra materialne ²⁸	Wyznaczone obszary leżą poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi. W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi. Wyznaczone obszary nie wykazują znaczącego negatywnego oddziaływania na dobra materialne. Na zachowanie dóbr materialnych wpływa emisja niska w okresie zimowym, zanieczyszczenia komunikacyjne oraz wibracje. W związku z nasileniem ruchu kołowego oddziaływanie to jest nieznaczne.	Wyznaczone obszary leżą poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi. W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi. Wyznaczone obszary nie wykazują znaczącego negatywnego oddziaływania na dobra materialne. Na zachowanie dóbr materialnych wpływa emisja niska w okresie zimowym, zanieczyszczenia komunikacyjne oraz wibracje. W związku z nasileniem ruchu kołowego oddziaływanie to jest nieznaczne.	Wyznaczone obszary leżą poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi. W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi. Wyznaczone obszary nie wykazują znaczącego negatywnego oddziaływania na dobra materialne. Na zachowanie dóbr materialnych wpływa emisja niska w okresie zimowym, zanieczyszczenia komunikacyjne oraz wibracje. W związku z nasileniem ruchu kołowego oddziaływanie to jest nieznaczne.
Zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy	Wyznaczone obszary w Lutowiskach położone są na terenie znacząco przekształconym (jak występująca roślinność i zwierzęta, powierzchnia ziemi). Zabudowa w Chmielu ma charakter rozproszony, który ulegnie zmianie w wyniku realizacji zapisów Studium. Przyszłe oddziaływanie dotyczy głównie wpływu na organizmy żywe – ludzi, zwierzęta, rośliny poprzez emisje zanieczyszczeń oraz hałas. Duże obszary mieszkaniowe/mieszkaniaowo-usługowe dodatkowo wpływają na stan wód gruntowych i jakość powietrza oraz trwale zmieniają gleby na tym terenie.	Wyznaczone obszary poprzez emisję niską mogą oddziaływać głównie na organizmy żywe – ludzi, zwierzęta, rośliny. Zanieczyszczenie powietrza może też wpływać na zachowanie obiektów zabytkowych wpisanych do ewidencji lub rejestru zabytków. Oddziaływanie to jest nieznaczne i krótkotrwałe (wynika z łatwości przewietrzania analizowanych obszarów zabudowy).	Wyznaczone obszary ze względu na powierzchnię oraz gęstość zabudowy oddziałują na poszczególne komponenty środowiska w sposób minimalny. Dotyczy to w głównej mierze emisji niskiej w okresie zimowej wpływającej krótkotrwałe i lokalnie na jakość powietrza i organizmy żywe.

²⁷ Poprzez zasoby naturalne rozumie się udokumentowane złoża surowców.

²⁸ Poprzez dobra materialne rozumie się budynki, budowle i drogi.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

TERENY ZURBANIZOWANE

Grupa:	4. Niewielkie powierzchniowo obszary różnych kategorii przeznaczenia terenu, położone na terenach otwartych lub w sąsiedztwie lasów	5. Tereny aktywności gospodarczej i obszary powierzchniowej eksploatacji kopalni	6. Tereny infrastruktury technicznej - Tereny komunikacji drogowej, parkingi
Znaczące oddziaływanie na:			
różnorodność biologiczną ²⁹	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. W chwili obecnej obszary są częściowo zainwestowane. W obrębie terenów odlogowanych lub wykorzystywanych jako użytki zielone występują zbiorowiska łąk i pastwisk o zwiększonym udziale ziół. W obrębie przydomowych ogrodów zwiększa się udział gatunków introdukowanych, wzbogacając różnorodność gatunkową, ograniczając jednak różnorodność ekosystemów.</p> <p>Po zrealizowaniu przewidzianego zagospodarowania terenu obecna roślinność ulegnie przekształceniu – miejsce upraw polowych i roślinności towarzyszącej zajmą tereny utwardzone z 40-50% (zależnie od kategorii i położenia w obrębie lub poza BdPN) minimalnym udziałem powierzchni biologicznie czynnej. Na obszarach tych będą zanikać gatunki wrażliwe (rzadkie, podlegające ochronie) oraz zwiększy się udział gatunków introdukowanych.</p>	<p>Na obszarach powierzchniowej eksploatacji kopalni dochodzi do znacznego zmniejszenia różnorodności biologicznej w skutek zmian w pokryciu terenu. Ograniczeniu ulega zarówno występująca na tym terenie roślinność jak i zwierzęta (ograniczenie żerowisk i możliwości migracyjnych). Podczas prowadzenia prac eksploatacyjnych pojawiają się (w zależności od etapu prac) gatunki pionierskie i/lub roślinność ruderalna. Po zaprzestaniu eksploatacji i rekultywacji stopniowemu odtworzeniu powinna ulec różnorodność biologiczna, podobnie powrócić powinny zwierzęta. Odtworzeniu gatunkowemu sprzyać będzie naturalna sukcesja wspomagana przez sąsiadujące tereny leśne.</p> <p>Na pozostałych terenach aktywności gospodarczej również dochodzi do zmian w składzie gatunkowym i uproszczeniu występujących zbiorowisk, zmiany te nie są jednak tak drastyczne jak przy powierzchniowej eksploatacji.</p>	<p>Tereny komunikacyjne mają charakter liniowy i przecinają różne zbiorowiska roślinne występujące na terenie gminy. W bezpośrednim sąsiedztwie obszarom tym towarzyszy roślinność ruderalna oraz w mniejszym stopniu zbiorowiska półnaturalne łąk i pastwisk.</p>
ludzi	<p>Wyznaczone obszary położone są w obrębie terenów otwartych i charakteryzuje je luźna zabudowa. Mieszkańcy obszarów położonych przy drogach narażeni są na zwiększoną emisję hałasu, wibracje, zanieczyszczenia powietrza.</p> <p>W okresie zimowym zwiększa się udział emisji niskiej. Niewielka powierzchnia obszarów oraz położenie w terenach otwartych sprzyja łatwemu przewietrzaniu oraz zmniejsza oddziaływanie na sąsiednie domostwa. Oddziaływanie to nie będzie znaczące (emisji ma mały zasięg i szybko ustaje).</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na mieszkańców terenu i obszarów sąsiednich.</p>	<p>Negatywne oddziaływanie na ludzi dotyczy hałasu oraz możliwości pylenia (związanego z pracami prowadzonymi przy wydobyciu lub cięciu drewna w tartaku) i dotyczy terenów bezpośrednio przyległych. Oddziaływanie jest czasowe, ogranicza się do godzin pracy zakładu. W przypadku kopalni ustanie w momencie zakończenia wydobycia i przeprowadzenia rekultywacji.</p>	<p>Mieszkańcy obszarów przyległych do terenów komunikacji drogowej i parkingów narażeni są na wzmożony hałas, wibracje oraz zanieczyszczenie powietrza (w tym metalami ciężkimi). Nasilenie oddziaływania zależy w głównej mierze od klasy drogi i związanym z nią nasileniem ruchu – największe występuje na drogach wojewódzkich i w głównych miejscowościach turystycznych gminy. Sezonowo wzrasta, wraz ze wzrostem liczby turystów w gminie. Działania mające na celu ograniczenie hałasu dotyczą głównie modernizacji nawierzchni.</p>
zwierzęta	<p>Wyznaczone obszary stanowią luźną zabudowę a występujące na tych terenach zwierzęta związane z siedzibami ludzkimi (ptaki, gryzonie, drobni drapieżnicy, zwierzęta gospodarskie). W związku z sąsiedztwem terenów leśnych i otwartych na obszarach tych poza gatunkami związanymi z siedzibami ludzkimi występują gatunki zwierząt leśnych i granicy polno-leśnej.</p> <p>Na obszarach tych zwierzęta narażone są na występowanie hałasu oraz emisje zanieczyszczeń (niską w okresie zimowym oraz emisje komunikacyjne). Wpływ emisji dotyczy terenów bezpośrednio przyległych i jest nieznaczny.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na zwierzęta występujące na tym terenie i obszarach sąsiednich.</p>	<p>Negatywny wpływ na zwierzęta dotyczy głównie hałasu oraz w przypadku kopalni ograniczenia możliwości migracji (szczególnie ze względu na sąsiedztwo z terenami leśnymi). Oddziaływanie hałasu jest czasowe, ogranicza się do godzin pracy zakładu. W przypadku kopalni ustanie w momencie zakończenia wydobycia i przeprowadzenia rekultywacji.</p> <p>Obszar kopalni położony jest częściowo na terenach leśnych, pozostałe obszary AG przylegają do terenów leśnych. Ich użytkowanie ogranicza możliwość bytowania i migracji zwierząt. Ograniczenie (dotyczące kopalni) stopniowo zniknie w momencie zakończenia eksploatacji i przeprowadzeniu rekultywacji terenu – proces rekultywacji i przywrócenia pierwotnych warunków bytowania zwierząt wymagać będzie kilku-kilkunastu miesięcy pracy. Całkowite odtworzenie nawet lat (w związku m.in. z czasem wzrostu drzew).</p>	<p>Negatywny wpływ obszarów komunikacji na zwierzęta dotyczy hałasu, wibracji, zanieczyszczenia powietrza (w tym metalami ciężkimi). Dodatkowo obszary komunikacji stanowią bariery migracyjne dla swobodnego przemieszczania się zwierząt. Nasilenie negatywnego oddziaływania zależy w głównej mierze od klasy drogi i związanym z nią natężeniem ruchu/szerokością pasa drogowego. Ruch kołowy w gminie wzrasta sezonowo, wraz ze zwiększoną liczbą turystów.</p>

²⁹ Przez różnorodność biologiczną rozumie się różnorodność gatunkową i siedliskową oraz liczebność gatunków.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

<p>rośliny³⁰</p>	<p>Na wyznaczonych obszarach roślinność naturalna nie występuje. Obszary są częściowo zainwestowane a występująca na terenie roślinność to półnaturalne łąki i pastwiska, upraw polowych i roślin towarzyszących oraz roślinność towarzysząca siedzibom ludzkim (nasadzenia przydomowe oraz roślinność ruderalna). Realizacja zapisów Studium zwiększy zainwestowanie na tym terenie. Zwiększy się udział roślinności obcego pochodzenia w nasadzeniach przydomowych.</p> <p>Roślinność na tych obszarach narażona jest na emisje niską w okresie zimowym oraz degradację w wyniku użytkowania przez mieszkańców terenu (uszkodzenia mechaniczne roślinności, zdeptywanie, zaśmiecenie i zanieczyszczenie). Oddziaływanie w obu przypadkach jest niewielkie, ogranicza się do wyznaczonych obszarów i terenów bezpośrednio przyległych.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na rośliny.</p>	<p>Obszary położone są częściowo na terenach leśnych. Ich użytkowanie powoduje degradację istniejącej na tym terenie roślinności oraz zmienia warunki wodne pośrednio wpływając na roślinność na terenach przyległych (w przypadku kopalni roślinność narażona jest na stres wodny związany z lejem depresyjnym wokół kopalni). Po zamknięciu kopalni i przeprowadzeniu prac rekultywacyjnych roślinność obszaru zostanie częściowo odtworzona.</p>	<p>Negatywny wpływ obszarów komunikacji na rośliny dotyczy zanieczyszczenia powietrza (w tym metalami ciężkimi). Nasilenie oddziaływania zależy w głównej mierze od klasy drogi i związanym z nią nasileniem ruchu. Ruch kołowy w gminie wzrasta sezonowo, wraz ze zwiększoną liczbą turystów.</p>
<p>woda</p>	<p>Wprowadzana zabudowa ma niewielką powierzchnię. Należy się spodziewać niewielkich zmian w poziomie wód gruntowych w związku z prowadzeniem prac budowlanych. Położenie w odległości od obszarów zainwestowanych niesie ze sobą konieczność użytkowania indywidualnych studni głębinowych. Wskazane jest odprowadzanie wód opadowych do gruntu.</p> <p>Negatywnie na jakość wód wpływa poziom skanalizowania gminy i wynikająca z niego możliwość przenikania zanieczyszczeń do gleb i wód gruntowych. W miarę zwiększania się obszarów skanalizowanych wpływ na jakość wód będzie mały.</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość wód.</p>	<p>W przypadku kopalni, w związku ze zmianą pokrycia terenu, naruszeniem powierzchni ziemi oraz prowadzeniu prac wydobywczych, obniżeniu ulega zwierciadło wód podziemnych. Zasięg oddziaływania zależy od wielkości odkrytki. Wysokość zwierciadła wód podziemnych po zakończeniu eksploatacji zależy od przyjętego kierunku rekultywacji (w tym ewentualnego wyrównania terenu, wprowadzeniu lub braku nasadzeń, przeznaczenia pod stawy itp.).</p> <p>Na jakość wód podziemnych może wpływać sortowania odpadów w Smolniku a dokładnie przenikanie w głąb gleb do wód gruntowych zanieczyszczeń pochodzących z odpadów komunalnych. Pozostałe obszary AG, poza zmianą pokrycia terenu częściowym jego utwardzeniem (ograniczenie zasilania przesiąkaniem wód opadowych) nie będą oddziaływały na stan i jakość wód podziemnych.</p>	<p>Zagrożeniem dla jakości wód jest spływ powierzchniowy zanieczyszczeń z jezdni (w tym substancji ropopochodnych oraz związków metali ciężkich). Oddziaływanie dotyczy terenów bezpośrednio przyległych.</p>
<p>powietrze</p>	<p>Wyznaczone obszary mogą negatywnie wpływać na jakość powietrza w okresie zimowym w wyniku wzrostu emisji niskiej. Ze względu na charakter zabudowy oddziaływanie to jest krótkotrwałe i o niewielkim natężeniu, dotyczy terenów bezpośrednio przyległych. Minimalizować negatywne oddziaływanie można poprzez modernizację kotłowni i kotłowni oraz stosowanie czystszych paliw. Studium w przyszłości przewiduje również gazyfikację gminy (aktualnie gmina położona jest poza zasięgiem gazu przewodowego).</p> <p>Zgodnie z przeznaczeniem terenu projekt Studium dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych. Nie będą tu występowały większe źródła zanieczyszczeń mogące wpływać na jakość powietrza.</p>	<p>W okresie prowadzenia wydobycia występuje emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych ze sprzętu obsługującego kopalnię oraz pyłów. Pyły towarzyszą również pracy tartaku w miejscowości Proście. Oddziaływanie jest okresowe (związane z czasem pracy zakładu lub kopalni oraz harmonogramem wydobycia). Z sortownią odpadów w Smolniku związane jest występowanie uciążliwości zapachowych.</p>	<p>Negatywne oddziaływanie obszarów tej kategorii dotyczy zanieczyszczenia powietrza (w tym metalami ciężkimi). Oddziaływanie dotyczy terenów bezpośrednio przyległych.</p>
<p>powierzchnię ziemi³¹</p>	<p>Wprowadzane zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym trwale przekształcają pokrycie terenu i profile glebowe. Zmianie nie ulega rzeźba terenu.</p> <p>Problem stanowi słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna i związana z tym możliwość przenikania zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb.</p> <p>W obrębie wyznaczonych obszarów dopuszcza jedynie lokalizację usług nieuciążliwych, które nie będą znacząco oddziaływać na jakość gleb.</p> <p>Na wyznaczonych obszarach nie występują gleby organiczne.</p>	<p>Wprowadzane zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym przekształcają pokrycie terenu i profile glebowe.</p> <p>Prowadzone prace nie powinny wpływać na jakość gleb (za wyjątkiem sortowni odpadów, w której może dochodzić do przenikania zanieczyszczeń w głąb gleb).</p> <p>Na wyznaczonych obszarach nie występują gleby organiczne.</p>	<p>W ramach tej kategorii rzeźba terenu nie ulega znaczącym przekształceniom. Zmianie ulega pokrycie terenu. Negatywne oddziaływanie na jakość gleb dotyczy emisji zanieczyszczeń (w tym metali ciężkich), spływem i przenikaniem w głąb gleb substancji ropopochodnych oraz innych zanieczyszczeń.</p>

³⁰ Poprzez **roślinność** rozumie się wpływ na stan roślinności.

³¹ Poprzez **powierzchnię ziemi** rozumie się glebę i jej jakość, gleby organiczne, gleby klas chronionych oraz rzeźbę terenu.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKIO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

krajobraz ³²	<p>W obrębie wyznaczonych obszarów rzeźba terenu nie ulega znaczącym przekształceniom. Wysokość zabudowy Studium ogranicza do 3 kondygnacji a w obrębie BdPN do 2 kondygnacji, ogranicza dowolność w tym zakresie oraz negatywnie wpływa na krajobraz wizualny</p> <p>Zapisy dotyczące wysokości zabudowy nie dotyczą obiektów technicznych.</p>	<p>W obrębie kopalni rzeźba terenu ulega znaczącym przekształceniom.</p> <p>Zmiana pokrycia oraz rzeźby terenu wpływa na krajobraz wizualny obszaru. Oddziaływanie zmniejszy się po zakończeniu wydobywania i podjęciu prac rekultywacyjnych. Ostateczną ocenę oddziaływania na krajobraz będzie można przeprowadzić po rekultywacji terenu kopalni.</p> <p>Pozostałe obszary nie wpływają znacząco na krajobraz.</p>	Obszary komunikacyjne przecinają tereny o różnym sposobie zagospodarowania, zasadniczo nie wpływają na rzeźbę terenu.
klimat	<p>Wprowadzana zabudowa ma charakter ekstensywny, tworząc niewielkie powierzchnie o podobnym sposobie zagospodarowania i minimalnym udziale powierzchni biologicznie czynnej wynoszącym 40-50%. Ewentualne zmiany klimatu lokalnego zależą od zagospodarowania terenu w obrębie działek i ograniczają się zasięgiem oddziaływania do działki budowlanej. Obszary mogą się charakteryzować zwiększoną amplitudą temperatur oraz zmniejszoną wilgotnością (przy dużym udziale powierzchni utwardzonych w części działki) lub brakiem znaczących różnic w klimacie lokalnym (przy równomiernym zagospodarowaniu).</p>	<p>Największe zmiany dotyczą terenu kopalni. W związku z przekształceniem powierzchni ziemi i obniżeniem poziomu wód gruntowych zmiana ulega topoklimat – zwiększenie amplitudy temperatur, wzrost nasłonecznienia, zmniejszenie wilgotności powietrza. Zasięg oddziaływania ogranicza się do najbliższej okolicy.</p> <p>Zmiany w topoklimacie mają charakter czasowy (są odwracalne) i ustają po zakończeniu eksploatacji i przeprowadzeniu prac rekultywacyjnych.</p> <p>Zmiany na pozostałych obszarach mają charakter lokalny i ograniczają się do pojedynczej działki. Obszary mogą się charakteryzować zwiększoną amplitudą temperatur oraz zmniejszoną wilgotnością.</p>	Obszary komunikacyjne zmieniają klimat terenów bezpośrednio przyległych. Wzrasta różnica temperatur pomiędzy obszarami komunikacyjnymi i terenami sąsiadującymi. Zwiększają się amplitudy dobowe oraz spada wilgotność. Wielkość zmian zależy od materiałów z których utworzono nawierzchnię oraz szerokości pasów drogowych.
zasoby naturalne ³³	<p>W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występują udokumentowane złoża surowców.</p>	<p>W obrębie jednego obszaru prowadzi się wydobywanie kopalni pospolitych. Na obszarze tym zmianie ulegają warunki środowiskowe (powierzchnia ziemi, krajobraz, klimat lokalny, zwierciadło wód podziemnych) w związku z prowadzoną eksploatacją kopalni.</p>	W miejscowościach Dwernik i Zatwarnica drogi przechodzą przez tereny górnicze. Nie wpływają na stan i jakość zasobów.
zabytki	<p>W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występują obiekty wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków.</p> <p>W obrębie wyznaczonych obszarów w nie występują stanowiska archeologiczne.</p>	<p>W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występują obiekty zabytkowe, ani stanowiska archeologiczne.</p>	<p>Tereny komunikacyjne przebiegają przez miejscowości, w których znajdują się obiekty wpisane do rejestru lub ewidencji zabytków. Na stan zachowania zabytków może wpływać emisja zanieczyszczeń z tych terenów oraz wibracje wywołane przez hałas.</p> <p>Projektowane drogi mogą przecinać zewidencjonowane stanowiska archeologiczne. W granicach stanowisk utworzono strefy ochrony archeologicznej. Podejmowane w obrębie strefy działania wymagają współpracy w właściwym organem ochrony zabytków oraz przeprowadzenia archeologicznych badań ratunkowych przed rozpoczęciem prac ziemnych.</p>
dobra materialne ³⁴	<p>Tereny leżą poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi. W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi.</p> <p>Wyznaczone obszary nie wykazują znaczącego oddziaływania na dobra materialne.</p>	<p>Tereny leżą poza obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi. W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi.</p> <p>Tereny te nie wykazują znaczącego oddziaływania na dobra materialne.</p>	<p>W obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie wyznaczonych obszarów nie występuje zagrożenie masowych ruchów powierzchni ziemi.</p> <p>Oddziaływanie na dobra materialne dotyczy wibracji, których źródłem jest hałas.</p>
Zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy	<p>Wyznaczone obszary poprzez emisję niską mogą oddziaływać głównie na organizmy żywe – ludzi, zwierzęta, rośliny. W związku z powierzchnią obszarów i charakterem zabudowy oddziaływanie to nie jest znaczące.</p> <p>Wpływ na stan wód gruntowych, jakość powietrza i zmiany w krajobrazie wizualnym / kulturowym tych obszarów są nieznaczne.</p>	<p>Naruszenie powierzchni ziemi i zmiana rzeźby terenu wpływają na poszczególne składniki środowiska takie jak poziom wód gruntowych (szczególnie kopalnia), szata roślinna, zwierzęta, topoklimat. Obszary raczej nie wpływają na jakość powietrza, gleb czy wód (brak emisji zanieczyszczeń) – za wyjątkiem potencjalnego przenikania zanieczyszczeń z sortowni odpadów w Smolniku. Po przeprowadzeniu rekultywacji terenu kopalni negatywne oddziaływanie na tym obszarze powinno zostać odwrócone.</p>	<p>Obecność dróg, poprzez zanieczyszczenia powietrza oraz hałas wpływa zarówno na organizmy żywe jak i pozostałe komponenty środowiska (powietrze, wodę, glebę oraz dobra materialne).</p>

³² Przez **krajobraz** rozumie się pokrycie terenu oraz rzeźbę terenu.

³³ Poprzez **zasoby naturalne** rozumie się udokumentowane złoża surowców.

³⁴ Poprzez **dobra materialne** rozumie się budynki, budowle i drogi.

1.3.2. WPLYW USTALEŃ STUDIUM NA USTAWOWE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Gmina objęta jest wieloma formami ochrony przyrody różnej rangi. W procesie określania kierunków zagospodarowania przestrzennego wynikające z tego tytułu ograniczenia i zakazy musiały być wzięte pod uwagę.

Wprowadzane zagospodarowanie skupia się w obrębie już istniejących miejscowości. W prawie wszystkich kategoriach terenu Studium nie dopuszcza lokalizacji usług uciążliwych, które mogłyby oddziaływać negatywnie na obszary chronione i środowisko przyrodnicze gminy. Jedynie w obrębie terenów aktywizacji gospodarczej (przeznaczonych pod zakłady produkcyjne) dopuszcza lokalizację zakładów mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, przy czym ewentualne uciążliwości muszą być ograniczone do granic działki/ek do której/ych inwestor posiada tytuł prawny.

Mając to na uwadze należy stwierdzić, że ustalenia Studium nie będą negatywnie wpływać na formy ochrony przyrody.

1.3.3. WPLYW USTALEŃ STUDIUM NA SYSTEM PRZYRODNICZY ORAZ FUNKCJONOWANIE PRZYRODNICZE

Wprowadzane w projekcie Studium zagospodarowanie uwzględnia istniejące powiązania przyrodnicze.

W aktualnym użytkowaniu pozostawiono tereny podmokłe związane z doliną Sanu oraz zagrożone wystąpieniem powodzi. Sąsiedztwo pomniejszych cieków wodnych, stanowiących uzupełnienie głównych osi przyrodniczych gminy, pozostawiono również jako tereny otwarte (przeznaczone pod tereny rolne, użytki zielone). Ich funkcjonowanie przyrodnicze utrzymano, zapewniono również połączenia z systemem nadrzędnym.

Z zagospodarowania wyłączono tereny leśne (dominujące na terenie gminy) i szczyty górskie – wynika to również z objęcia tych terenów ochroną ścisłą w ramach Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Zagospodarowanie przestrzenne wprowadzane na terenie gminy w projekcie Studium skupia się w obrębie istniejących miejscowości, dogęszczając obecną na tym terenie zabudowę. W projekcie uwzględniono istniejące i projektowane formy ochrony przyrody oraz związane z nimi zakazy i nakazy ograniczające dopuszczalne formy zagospodarowania terenu. Ogranicza to ingerencję w tereny cenne przyrodniczo.

2. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRYRODNICZĄ NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Studium nie przewiduje terenów pod kompensację przyrodniczą.

W rozdziale 5. „Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego” Studium ustaliło, że: rozwój gminy Lutowiska musi zachodzić na zasadach rozwoju zrównoważonego (rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny z jednoczesną ochroną środowiska przyrodniczego). Oznacza to konieczność określenia zasad zagospodarowania pozwalających na zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego, w tym poprzez ochronę jego cennych zasobów, przy jednoczesnym racjonalnym wykorzystaniu jego walorów. Do głównych celów polityki zagospodarowania przestrzennego gminy w tym zakresie należą:

- ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych;
- ochrona jakości powietrza atmosferycznego;
- zapobieganie przekształcaniu i degradacji powierzchni ziemi;
- ochrona przed hałasem komunikacyjnym i przemysłowym;
- wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami;
- ochrona walorów środowiska, przyrody i krajobrazu;
- współdziałanie w kształtowaniu systemu i ochrona obszarów chronionych.

Do działań mających wypełnić przyjęte założenia zapisano:

- utrzymanie ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wyeksponowanie w strukturze gminy obszarów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wskazanie objęcia formami ochrony przyrody pozostałych cennych obiektów i obszarów;
- poprawa jakości środowiska;
- wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

W celu ochrony środowiska i jego zasobów w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określono w Studium:

- elementy środowiska przyrodniczego budującego system przyrodniczy gminy;
- obszary i obiekty objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody;
- zasady ochrony powietrza atmosferycznego;
- zasady ochrony zasobów wodnych i ich jakości;
- zasady ochrony powierzchni ziemi;
- zasady ochrony przed hałasem;
- zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi;
- zasady ochrony kopaliny;
- zasady ochrony zwierząt i roślin.

2.1. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO **ZASADY OCHRONY POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO**

Ochrona powietrza na terenie gminy Lutowiska zgodnie z ustaleniami Studium polega na utrzymaniu stężeń substancji w powietrzu na aktualnym poziomie z jednoczesnym wskazaniem dążenia do ich obniżania. Zasada ta bezpośrednio wynika z aktualnego stanu i jakości powietrza. W przypadku zachodzących w przyszłości niekorzystnych zmian w jakości powietrza (gdy nie są dotrzymane dopuszczalne poziomy substancji) należy dążyć do zmniejszania poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, zgodnie z obowiązującym prawem.

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony powietrza Studium zaleca m.in.:

- stopniową eliminację nieekologicznych źródeł ciepła (głównie z sektora komunalno – bytowego) powodujących tzw. rozproszoną emisję niską na rzecz ucieplnienia obszarów zwartej zabudowy w oparciu o sieć lokalnych systemów centralnego zaopatrzenia w ciepło, ogrzewania gazowego oraz systemów wykorzystujących: energię elektryczną, olej niskosiarkowy lub odnawialne źródła energii;
- usprawnienie istniejących połączeń komunikacyjnych oraz rozbudowa układu komunikacyjnego dla nowego zagospodarowania, w tym poprzez wprowadzenie zintegrowanego systemu transportowego w zakresie budowy dróg obwodowych oraz rozwoju ścieżek rowerowych, celem eliminacji przestojów w ruchu powodujących wzrost zanieczyszczenia pochodzących z tego źródła (głównie NO₂ i CO);
- wprowadzenie zieleni na obszarach źle zagospodarowanych, w tym wprowadzanie wzdłuż ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu pasa zieleni izolacyjnej, celem eliminacji unosu pyłu z powierzchni terenu, dróg, pól uprawnych ... tj. tzw. emisji niezorganizowanej;
- ograniczanie lokalizacji (przede wszystkim na terenach zabudowy mieszkaniowej oraz o znacznym udziale tej zabudowy) obiektów wymagających pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza.

ZASADY OCHRONY ZASOBÓW WODNYCH I ICH JAKOŚCI

Ochrona zasobów wodnych na terenie gminy polega na:

- utrzymaniu właściwej jakości wód powierzchniowych (zwłaszcza rzeki San, która posiada wody o zadowalającej jakości);
- nie pogorszeniu jakości wód podziemnych (aktualnie wody podziemne na terenie gminy nie są objęte monitoringiem).

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony zasobów wodnych Studium zaleca m.in.:

- zakaz zabudowy na terenie dolin oraz ograniczanie na obszarach z brakiem izolacji lub słabą izolacją w utworach wodonośnych oraz w miejscach wychodni warstw wodonośnych, celem zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych;
- ograniczanie wprowadzania nowej zabudowy na terenach o niskim poziomie wód gruntowych (z wysiękami), celem zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych;
- nie stosowanie sztucznego obniżania poziomu wód gruntowych poprzez jednostronne prowadzone melioracje odwadniające;
- uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej m.in. poprzez pełne uzbrojenie terenów zwartej zabudowy w zbiorcze systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- na obszarach użytkowanych rolniczo preferowane jest zapewnienie stref buforowych pomiędzy gruntami ornymi, a wodami powierzchniowymi w postaci pasa użytków zielonych, co ograniczy spływ z terenów rolnych;
- zmniejszanie dysproporcji pomiędzy istniejącym stanem kanalizowania a stopniem zwodociągowania.

Generalne zasady ochrony wód powierzchniowych:

- zapewnienie optymalnych warunków zasilania cieków;
- ochrona zbiorowisk roślinności wodnej i przywodnej;
- zakaz lokalizacji zabudowy w odległości mniejszej niż 50m od rzeki Sani oraz 15m od brzegów cieków i zbiorników wodnych, z wyłączeniem celu publicznego.

Generalne zasady ochrony wód podziemnych:

- odprowadzanie wód deszczowych do gruntu w granicach poszczególnych działek, na terenach zabudowy mieszkaniowej o niskim i średnim wskaźniku intensywności, w zależności od warunków gruntowo-wodnych;
- określenie w planach miejscowych zasad zagospodarowania – między innymi znaczny udział powierzchni biologicznie czynnej - zapewniających gromadzenie, przechowywanie i powolny odpływ wód opadowych i roztopowych;
- ochrona i wykorzystanie naturalnych zagłębień terenu, zwłaszcza podmokłych, istniejących stawów oraz budowa sztucznych zbiorników wodnych do retencjonowania wód, w tym podczyszczonych wód deszczowych i roztopowych;
- ograniczanie wielkości terenów pokrytych sztuczną, nieprzepuszczalną nawierzchnią (placów, ścieżek, parkingów, składów i innych) przez wprowadzanie (tam gdzie to możliwe) nawierzchni perforowanych lub innych indywidualnych rozwiązań;
- zachowanie jak największego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach przewidzianych do urbanizacji;

- inwestycje w infrastrukturę techniczną: likwidacja bezodpływowych zbiorników do gromadzenia ścieków, rozbudowa systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej, rozbudowa oczyszczalni ścieków, zapewnienie szczelności kanalizacji.

ZASADY OCHRONY POWIERZCHNI ZIEMI

Ochrona zasobów powierzchni ziemi na terenie gminy Lutowiska, zgodnie z obowiązującym prawem, realizowana jest poprzez:

- racjonalne gospodarowanie gruntami (poprzez ustalenia opisane przy kierunkach zmian w przeznaczaniu terenów);
- zachowanie wartości przyrodniczych (poprzez ustalenia opisane w podrozdziałach powyżej);
- zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania (poprzez ustalenia opisane przy kierunkach zmian w przeznaczaniu terenów);
- ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania (poprzez ustalenia opisane w podrozdziałach powyżej);
- utrzymanie jakości gleby i ziemi na istniejącym poziomie, a w przypadku przekroczenia wymaganych standardów doprowadzenie ich jakości (poprzez działania rekultywacyjne) co najmniej do wymaganej;
- zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem archeologicznych dóbr kultury, poprzez ustalenia opisane w rozdziale ochrony wartości kulturowych.

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony pokrywy glebowej Studium zaleca m.in.:

- wprowadzenie zieleni na obszarach źle zagospodarowanych, celem eliminacji zwiększonej erozji wodnej gleb;
- zmniejszenie ryzyka skażenia gleby poprzez ograniczanie lokalizacji zakładów, wymagających pozwolenia na wytwarzanie, gromadzenie i lub transport odpadów oraz zakładów wymagających opracowania programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony powierzchni ziemi (pod względem ukształtowania) obowiązuje m.in.:

- wprowadzenie na skarpach zakazu zamiany formacji roślinnych o wykształconej strukturze pionowej na rzecz nieużytków (zwiększona erozja powierzchni ziemi, powodowana zwiększeniem spływu powierzchniowego wód);
- zachowanie jak największego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach przewidzianych do urbanizacji;
- przeprowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Dla charakterystycznych form ukształtowania terenu

- zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających naturalne formy rzeźby terenu i obniżających walory krajobrazowe, za wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym, z utrzymaniem, budową, odbudową urządzeń wodnych oraz przedsięwzięć infrastrukturalnych służących obsłudze mieszkańców lub celom ochronnym;
- zachowanie i ochrona roślinności oraz kształtowanie powiązań przyrodniczych w oparciu o formy rzeźby terenu;
- realizacja zagospodarowania z priorytetem zachowania i wyeksponowania naturalnych elementów krajobrazu w kompozycjach urbanistycznych i przestrzennych.

ZASADY OCHRONY PRZED HAŁASEM

Studium w celu ograniczenia uciążliwości hałasu komunikacyjnego ustala nakaz dążenia do poprawy stanu zgodnie z obowiązującymi standardami, na etapie planowania, projektowania i eksploatacji systemu transportowego, w szczególności poprzez modernizowanie ulic i stosowanie takich rozwiązań technicznych jak np. nawierzchnie o niskich emisjach hałasu od kół pojazdu. Na obszarach objętych formami ochrony przyrody dla których zachowanie ich wartości wymaga zachowania ciszy, dopuszcza się wyłączenia z ruchu pojazdów spalinowych lub dopuszczenie innych tzw. cichych pojazdów.

ZASADY OCHRONY PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony przed polami elektroenergetycznymi Studium nakłada obowiązek m.in.:

- ustanowienie stref ochronnych dla istniejących i projektowanych elektroenergetycznych linii napowietrznych wysokiego napięcia, o napięciach znamionowych 110 kV w granicach których zakazać lokalizowania obiektów przeznaczonych na pobyt stały ludzi;
- ustanowienie stref ochronnych dla sieci i urządzeń radiolokacyjnych i radionawigacyjnych w granicach których zakazać lokalizowania obiektów przeznaczonych na pobyt stały ludzi.

ZASADY OCHRONY KOPALIN

Zasady ochrony kopalini określają przepisy odrębne.

ZASADY OCHRONY ZWIERZĄT I ROŚLIN

W zakresie działań podejmowanych w ramach planowania i gospodarki przestrzennej a dotyczących ochrony roślin i zwierząt Studium nakłada obowiązek m.in.:

- zachowanie cennych ekosystemów, różnorodności biologicznej i utrzymaniu równowagi przyrodniczej, w tym ochronę obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, realizowane poprzez ustalenia opisane w podrozdziałach powyżej (system przyrodniczy, obszary i obiekty ochrony przyrody);
- zapobieganie zagrożeniom naturalnych kompleksów i tworów przyrody oraz abiotycznych elementów środowiska, realizowane poprzez ustalenia opisane w podrozdziałach powyżej (zasady ochrony elementów środowiska).

3. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ZAWARTYCH W DOKUMNCIE MAJĄCE NA UWADZE CEL I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000

Wprowadzane zainwestowanie położone jest w obrębie miejscowości gminnych, jako dogęszczenie zabudowy istniejącej. Rozmiar i przeznaczenie terenów nie będzie wpływało na obszar Natura 2000.

W obrębie obszarów zmiany nie przewiduje się również lokalizacji inwestycji uciążliwych. Projektowane zagospodarowanie terenów nie będzie znacząco oddziaływało na środowisko, w tym i na cel i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000.

W związku z brakiem oddziaływania wprowadzanej zabudowy na obszar Natura 2000 nie było konieczne rozważanie rozwiązań alternatywnych.

4. PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ STUDIUM ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ ICH PRZEPROWADZANIA

Nie przewiduje się prowadzenia osobnych badań określających skutki realizacji postanowień Studium.

Analiza zmian jakościowych poszczególnych komponentów środowiska będzie prowadzona w oparciu o monitoring środowiska WIOŚ.

Stopień realizacji postanowień Studium i jego aktualności przedstawiony będzie w Analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, dokonywanej przez burmistrza zgodnie z Art.32 ust.1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Analizę taką wójt ma obowiązek przedstawić Radzie Gminy (po wcześniejszym uzyskaniu opinii komisji urbanistyczno-architektonicznej) co najmniej raz w trakcie trwania kadencji rady.

Zmiany jakościowe komponentów środowiska w powiązaniu ze zmianami zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy będą analizowane i przedstawiane podczas przeprowadzania kolejnych aktualizacji Programu ochrony środowiska dla gminy Lutowiska, wraz z wytycznymi do dalszych działań.

5. STRESZCZENIE PROGNOZY

Obowiązek sporządzenia opracowanie *Prognozy oddziaływania na środowisko skutków realizacji dokumentu planistycznego*, w tym i *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*, nakłada Art. 46 pkt 1 i Art. 51 ust.1 Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227).

Oddziaływanie na środowisko w skutek realizacji polityki zapisanej w *Zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lutowiska* nie będzie wykraczało poza granice kraju.

Zawarte w prognozie podrozdziały dotyczące poszczególnych elementów środowiska oraz ich zagrożeń oparto w głównej mierze na Opracowaniu ekofizjograficznym podstawowym dla gminy Lutowiska oraz raportach o stanie środowiska i wynikach monitoringu środowiska prowadzonego przez WIOŚ

Opis stanu środowiska w mieście i gminie Dąbie przedstawiono w postaci analizy stanu istniejącego poszczególnych komponentów przyrodniczych (gleby, powietrze, wody, roślinność itp.) oraz istniejących zagrożeń środowiska.

Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko przedstawiono dla obszarów o podobnym sposobie zagospodarowania i uwarunkowaniach.

Tereny wyznaczone w Studium poddano analizie oddziaływania na środowisko w podziale na komponenty przyrodnicze zgodnie z art. 51 ust.1 pkt 2 lit. e Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227). Są to: różnorodność biologiczna, ludzie, zwierzęta, rośliny, woda, powietrze, powierzchnia ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne oraz zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

STAN ŚRODOWISKA

Geologia i rzeźba terenu - Obszar całych Bieszczad charakteryzuje się występowaniem na powierzchni terenu utworów o genezie trzeciorzędowej. Utwory te stanowi flisz karpacki. W wyniku wietrzenia na powierzchni terenu wstają twarde, odporne na wietrzenie szczyty i grzędy skalne. Na terenie tym występują liczne surowce, ale sporadycznie eksploatowane. Karpaty Wschodnie, wyróżniają się zwartym krajobrazem, odmiennym układem pięter roślinnych.

Na obszarze gminy Lutowiska nie występują udokumentowane obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych. Wynikać to może ze stosunkowo słabego rozpoznania rzeźby i procesów geomorfologicznych na tym obszarze.

Gleby - W strukturze gleb przeważają gleby brunatne kwaśne i wylugowane. W obrębie szczytów górskich, zwierzelinach i stokach skalnych występują gleby inicjalne, na obszarach o wysokim poziomie wód gruntowych (wysięki i źródlika) wykształciły się gleby glejowe, w dolinach cieków wodnych występują gleby organiczne, organiczno-mineralne i aluwialne.

Wody powierzchniowe - Obszar gminy charakteryzuje się bardzo bogatą siecią rzeczną. Największą rzeką na tym terenie jest San, stanowiący na znacznym odcinku wschodnią granicę gminy, a zarazem granicę państwa z Ukrainą.

Wody podziemne - Na terenie gminy występują dwa główne użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy i trzeciorzędowy (GZWP). Największe znaczenie mają wody ujmowane z utworów czwartorzędowych (głębokość studni mieści się w przedziale 10-20m). Wody trzeciorzędu wykorzystywane są w niewielkim stopniu. Na obszarze gminy występuje jeden Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP): GZWP nr 431 „Zbiornik warstw Krosno (Bieszczady)”.

Na terenie gminy nie ma punktów pomiarowo-kontrolnych **monitoringu wód powierzchniowych**. Brak dokładnych danych odnośnie stanu wód powierzchniowych w gminie. **Monitoring użytkowych poziomów wód podziemnych** - Najbliższymi punktami pomiarowo-kontrolnymi są Dwerniczek (na terenie gminy) i Wetlina. Oba punkty przebadano w 2010r. Wody z punktu pomiarowo-kontrolnego zaliczono do klasy I, próby pobrane w punkcie w Wetlinie spełniają wymogi klasy II. Punkt pomiarowo kontrolny w Dwerniczku jako jedyny na terenie województwa uzyskał parametry klasy I. Stan wód podziemnych w gminie należy więc uznać za dobry.

Osobnym zagrożeniem jest **możliwość występowania powodzi**. Obszar gminy szczególnego zagrożenia powodzią związany jest z doliną Sanu i jego równiną zalewową. Miejscami w wyniku zatarasowania koryta cieku wodnego oraz zwiększonych opadów w okresie letnim może dochodzić do lokalnych wezbrań.

Powietrze – W roku 2009 gmina Lutowiska przynależała do strefy przemysko-bieszczadzkiej. Wyniki badań dla strefy prowadzonego przez WIOŚ monitoringu jakości powietrza pozwoliły na zaliczenie strefy do klasy A. Według nowego podziału cały obszar województwa przynależy do strefy podkarpackiej, co wpływa na znaczną generalizację wyników monitoringu. Wyniki zbiorcze za 2010r. dla strefy kwalifikują ją do klasy C

Na terenie gminy Lutowiska badania **hałasu** nie były prowadzone. Podstawowym źródłem hałasu jest transport drogowy. Jego uciążliwość zależy od kategorii drogi oraz natężenia ruchu. Przez teren gminy nie przebiegają główne regionalne szlaki komunikacyjne oraz drogi tranzytowe

Pola elektromagnetyczne - Źródłem pól elektromagnetycznych na obszarze gminy są linie energetyczne, urządzenia elektroenergetyczne wysokiego napięcia oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Stacje bazowe emitują pola elektromagnetyczne na wysokości ponad 30 m n.p.t., nie stwarzając zagrożenia dla okolicznych mieszkańców. W przypadku linii energetycznych konieczność ewentualnego wyznaczenia pasa ochronnego po przeprowadzeniu odpowiednich pomiarów ustala zarządca linii.

Środowisko biotyczne - Powiązania zewnętrzne - Obszar gminy jest obszarem węzłowym i posiada powiązania przyrodnicze skali europejskiej. Dzięki utworzeniu Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” gmina powiązana jest przyrodniczo z krajami sąsiednimi tj. Ukrainą i Słowacją. Rzeką San, przepływająca przez obszar gminy, zapewnia powiązania przyrodnicze z formami ochrony przyrody położonymi na północ od obszaru opracowania. Na terenie gminy wyznaczono ponadto obszary Natura 2000 tj. obszar PLC 180001 „Bieszczady”, elementy sieci ekologicznej ECONET-pl (obszar węzłowy „Bieszczady Wysokie”) oraz ostoję ptaków E-IBAE Poland 077 „Bieszczady”

Powiązania wewnętrzne - Podstawą systemu przyrodniczego gminy są położone w południowej części gminy Bieszczady Wysokie z pasmami połonin (leżące w całości w granicach Bieszczadzkiego Parku Narodowego), tereny położone na północ od BdPN, obejmujące dolinę Sanu, a od północy pasmo Otrytu (obejmujące Park Krajobrazowy Doliny Sanu będący jednocześnie otuliną BdPN, z licznymi istniejącymi i projektowanymi formami ochrony przyrody) i tereny północnej części gminy poza granicami PKDS (położone w granicach Wschodnio-beskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu)

Lesistość w 2011 w granicach administracyjnych gminy Lutowiska wg danych pozyskanych z Urzędu Gminy wynosi 80,8%. Lasami państwowymi administrują Bieszczadzki Park Narodowy oraz Nadleśnictwa Lutowiska i Stuposiany. Głównym typem siedliskowym jest Las Górski. W strukturze gatunkowej występują buk i jodła (gatunki dominujące) oraz w mniejszej ilości olsza szara, świerk, wiąz górski, jesion i grab.

Zagrożenie dla lasów stwarzają pożary, zaśmiecenie, szkodliwe owady i grzyby, zwierzęta oraz zagrożenia związane z zanieczyszczeniem środowiska.

Świat roślinny - Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski wg Szafera (1972r), obszar gminy Lutowiska położony jest w podokręgu Bieszczady, okręg Karpaty Leśne w dziale Karpaty Wschodnie. W roślinności potencjalnej dominuje żyzna buczyna karpacka (*Dentario glandulosae-Fagetum*), odmiany wschodniokarpackiej, formy reglowej. Liczbę wszystkich gatunków roślin występujących na tym terenie szacuje się na więcej niż 900.

Świat zwierzęcy - Fauna Bieszczadów jest typowa dla Beskidów Wschodnich. Obejmuje około 230 gatunków zwierząt kręgowych, w tym wiele endemitów. Bardzo bogaty, lecz znacznie słabiej zbadany, jest również świat bezkręgowców (do dnia dzisiejszego około 7 000 gatunków).

OCHRONA ŚRODOWISKA

Z wymienionych w Art.6 Ustawy o ochronie przyrody formach ochrony, poza ochroną gatunkową, występują tu: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, obszar Natura 2000, użytek ekologiczny, zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz pomnik przyrody.

ISTNIEJĄCE PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Postępująca sukcesja naturalna stanowi problem w przypadku zbiorowisk i zespołów cennych przyrodniczo. Wyjątkowo niekorzystne jest zarastanie bardzo wartościowych zbiorowisk torfowiskowych.

Wśród zagrożeń dla obszaru Natura 2000 Bieszczady Standardowy formularz danych wymienia:

- transgraniczne zanieczyszczenie powietrza;
- braki w rozwiązaniach gospodarki wodno-ściekowej dla istniejącego osadnictwa;
- powstawanie dzikich wysypisk śmieci;
- prowadzenie eksploatacji surowców mineralnych bez zabezpieczeń i działań rekultywacyjnych;
- sukcesja naturalna roślinności;
- „dzika” zabudowa korytarzy ekologicznych;
- kłusownictwo.

Wymienione zagrożenia dotyczą właściwie wszystkich obszarów chronionych. Dodać do tego należy zagrożenia związane ze wzrastającym wykorzystaniem terenu na cele turystyczne i związaną z tym zwiększoną penetracją głównych szlaków i obszarów przyległych, co negatywnie wpływających na obszary chronione oraz cenne przyrodniczo zbiorowiska i siedliska położone na terenie gminy.

Rozwój terenów zainwestowanych wpływa na cenne przyrodniczo siedliska położone w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości gminnych. Największe znaczenie dla środowiska przyrodniczego na tych terenach mają sąsiadujące z zabudową łąki świeże i pastwiska, z występującą w ich obrębie roślinnością chronioną, narażone na przekształcenie, zmianę warunków wodnych lub degradację w wyniku nadmiernej penetracji i zaśmiecenia.

Niewielkie powierzchniowo tereny łąk, położone w obrębie obszarów już zurbanizowanych (np. pomiędzy istniejącą zabudową, w obrębie pojedynczej działki lub jej części), wyłączone są z funkcjonowania przyrodniczego. Wynika to z braku połączenia z terenami cennymi przyrodniczo położonymi poza miejscowościami gminnymi, ograniczoną możliwością migracji i zasilania z zewnątrz. Antropopresja na te obszary powoduje ich stopniowe ubożenie: zanikają gatunki wrażliwe i charakterystyczne, łąka traci swoje walory

przyrodnicze. Istotne dla właściwego funkcjonowania przyrodniczego jest zachowanie łąk świeżych o dużej powierzchni, tworzących zwarte kompleksy położone zewnętrznie w stosunku do zabudowy wsi.

W ramach prac nad projektem zmiany Studium przeprowadzono analizę rozmieszczenia cennych przyrodniczo siedlisk położonych na obrzeżach miejscowości, terenów zabudowy wyznaczonych w obowiązujących dokumentach planistycznych oraz nowowyznaczanych terenów proponowanych w projekcie zmiany Studium. Analiza pozwoliła określić, które z obszarów łąk należy zachować w niezmienionej formie mając na uwadze ich znaczenie przyrodnicze oraz gdzie można (ze względów planistycznych i przyrodniczych) lub trzeba (ze względu na obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) zachować wyznaczone tereny zabudowy. Wyznaczone w ten sposób obszary uznaje się za optymalne z punktu widzenia ochrony przyrody.

Wyniki analiz wraz ze zmianami, jakie z niej wynikły w projekcie Zmiany Studium przedstawiono w dalszej części rozdziału, prezentując poszczególne miejscowości.

PRZEWIDYWANY WPŁYW ORAZ ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO USTALEŃ STUDIUM

Uwzględniając uwarunkowania środowiskowe rozpoznane w części uwarunkowań *Projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutowiska* oraz zmiany z zagospodarowaniu przestrzennym, ich wielkość i sąsiedztwo, określono 6 grup terenów o podobnych uwarunkowaniach wejściowych i kategorii funkcjonalnej.

Oddziaływanie na środowisko w obrębie poszczególnych grup terenów przedstawiono w tabeli w rozdziale 6.4 Przewidywany wpływ oraz znaczące oddziaływanie na środowisko ustaleń Studium. Uwzględniono tam Art. 51 ust.1 pkt 2 lit. e Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227) nakazujący wśród ocen i analiz określenie przewidywanego znaczącego oddziaływania na środowisko ustaleń analizowanego dokumentu (w tym przypadku Studium), w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne oraz zależności między wymienionymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy. Wpływ na wymienione komponenty środowiska ma różnego rodzaju oddziaływanie, związane głównie z formą zagospodarowania terenu. W opisie uwzględniono przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne.

WPŁYW USTALEŃ STUDIUM NA USTAWOWE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Wprowadzane zagospodarowanie skupia się w obrębie już istniejących miejscowości. W prawie wszystkich kategoriach terenu Studium nie dopuszcza lokalizacji usług uciążliwych, które mogłyby oddziaływać negatywnie na obszary chronione i środowisko przyrodnicze gminy. Jedynie w obrębie terenów aktywizacji gospodarczej (przeznaczonych pod zakłady produkcyjne) dopuszcza lokalizację zakładów mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, przy czym ewentualne uciążliwości muszą być ograniczone do granic działki/ek do której/ych inwestor posiada tytuł prawny.

Mając to na uwadze należy stwierdzić, że ustalenia Studium nie będą negatywnie wpływać na formy ochrony przyrody.

ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJE PRYRODNICZĄ NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Studium nie przewiduje terenów pod kompensację przyrodniczą.

Studium ustaliło, że: rozwój gminy Lutowiska musi zachodzić na zasadach rozwoju zrównoważonego (rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny z jednoczesną ochroną środowiska przyrodniczego).

Do działań mających wypełnić przyjęte założenia zapisano:

- utrzymanie ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wyeksponowanie w strukturze gminy obszarów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych;
- wskazanie objęcia formami ochrony przyrody pozostałych cennych obiektów i obszarów;
- poprawa jakości środowiska;
- wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.

W celu ochrony środowiska i jego zasobów w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określono w Studium:

- elementy środowiska przyrodniczego budującego system przyrodniczy gminy;
- obszary i obiekty objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody;
- zasady ochrony powietrza atmosferycznego;
- zasady ochrony zasobów wodnych i ich jakości;
- zasady ochrony powierzchni ziemi;
- zasady ochrony przed hałasem;
- zasady ochrony przed polami elektromagnetycznymi;
- zasady ochrony kopaliny;
- zasady ochrony zwierząt i roślin.

Zapisy Studium dotyczące zasad ochrony środowiska przyrodniczego oraz Wytucznych Studium dotyczących kierunków i wskaźników zagospodarowania i użytkowania terenów podlegających zmianie opisano szczegółowo w rozdziale 7 prognozy.

ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ZAWARTYCH W DOKUMNCIE MAJĄCE NA UWADZE CEL I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000

Wprowadzane zainwestowanie położone jest w obrębie miejscowości gminnych, jako dogęszczenie zabudowy istniejącej. Rozmiar i przeznaczenie terenów nie będzie wpływało na obszar Natura 2000.

W obrębie obszarów zmiany nie przewiduje się również lokalizacji inwestycji uciążliwych. Projektowane zagospodarowanie terenów nie będzie znacząco oddziaływało na środowisko, w tym i na cel i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000.

W związku z brakiem oddziaływania wprowadzanej zabudowy na obszar Natura 2000 nie było konieczne rozważanie rozwiązań alternatywnych.

PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ STUDIUM ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ ICH PRZEPROWADZANIA

Nie przewiduje się prowadzenia osobnych badań określających skutki realizacji postanowień Studium.

Analiza zmian jakościowych poszczególnych komponentów środowiska będzie prowadzona w oparciu o monitoring środowiska WIOŚ.

Stopień realizacji postanowień Studium i jego aktualności przedstawiony będzie w Analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, dokonywanej przez burmistrza zgodnie z Art.32 ust.1 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Analizę taką wójt ma obowiązek przedstawić Radzie Gminy (po wcześniejszym uzyskaniu opinii komisji urbanistyczno-architektonicznej) co najmniej raz w trakcie trwania kadencji rady.

Zmiany jakościowe komponentów środowiska w powiązaniu ze zmianami zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy będą analizowane i przedstawiane podczas przeprowadzania kolejnych aktualizacji Programu ochrony środowiska dla gminy Lutowiska, wraz z wytycznymi do dalszych działań.

6. WYKORZYSTANE MATERIAŁY

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego (uchwała Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002r.);

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2207 – 2020 – aktualizacja 2010 rok (Uchwała Nr L/932/10 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 sierpnia 2010 r);

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Bieszczadzkiego do 2013 r. (uchwała Nr XXIX/127/2001 Rady Powiatu Kolskiego z dnia 30 stycznia 2001r);

Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla powiatu bieszczadzkiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2021

Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami dla powiatu bieszczadzkiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 - 2021

Obowiązujące Miejscowe plany zagospodarowanie przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Lutowiska

Plan strategiczny gminy Lutowiska (1997)

Program Ochrony Środowiska dla gminy Lutowiska na lata 2005 – 2015

Plan Gospodarki Odpadami na lata 2005 - 2012 (2004)

Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 „Bieszczady”

Dane Nadleśnictwa Lutowiska

Program gospodarczo-ochronny Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Bieszczadzkie””, marzec 2012

Dane Bieszczadzkiego Parku Narodowego

Dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Rzeszowie

Dane GUS, Bank Danych Regionalnych

Bazy danych PIG (Państwowy Instytut Geologiczny)

Bednarek R., Prusinkiewicz Z.: Geografia gleb, PWN 1997

Chmielewski T. J.: System planowania przestrzennego harmonizującego przyrodę i gospodarkę, tom 1, Politechnika Lubelska 2001

Głowaciński Z. (red.): Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRiL Kraków, wyd 1: 1992, wyd. 2: 2001

Gromadzki M., Dyrz A., Głowaciński Z., Wieloch A.: Ostoje ptaków w Polsce, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków 1994

Jędrzejewski W., Ławreszuk D. (red): Ochrona łączności ekologicznej w Polsce, Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2009

Kondracki J.: Geografia fizyczna Polski, PWN 1988

Krzymowska - Kostrowicka A.: Geoekologia turystyki i wypoczynku, PWN 1997

Liro A.: Strategia wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska, IUCN , Warszawa 1998

Matuszkiewicz J.M.: Zespoły leśne Polski, Warszawa PWN 2001

Matuszkiewicz J.: Potencjalna roślinność naturalna i geobotaniczna regionalizacja Polski, 2009

Wysocki C., Sikorski P.: Zarys fitosocjologii stosowanej. Wyd. SGGW 2000

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY LUTOWISKA
- Opiniowanie i uzgadnianie -

Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce, wymagających szczególnej ochrony –
Kleczkowski A.S. (red) 1996 AGH Kraków

Nazewnictwo Geograficzne Polski, Tom I, Hydronimy, Główny Urząd Geodezji i Kartografii z 2006 r.:

<http://natura2000.mos.gov.pl>